

ČASOPIS MINISTERSTVA NÁRODNÍ OBRANY

VOJENSKÁ MYSL

DVACÁTÝ PÁTÝ ROČNÍK

10

Požadavky dneška i budoucnosti: odpovědnost, kvalita, náročnost

Na zasedání červencového pléna ÚV KSČ bylo přijato usnesení o svolání XV. sjezdu naší strany, který zhodnotí dosavadní pětiletou cestu a vytyčí základní linii pro celé další období. Jak již zdůraznil generální tajemník ÚV KSČ soudruh Gustáv Husák, smyslem předsjezdového období musí být náročné a kritické posouzení dosavadních pozitivních zkušeností a výsledků, ale současně i všech nedostatků a problémů, které brzdily náš vývoj. Naším úkolem v armádě je v duchu jednání červencového pléna soustředit pozornost na další zkvalitňování práce strany tak, aby výrazněji ovlivňovala proces velení, přípravy vojsk, kázeň a politickomorální stav ČSLA.

Několikrát jsme již zdůraznili, že hlavním a rozhodujícím obsahem předsjezdové kampaně musí být tvůrčí naplňování závěrů listopadového pléna ÚV KSČ, které jsme v našich podmínkách dále rozpracovali na celoarmádní poradě předsedů ZO KSČ. Můžeme říci, že právě plnění těchto závěrů přispělo v posledním období k prohloubení názorové a akční jednoty komunistů v ČSLA, že přispělo k dalšímu posílení jednotného úsilí velitelů, politických orgánů i organizací. Výrazný růst autority stranických organizací a posílení důvěry lidí v politiku naší strany bylo by možné dokumentovat na řadě faktů o politické i pracovní aktivitě, zejména jak se to projevilo při rozvoji a výsledcích socialistického soutěžení v armádě.

Positivní výsledky, které jsou patrné ve všech oblastech naší socialistické společnosti, včetně naší práce v armádě, potvrdily realitu linie XIV. sjezdu KSČ i její pevnou spjatost se zájmy pracujících a jejich úsilím o úspěšnou realizaci politiky strany. Bylo by ovšem falešné vyvozovat z těchto úspěchů nějaké závěry o sebeuspokojení. Dopustili bychom se vážných chyb, kdybychom se vyhýbali řešení nedostatků a problémů, které se v našem životě objevují. Proto s takovou naléhavostí listopadové plénum loňského roku i červencové plénum ÚV KSČ z letošního roku vyzdvihlo úkol náročně a kriticky posoudit naše výsledky, postavilo do popředí význam trvalého úsilí o zdokonalování a vysokou efektivnost metod a stylu práce, o to, aby kvalita řídicí a organizované práce odpo-

vídala potřebám a současnému charakteru naší společnosti i vnitrostranického života. Z toho také vyplývá závěr, že metoda kritické analýzy má být základní metodou přístupu k posuzování výsledků naší práce i nástupem pro vytyčení dlouhodobých úkolů a cílů, které před námi stojí.

Je správné zdůraznit, že metoda přístupu ústředního výboru se stala příkladem pro další stranické organizace a komunisty i v našich jednotkách a útvarcích. Právě na závěrečném listopadovém plénu se vytvářela nová aktivní jednotka družného úsilí funkcionářů velení a politických orgánů jako osvědčená metoda plnění všech náročných úkolů. Přesto jsme byli svědky rovněž takových tendencí, kdy se pozornost soustřeďovala jenom na dílčí, nepodstatné otázky, kdy se chtělo jenom, jak se říká, udělat si čárku a jít dále ve starých kolejích. Proto znovu musíme připomenout, že dobrá příprava XV. sjezdu vyžaduje zvyšovat v řídicí a organizátorské činnosti dále stranickou odpovědnost za splnění úkolů. Musíme svést rozhodnější boj proti přežívajícím nedostatkům. Komunisté musí být v čele boje proti každé průměrnosti v plnění úkolů bojové a politické přípravy. Nemělo by se stávat, abychom nečinně přihlíželi k porušování pracovní i vojenské kázně. Zdá se to všechno známé a samozřejmé, ovšem důležité je, abychom tyto správné požadavky vstúpili do myšlení i jednání lidí, aby se jimi řídili v každodenní činnosti jak vedoucí pracovníci, tak celé stranické organizace a pracovní kolektivy. Vyžaduje to od nás soustavnost a vytrvalost, zásadovost, pevnou vůli a nejednou i odvahu překonávat sami sebe.

Zhodnocení výsledků stranickopolitické práce i výsledků bojové a mobilizační připravenosti, které budou součástí předsjezdové kampaně, staví do popředí význam analytické činnosti, využívání vědeckých metod práce na všech stupních armádního řízení. Takový postup vyžaduje včas a správně rozpoznat hlavní a podstatné jevy a procesy, ke kterým v životě útvarů dochází. Měli bychom pomáhat razit cestu novému a pokrokovému. Abychom dokázali objevit nové vztahy a zákonitosti, musí se političtí pracovníci a vojenské kádry vůbec teoreticky vyzbrojovat, usilovat o svůj soustavný politický a ideový i teoretický růst. Tvůrčí uplatnění těchto poznatků v živé praxi umožňuje přijímat pak správná a potřebná opatření.

Je nutné otevřeně říci, že takový postup se zatím nestal součástí práce všech štábů a stranickopolitických orgánů. Nejvýrazněji se to projevuje např. při posuzování kázně a mimořádných událostí. Jednak se dopouštíme často srovnávání faktů a čísel, které jsou různé kvality a docházíme pak ke zjednodušeným závěrům. A co je horší, že se nám nedaří postihnout podstatné příčiny a závislosti negativních jevů, takže se tyto problémy znovu vracejí a vynucují si nové řešení. Týká se to však nejen této problematiky, ale celé řady rozborů a zobecnění ve vojenské a stranickopolitické činnosti. Proto požadavek zdokonalení analytické práce musíme brát vážně. Dobrý rozbor je první podmínkou pro vytyčení a splnění nových reálných úkolů, které na nás v příštím období čekají.

Ohlédneme-li se po výsledcích, kterých jsme v uplynulých čtyřech letech v armádě dosáhli, můžeme bezpečně říci, že úkoly, které stanovil XIV. sjezd KSČ na úseku obranyschopnosti země, jsou úspěšně plněny. Energicky bylo překonáno vážné narušení leninských principů výstavby socialistické armády z krizového období a pod přímým vedením ÚV KSČ byla obnovena a prohloubena vedoucí úloha komunistické strany v Československé lidové armádě. Upevnila se politická, ideová a organizační jednotka armádní stranické organizace a všestranně se prohloubil vliv stranickopolitické práce na plnění úkolů a život vojsk. Ideově politická výchova přispěla k pevnému semknutí příslušníků armá-

dy kolem politiky strany. Trvale je upevňována jednota armády a lidu, která našla své vyjádření v aktivní práci příslušníků armády na veřejnosti, v podílu na branné výchově obyvatelstva i v pomoci národnímu hospodářství. Zvlášť výrazných úspěchů bylo dosaženo v období kampaně třicátých výročí.

V jednotě s naplňováním základních sociálně politických leninských principů výstavby armády byla prohloubena její organizovanost, zkvalitnila se výchova a výcvik a bylo dosaženo dalších úspěchů ve formování politickomorálních, bojových a psychických kvalit příslušníků ČSLA.

Je příznačné, že stranickopolitická práce obohatila své formy, zpřesnila své metody při vlivu na nejdůležitější oblasti bojové a politické přípravy. Aktivně se podílela na zkracování lhůt a norem při uvádění vojsk do bojové pohotovosti, ovládnutí nových moderních zbraní a techniky. Zvýšil se její vliv na plnění úkolů výcviku a rozhodujících příprav, jako je operační, taktická, střelecká, technická i některé speciální druhy. Na taktických velitelsko-štábních cvičeních jsme poznali, že byl vytvořen promyšlený systém stranickopolitické práce, odpovídající požadavkům soudobého boje. Opět se potvrdilo, že nejučinnější a osvědčenou metodou uplatňování stranického vlivu na bojovou pohotovost, morálně politický stav a kázeň je osobní příkladnost komunistů. Všechny tyto dobré zkušenosti musíme umět zobecnit a zachovat do nového období.

Měli bychom se však více zamýšlet nad tím, proč v některých jednotkách převládají pozitivní zkušenosti a proč vedle nich jsou jiné jednotky, kde přetrvávají vážné problémy. Proč se někde objevují byrokratické vztahy mezi lidmi, proč náročnost a zásadovost velitelů někdy postihuje jenom okrajové jevy. A takových „proč“ si může a musí položit v okruhu své působnosti každý z nás. Chceme např. v budoucnu docílit toho, aby se více využívalo politickovýchovného působení v kázeňské praxi. Vyměřit trest není obtížným problémem, a mnohdy se považuje za nejschůdnější východisko v oblasti výchovy. Důležitější, i když namáhavější, je však měnit myšlení a postoje vojáků ke svým povinnostem a úkolům. To všechno jsou podněty k zamýšlení.

Úzce to souvisí s problémy mladých vojáků z povolání. Jejich smysl pro náročnost a odpovědnost se formuje podle podmínek, ve kterých žijí a pracují u jednotek. Často musí korigovat své ideály i pedagogické zásady získané ve škole. Je důležité, aby při tomto procesu získali pomoc a pochopení starších soudruhů. Že jde skutečně o naléhavý úkol, vynikne i z toho, když si uvědomíme, že za poslední dvě léta náš důstojnický sbor značně omládl. Vždyť jedna čtvrtina důstojníků je mladších 30 let. Velení armády přijalo celou řadu zásadních rozhodnutí, která umožňují rychlejší vyzvedávání mladých kádrů do funkcí, zvláště na stupních prapor a pluk. V současné době je jedna třetina velitelů pluků mladších 35 let. Na základě Směrnice MNO a N HPS ČSLA pro práci s mladými důstojníky byla uskutečněna určitá opatření ke zlepšení podmínek života mladých důstojníků. Stále se ovšem projevuje malá iniciativa při řešení jejich problémů u jednotlivých útvarů a svazků. Musíme proto zvýšit pozornost mladým důstojníkům a praporčíkům jak ze strany velitelů, politických orgánů, tak i stranických a svazáckých organizací. Je správné právě teď, v předsjezdovém období, navrhovat je do funkcí ve stranických i svazáckých výběrech. Musíme soustavně, dovedně a citlivě využívat mladého elánu a energie soudruhů ve prospěch zkvalitnění činnosti celé armády.

V období od XIV. sjezdu strany vzrostla ideově teoretická úroveň příslušníků ČSLA. Velký podíl na úspěších ideově výchovné práce mělo zavedení uceleného systému marxisticko-leninské přípravy důstojníků a generálů a v politic-

kém školení mužstva a poddůstojníků. Základem se stal ideově teoretický a vojenskopolitický odkaz V. I. Lenina a studium aktuálních dokumentů KSČ, KSSS a mezinárodního komunistického hnutí. Výrazného pokroku bylo dosaženo ve výchově k socialistickému vlastenectví a proletářskému internacionalismu a ve znalostech hlavních problémů mezinárodní situace. Napomohla k tomu rovněž intenzivně rozvíjená masově politická práce, zejména při oslavách 30. výročí vyvrcholení národní osvobozenéckého boje a osvobození Československa Sovětskou armádou.

Významné místo náleží i využívání vědy v podmínkách ČSLA. Podnětem ke zvýšení pozornosti této oblasti se stalo květnové plenární zasedání ÚV KSČ v roce 1974 k otázkám vědeckotechnické revoluce i otázky zvládnutí nové techniky a systémů. Vědecká pracoviště v armádě se aktivně podílejí při prosazování politiky strany v této oblasti, při zobecňování zákonitostí vývoje naší společnosti. Jsou však doposud značné rezervy. Rozvoj vojenské teorie nereaguje dostatečně rychle na technický rozvoj a změny ve výzbroji, na růst palebné síly vojsk, nedostatečně se zhodnocuje velká proměnlivost bojových akcí v soudobém boji. Je třeba říci, že jak vojenské, tak i společenské vědy musí daleko efektivněji předávat výsledky svých výzkumů do života vojsk. Společenské vědy by měly více přispět k objasnění stylu a metod práce, ukázat především aktuálnost některých stránek tohoto stylu ve vztahu k současnosti. Každým rokem narůstá rozsah a složitost úkolů v rozvoji vyspělé socialistické společnosti a s tím roste i úloha uvědomělého prvku ve společnosti — úloha strany jako řídicí a orientující síly, a rovněž úloha vědy, která tvůrčím způsobem rozpracovává problémy, které musíme řešit.

Věda nám musí daleko výrazněji pomáhat v tom, abychom zvyšovali efektivnost a účinnost naší ideově výchovné práce. Dnes prakticky není možné opírat se jenom o empirické poznatky a náhodné jevy, bez nutných teoretických analýz a sociologických pohledů na strukturu armády, na názory a postoje vojáků.

Máme rovněž vyšší nároky na činnost vojenských sdělovacích prostředků. Tyto v uplynulém období postupně začaly úspěšně plnit svou funkci. Pozitivní působení na formování vědomí příslušníků ČSLA, vhodně doplňují výchovnou a propagandistickou práci v útvech. Nemůžeme si však zakrývat, že v činnosti sdělovacích prostředků se projevuje řada schematismů, malá vynalézavost, což snižuje jejich působení na myšlení a city vojáků. Vojenský tisk, rozhlas a televize musí aktivně doplňovat základní formy ideově výchovné práce. Snažit se napomáhat tomu, aby byly lépe pochopeny některé teoretické otázky, jako jsou např. učení o třídním boji, příčiny válek, teoretické pozadí pravicového oportunismu a revizionismu, atp. Prakticky se to projevuje u některých vojáků tím, že mají iluze o současném kapitalismu, jiní opět podléhají různým pacifistickým náladám a tendencím, projevují se náboženské a nacionalistické přežitky. Do nejbližší budoucnosti proto půjdeme s nárokem na zvýraznění výchovné funkce masových sdělovacích prostředků, na jejich vyšší efektivnost a přesvědčivost, která musí být spojována s ideovou čistotou.

Jestliže tedy říkáme, že smyslem naší práce v předsjezdovém období má být větší kvalita a odpovědnost, pak to v ideologické oblasti znamená především prohloubení argumentace, zvýšení přitažlivosti přednášek, informací, článků a relací a přirozeně soustavně pozornost této problematice nejen ze strany politických orgánů a stranických organizací, ale i přímo velitelů a štábů. Musíme naplnit požadavek, který jsme si už nejednou vytyčili, že ideologickou práci musí dělat každý komunista, že je to záležitost každého z nás.

Zdůrazňujeme také, že v ideově výchovné práci musíme posílit její komplexnost. Zabezpečit jednotné a koordinované působení jejich forem a prostředků na všechny sféry vojenské činnosti. V posledních letech se nám např. podařilo docílit obrátu v právní propagandě a jisté pokroky jsme udělali i ve vojensko-technické propagandě. Cenné je, že do této práce se nám podařilo zapojit vedle politických pracovníků mnohé velitele, odborné a inženýrsko-technické kádry. Tuto tendenci v naší ideologické práci musíme všestranně podporovat, rozšiřovat ji dále zejména na oblast vojenské kázně a organizovanosti.

Vycházíme z toho, že příprava XV. sjezdu KSČ je celospolečenskou záležitostí. Nesporné ovšem je, že právě otázkám strany, připravenosti jejích kádřů, zhodnocení prosazování vedoucí úlohy strany na jednotlivých úsecích našeho života musíme věnovat soustředěnou pozornost. Na výročních členských schůzích svazkových i svazových, okresních i krajských konferencích budou proto projednávány nejdůležitější výsledky jak v oblasti hospodářství, kultury, a v našich organizacích to budou otázky bojové a politické přípravy, ideologické práce, kázně a další. Přistoupíme k tomuto bilancování s dobrým pocitem. Po očistě podstatně vzrostla jednota a síla armádní stranické organizace. V duchu závěrů XIV. sjezdu se těžiště stranických jednání přeneslo na zabezpečení vysoké bojové pohotovosti, plnění výcvikových, ideově výchovných a výrobně hospodářských úkolů. Za nejdůležitější můžeme považovat to, že ve všech těchto oblastech se stále výrazněji uplatňují stranické metody práce, jako je přesvědčování, příkladnost komunistů, zvyšování vojenskoodborných a teoretických znalostí a rovněž tak dodržování zásad socialistické etiky a komunistické morálky.

Všechny stranické organizace uplatňují ve své činnosti princip demokratického centralismu a vnitrostranické demokracie při uskutečňování politiky strany ve svých konkrétních podmínkách. Značného zlepšení bylo dosaženo v rozvíjení a využívání stranické kritiky a sebekritiky. Zkvalitnila se práce s kritickými připomínkami. Je třeba říci, že ke zlepšení došlo zejména tam, kde velitelé, političtí pracovníci a vedoucí funkcionáři jdou sami příkladem a pro rozvoj kritiky a sebekritiky vytvářejí tak potřebný prostor. Nejsme spokojeni zatím s konkrétností a adresností kritiky, zejména ve větších základních organizacích a na štábech. Nevymizely ani obavy z následků kritiky. Stále se traduje obava, jakoby principiální stranická kritika musela být předzvěstí kádrových opatření apod. S takovým pojetím přístupu ke kritice nemůžeme souhlasit a je povinností výborů i politických orgánů proti tomu nekompromisně bojovat.

Dobrych výsledků jsme dosáhli ve zkvalitňování členské základny armádní stranické organizace. Její počet je k dnešnímu dni o 33 % vyšší proti roku 1971. V současné době je organizováno v KSČ 74,5 % důstojníků, 44,7 % praporčíků, 44 % žáků a posluchačů vojenských škol, 5,1 % vojáků základní služby a 17,3 % občanských pracovníků. Trvalá pozornost byla věnována přijímání mladých vojáků z povolání do řad strany, což se projevilo zejména ve zvýšené organizovanosti velitelů čet a rot. Početní růst i současný stav členské základny zabezpečuje tedy přímý stranický vliv na všech úsecích a oblastech života armády. Nesmíme však zapomínat na to, že více než jedna třetina jsou mladí členové a kandidáti. Máme některé organizace, kde převládá počet kandidátů. To všechno klade mimořádné nároky na výchovnou práci s těmito soudruhy.

Na vysoké úrovni vnitrostranického života závisí úroveň a kvalita plnění úkolů. Proto by se výroční členské schůze měly důkladně zabývat činností jak vlastní organizace, tak každého člena. Tato jednání tvoří nejdůležitější část pří-

prav XV. sjezdu KSČ a měla by vést k dalšímu sepětí strany s širokými masami bezpartijních. Jednání výročních členských schůzí by měla rovněž přispět k prohloubení internacionálního vědomí komunistů.

Jedním z důležitých poučení uplynulého období je spojování našich vnitřních úkolů s vývojem celé socialistické soustavy, koordinace cílů naší politiky s politikou Sovětského svazu a dalších bratrských zemí. Jednání XV. sjezdu KSČ bude navazovat na XXV. sjezd KSSS a sjezdy dalších bratrských stran. Politika mírového soužití, která zejména po konferenci v Helsinkách úspěšně pokračuje, je umožněna právě díky jednotě a obranné síle zemí Varšavské smlouvy. Je třeba zdůraznit, že ve výstavbě ČSLA má vzájemná pomoc a soudružská spolupráce armád Varšavské smlouvy, zejména Sovětské armády, pevné místo. Uplatňování sovětských zkušeností a upevňování bojové družby mezi našimi armádami se stalo zásadní internacionální povinností velitelů, politických orgánů a stranických i společenských organizací. Učiníme vše pro to, aby tato spolupráce se nadále prohlubovala, abychom zabezpečili naši zemi spolu s ostatními socialistickými zeměmi před každou nahodilostí a stali se štítem mírového života a spolupráce mezi národy.

V Dopise ÚV KSČ stranickým orgánům, organizacím a všem komunistům k přípravě XV. sjezdu se uvádí, že ke sjezdu přistupujeme za příznivých vnitřních i mezinárodních podmínek. Máme proto všechny předpoklady, abychom s plným soustředěním a střídavě ocenili svoje úspěchy a naši rovněž odpovědný přístup, jak dál naši činnost zdokonalovat. Udělejme všechno pro to, aby každá dobrá iniciativa lidí našla své uplatnění, abychom XV. sjezd naší strany přivítali v Československé lidové armádě novými úspěchy při plnění úkolů bojové a politické přípravy.

Třídní charakter vědeckotechnického rozvoje vojenství

Rezoluce XIV. sjezdu strany, která vychází z požadavku organického spojení vymožeností vědeckotechnické revoluce s přednostmi socialismu a spoluúčasti vědy na realizaci politickostrategických cílů mezinárodního komunistického hnutí, mj. zdůrazňuje:

„Politika strany v oblasti vědy... je nedílnou součástí její celkové politické strategie při uskutečňování historické úlohy dělnické třídy. Vychází z principů internacionálního charakteru vědy a z integrace vědy v zemích světového socialistického společenství...“

V třídně rozděleném světě vystupuje do popředí ideologická funkce vědy. Pro její plné uplatnění jako nástroje třídního boje je nutno překonat důsledky elitářského pojetí vědy a revizionistické destrukce minulého období“ (XIV. sjezd KSČ, Praha 1971, str. 583—584).

Bouřlivý vývoj přírodních a technických věd, jehož jsme dnes ve světě svědky, vyžaduje, abychom při náležitém pozitivním oceňování vědy a techniky čelili jejich fetišizaci, projevům bezduchého, nad společenské vztahy a potřeby povýšeného scientismu a technicismu, technokratismu a technologického fatalismu.

Při jakékoli úvaze o současných úkolech vědeckotechnického rozvoje, jeho sociálních funkcích a smyslu nesmíme ztráct ze zřetel, že představuje sociální jev, v nejednom ohledu sociálně podmíněný, s mnohostranným zpětným vlivem na všechny oblasti společenského života.

Vědeckotechnický rozvoj plní v současném třídně rozděleném světě, v jeho protikladných společenských systémech rozpornou úlohu.

Výsledků vědeckotechnického pokroku mohou využít pokrokové třídy v zájmu a ku prospěchu lidstva, ale v míře o nic menší jich mohou i třídně egoisticky zneužít reakční síly proti samotnému lidstvu.

Časové splývání procesu světové proletářské revoluce s procesem vědeckotechnické revoluce umožňuje pochopení sociálně protikladných důsledků, které sebou vědeckotechnický rozvoj v sociálně různorodých společenských systémech objektivně přináší.

Vědeckotechnický rozvoj nikdy nebyl účelem sebe sama, nikdy nepředstavoval nějaký svébytný, na sociálních poměrech nezávislý proces.

Sociální třídy nebyly nikdy lhostejné k výsledkům rozvoje vědy a techniky a spatřovaly v nich jeden z nástrojů k prosazování třídních zájmů, k upevňování a rozšiřování svého třídního panství.

Instrumentální charakter vědy a techniky svědčí více než výmluvněji o sociálně podřízeném postavení vědy a techniky vládnoucí třídě té které společnosti.

Rozvoj vědy a techniky není zdaleka procesem, který se rozvíjí jen v důsledku svého vlastního vnitřního samopohybu, na základě svých imanentních zákonitostí.

V daleko větší míře je tento rozvoj motivován, iniciován a stimulován sociálními jevy, které leží za hranicemi vědeckotechnické sféry.

Že mezi nimi na čelném místě nacházíme impulzy, které vycházejí z politiky, je dáno především úlohou politiky, kterou objektivně v soudobých společnostech hraje.

Tuto neoddiskutovatelnou skutečnost se zdráhají vzít na vědomí stoupenci různých technokratických a scientistických teorií absolutizujících úlohu vědy a techniky ve společnosti, povyšujících vědu a techniku nad všechny ostatní společenské jevy a považujících je za určující společenskou sílu.

I když závislost vědeckotechnického rozvoje na sociálně politických poměrech je dominující determinantou, představuje přece jen pouze jednou, byť určující stránku vzájemné dialektiky společenských poměrů a vědeckotechnického rozvoje.

Nelze opomenout i „zpětnou vazbu“ či zpětné působení vědeckotechnického rozvoje na samotné, sociálně politické systémy. Uvedená sekundární závislost změn společenské reality na uplatnění vědy a techniky nikterak neznamená nějakou nevýznamnou záležitost.

V třídně antagonistických společenských poměrech vědeckotechnický rozvoj zesiluje závislost lidí na vládoucí třídě disponujících vymoženostmi vědy a techniky a činí do značné míry stěží předvídatelné a obtížně kontrolovatelné rozhodnutí o tom k jakým cílům jich bude využito.

Vědeckotechnický rozvoj přirovnávají někteří buržoazní ideologové za „řítící se lokomotivu bez strojvůdce a brzd, za „rakovinový růst“, který může ohrozit individuální a sociální život. Mnozí se obvinění, že „technika je původcem všech soudobých společenských zel“, že člověk a společnost, se dostávají do „područí vzrůstající předmětné moci techniky“ atp.

Ve všech výše uvedených názorech je reálný stav věcí postaven na hlavu, neboť to co dělá z vědy a techniky „samostatnou moc“, která se „vymyká“ z rukou svých tvůrců, je zapříčiněno nikoli rozvojem vědy a techniky, ale jejich zapojením do služeb kapitálu a charakteru kapitalistických výrobních vztahů, v nichž se věda a technika uplatňují.

Protesty existenciálně antropologicky orientovaných filosofů a etiků na uvedeném stavu mohou přamálo změnit, především z toho prostého důvodu, že centrem existencialistické a abstraktně humanistické kritiky se stávají některé negativní průvodní jevy vědeckotechnického rozvoje v podmínkách kapitalismu a nikoli kapitalistický společenský systém, který vtiskuje vědeckotechnickému rozvoji zcela konkrétní, zájmům vykořisťovatelských

tříd odpovídající antihumánní smysl a účel.

Exploatace, využití vědeckotechnického rozvoje v intencích zhodnocování kapitálu a realizování maximálních zisků, přeměna vědeckotechnického rozvoje v prostředek intenzivnějšího vykořisťování a zotročování pracujících, není dnes jediným cílem, který buržoazie sleduje.

K výše uvedenému snažení se přímý zájem neméně závažný třídní interest, zneužití vymožeností a techniky k znovuoobnovení někdejšího mocenskopolitického postavení a vlivu kapitalistického systému ve světě, nebo přinejmenším k upevnění existujícího statu quo a zabránění jeho revoluční změně.

Vědeckotechnický rozvoj v podmínkách státně monopolistického kapitalismu nepřispívá k osvobození a univerzálnímu rozvoji osobnosti, ale naopak udržuje a zesiluje existující formy nesvobody a plodí nové, přeměňuje vymoženosti vědy a techniky v destruktivní nástroje v rukou vládnoucí menšiny.

Proto ani dnes neztratila nic ze své platnosti Marxova slova o kapitalistické exploataci vědy a techniky: „Vítězství na poli dovednosti jakoby byla vykoupěna ztrátou charakteru. Zdá se, že tou měrou, jak si lidstvo podrobuje přírodu, stává se člověk otrokem druhých lidí nebo své vlastní špatnosti. Dokonce i čisté světlo vědy, jak se zdá, není schopno svítit než na temném pozadí nevědomosti. Všechny naše vynálezy a všechny pokroky nemají zřejmě jiný výsledek, než že obdařují materiální síly duševním životem, zatímco lidský život ohlupují na materiální sílu.“ (Marx-Engels, Spisy sv. 12, Praha 1962, str. 10).

V důsledku služebnosti vědy a techniky úzce egoistickým zájmům kapitálu, dostává vědeckotechnický rozvoj jednostrannou a deformovanou podobu. Místo aby napomáhal univerzálnímu rozvoji společnosti jako celku vůbec a každé jednotlivé osobnosti zvláště, vede přizpůsobování vědy a techniky buržoazním poměrům k přeměně rozhodujících vědeckotechnických vymožeností v destruktivní činitele, které slouží vládnoucí buržoazii k prosazování jejich sociálně ekonomických zájmů prostřednictvím sociálního násilí.

Nejhlubším zdrojem negativních sociálních důsledků vědeckotechnického rozvoje není věda a technika, ale státně monopolistický kapitalistický systém, který je využívá a zneužívá v takovém rozsahu, že staví před lidstvo alternativu revolučního odstranění kapitalismu, jako nezbytné podmínky aktu sebezáchovy lidstva.

„Finanční oligarchie ovládající zemi využívá vědu a techniku nikoli v zájmu pracujících a k překonání sociálních kontrastů, ale k zesílenému vykořisťování, k dalšímu útlaku národů a k rozpoutání agresivních válek. Plody lidského génia se tak obrací proti člověku a jeho existenci“. (Usnesení ÚV KSČ o úkolech ideologické práce. Rudé právo 30. 10. 1972).

Proto dnes, více než kdy v minulosti platí, že s každým dalším krokem ve vědeckotechnickém rozvoji stoupá význam sociálně politických faktorů, aby se vědeckotechnický pokrok svými sociálními důsledky nevymykal společenské regulaci a kontrole.

Výsledky vědeckotechnického rozvoje jsou lidským dílem. Aby jich však nebylo zneužito proti lidstvu, proti jeho úsilí o dosahování vyššího stupně ovládnutí přírodních a společenských sil, aby se věda a technika nezpronevěřily svému humanistickému poslání, je dnes velmi naléhavé, dát je do rukou progresivních společenských sil, které jediné skýtají záruku jejich využití ke kultivaci společenskopraktické činnosti lidí a k revolučním přeměnám světa.

Podrobení vědeckotechnického rozvoje nadvládě a sociální kontrole kapitálu, zmonopolizování disponování výsledky vědeckého a technického poznání buržoazním státem, politickou, ekonomickou a vojenskou mocenskou elitou, sleduje ve svých bezprostředních i konečných cílech nejen rozhojňování nadhodnoty, ale v daleko větší míře stabilizování kapitalistických poměrů, jejich záštitu před sociální revolucí a využívání vědeckotechnického poznání v intencích sociální kontrarevoluce.

Není třeba zvláště zdůrazňovat, že podobná praxe nevěští lidstvu a světovému míru nic dobrého.

Svět však dnes již není vydán na milost či nemilost, kdysi „všemocnému“ kapitálu. Kapitalistický společenský systém není dnes jediným a univerzálním systémem existujícím v soudobém světě.

Jestliže vědeckotechnický rozvoj v buržoazní společnosti vede k prohloubení nesvobody, sociální nerovnosti a prodlužování její existence, k utužování nadvlády kapitalistických poměrů nad lidmi, k jednostrannému rozvoji osobnosti a k novým a novým aktům masového vyhlazování národů v imperialistických válkách, potom organický svazek vědeckotechnického rozvoje se socialistickým společenským systémem je jednou ze základních podmínek odstranění výše uvedených negativních sociálních důsledků a předpokladem třídní

ni a lidské emancipace člověka a společnosti.

Věda a technika v socialistickém společenském systému začíná plnit svým obsahem protikladné společenské funkce oproti těm jež jim přisoudil kapitál.

Do centra pozornosti vědeckotechnického rozvoje se dostává uspokojování m.j. takových společenských potřeb jako např. rozvoj produktivních sil společností a ruku v ruce s tím i univerzální rozvoj společností a v jejím rámci i každé jednotlivé osobnosti, rozhojňování předmětného i duchovního bohatství socialistické společnosti.

Konstatujeme-li sociální závislost vědeckotechnického rozvoje na třídních interesech ekonomiky a politiky vládnoucích tříd, které se stávají disponenty a uživateli vědeckých a technických objevů, znamená to ještě, že tím ospravedlňujeme služebnost vědy a techniky kterékoli sociální třídě.

Od tvůrců vědeckotechnických hodnot požadujeme povinnost prokazovat služby těm společenským silám, jejichž programem je prosazovat sociální pokrok, osvobodit společnost a člověka od zotročujícího živelného působení jak přírodních, tak zejména sociálních sil.

V opačném případě výsledky vědy a techniky umocňují působení konzervativních a kontrarevolučních sociálních sil.

Zkušenosti z dosavadního vývoje třídně antagonistických sociálně ekonomických formací dostatečně prokázaly, že rozvoj vědy a techniky nemůže bezprostředně kvalitativně přetvářet existující společenské vztahy. To je záležitost pořadí třídního zápasu progresivních společenských sil.

Vědeckotechnický rozvoj sám o sobě není suverénním činitelem schopným odstranit současné sociální antagonismy a nastolit nějakou sociální harmonii v soudobých společnostech, není však ani v jeho silách sehrát úlohu dezhumanizujícího činitele.

Prosazení „optimistické“, popřípadě „pesimistické“ alternativy, kterou v sobě potenciálně vědeckotechnický rozvoj skrývá, závisí v určující míře na charakteru sociálně ekonomického zřízení, v němž rozvoj vědy a techniky, včetně jejich uplatňování v praxi, probíhá.

Akcelerující růst vědeckotechnického poznání a jemu odpovídající růst úlohy vědy a techniky v životě soudobých protikladných společenských systémů má zdroj své motivace nikoli primárně ve sféře vědy a techniky samotné, ale především v sociálně ekonomických potřebách té které společnosti.

V současnosti k tomu přistupuje i zásadní protikladnost hlavních společenských systémů existujících ve světě, která rovněž podmiňuje tempo, sociální orientaci, zacílení, smysl a poslání vědeckotechnické aktivity, té které společensko-ekonomické soustavy.

Realita sociálních zápasů, které probíhají mezi státně organizovanou buržoazií a státně organizovaným proletariátem, staví před země socialistického světového společenství kategoricky požadavek v adekvátní míře využívat vědeckotechnického pokroku i při vojenské zástitě výsledků socialistické revoluce před vnější imperia-listickou hrozbou.

Existence hluboké světové antagonis-tické polarity vede k tomu, že věda a technika, stále více propustující jednotlivé oblasti praktické aktivity člověka, v míře nad jiné významně ovlivňuje i sféru soudobého vojenství.

Dokonce můžeme říci, že sféra vojenství je vědeckotechnickým rozvojem zasahována a ovlivňována s nezanedbatelným časovým předstihem před ostatními „nevojenskými“ oblastmi společenské praxe, takže v jistém smyslu aplikace vědeckotechnického poznání ve vojenství je předobrazem budoucí vědeckotechnické úrovně uvedených „nevojenských“ sfér společenské aktivity.

Značný stupeň angažovanosti vědy a techniky v socialistickém vojenství nevyplývá z imanentních zákonitostí socialistického společenského systému.

Uplatňování vědeckotechnických objevů v socialistickém vojenství je vnuceným aktem socialistických zemí vyvolaným zavlečením vědy a techniky do služeb kapitalu a jejich exploataci k přípravě soudobých válečných konfliktů.

Jsou to motivy sebeobran, které objektivně vyžadují od zemí světového socialistického společenství, věnovat do doby než se podaří prosadit zastavení závodů ve zbrojení, popřípadě dosažení odzbrojení, neochabující pozornost udržování socialistických ozbrojených sil na nejvyšší možné vědeckotechnické úrovni.

Jak jsem již uvedl, vstřebávání vědeckotechnického rozvoje soudobým vojenstvím, kapitalistickým i socialistickým, je primárně podmíněno sociálně politickými procesy a zápasu probíhajícími mezi antagonistickými třídami, státy, popřípadě vojenskopolitickými koalicemi, sekundárně pak vnitřními potřebami vývoje vlastní vojenské organizace.

Materiálně technická základna soudobého ozbrojeného zápasu, představovaná určitou kvalitou, rozmanitostí a množstvím instrumentů sociálních násilí je

podmíněna nejen dosaženou ekonomickou, vědeckotechnickou, kulturní aj. úrovní rozvoje dané společnosti, ale především hloubkou sociálních antagonistů, na jejichž řešení je ta která společnost životně angažována.

Vědeckotechnický rozvoj vojenství, jeho obsah, zaměření, tempo, společenský smysl a účel, je tak prvořadě determinován realitou současných sociálních zápasů, podmínkami boje, protikladných světových společenskoekonomických systémů.

Pohled na revoluci ve vojenství, který spatřuje pouze souvislost revoluce ve vojenství s dosaženým stupněm rozvoje vědy a techniky a jejích technologickými aplikacemi, podmíněnými určitým stupněm všeobecně kulturně technické úrovně tvůrců vědy a techniky i uživatelů techniky, je pohled jednostranný a parciální.

Je tomu především proto, že nepostihuje podstatné příčiny revoluce ve vojenství, která nevdechuje za svou existenci vlastnímu vědeckotechnickému rozvoji, ale především a v určující míře realitě hlubokého sociálního antagonismu dnešního světa.

Vědeckotechnickou revoluci v soudobém vojenství, v socialistickém i kapitalistickém, nemůžeme omezit na proces odehrávající se jen na poli vědy a její technologické aplikace. Nemůžeme ji ani prostě ztotožnit jen se stupněm ovládnutí přírodních sil člověkem, jestliže např. v podmínkách kapitalistického společenského systému, se výsledky vědeckotechnického rozvoje vymykají jejich tvůrcům z kontroly a ovlivňování a stávají se zásluhou vládnoucí vykořisťovatelské menšiny, odcizenou, oddělenou, retardační, protipokrokovou společenskou silou.

Tím méně potom můžeme jednoznačně považovat vědeckotechnický rozvoj ve vojenství za jedno z kritérií sociálního pokroku, jestliže jej imperialistické, militaristické vládnoucí kruhy všemožně orientují a využívají ve službách sociální kontrarevoluce proti sociální revoluci.

Vědeckotechnický rozvoj ve společnosti vůbec, ve vojenství zvláště, se může stát progresivním společenským činitelem ne v jakýchkoli společenských vztazích, ale jedině v takových, kde v čele společnosti stojí politický subjekt bytostně zainteresovaný na revolučním přetváření sociální reality.

Vojenství vždy bylo a je nástrojem politiky určitých sociálních tříd, netvoří žádnou výlučnou autonomní oblast v životě třídních společností, nerozvíjí se především díky svému vlastnímu samovývoji.

Samotný vědeckotechnický rozvoj není zcela suverénní a soběstačný k tomu, aby

vyvolal revoluci ve vojenství, bez toho, aniž najde příznivé sociálně politické klima v tomto směru aniž se setká s adekvátní odezvou, podporou a zájmem vládnoucí třídy o aplikaci vědeckotechnických vysoce schopností ve vojenské praxi.

Jedině díky symbióze vojenskopolitické doktríny určité třídy, státu či koalice a vědeckotechnického rozvoje se revoluce ve vojenství stává realitou.

V třídní společnosti se vědeckotechnický pokrok, zpředměněný mj. v bojové technice, stává prostředkem mocenskopolitické povahy, předurčený k aplikaci krajních forem sociálního donucení, sociálního násilí.

Zdroem třídně antagonistické společnosti, kdy zaniká všeobecné ozbrojení lidu a právo nosit zbraň se stává jedním ze sociálních privilegií vládnoucích vykořisťovatelských tříd, začíná disponovat ozbrojenými prostředky především vládnoucí mocenský subjekt a na věci nic nemění skutečnost, že za určité situace je vládnoucí třída nucena svěřovat zbraně i příslušníkům jiných, protikladných tříd povolávaných do zbraně.

Vědeckotechnický rozvoj se může objektivně stát dynamizující silou vojenství prostřednictvím a za přispění politiky, která k tomu vytváří ty či ony předpoklady a podmínky.

Navzdory tomu jsou však často příčiny a zdroje revoluce ve vojenství líčeny tak, jako by jediným, výlučným a rozhodujícím činitelem uvedeného jevu byl pouze, nebo převážně vlastní vědeckotechnický rozvoj.

Nedocenění, popřípadě zamlčení určujícího sociálně politického faktoru, na kterém závisí přeměna a využití možností revolučního zvratu ve vojenství v realitu revoluce ve vojenství, je případem falešného ideologického vědomí, k němuž má sklony podléhat jistá část přírodovědců a techniků, stávající se poplatnou scientokratickým a technokratickým teoriím a představám, popřípadě technologickému determinismu.

Od výše uvedených teorií je jen malý krůček k iluzím, že v podmínkách vědeckotechnické revoluce je vědeckotechnická inteligence či elita vedoucí silou společnosti, nebo přinejmenším předurčena k tomu, aby se jí stala.

Technokratická úchylna v pojetí vědeckotechnického rozvoje zdaleka nemusí spočívat jen v nedocenění či ignorování třídních aspektů vědeckotechnického rozvoje, ale i v přecenění věcných materiálně technických činitelů, při současném podcenění lidského činitele revoluce ve vojenství.

V úloze, kterou politické subjekty přisuzují vojenství při řešení sociálních antagonismů, je nutné hledat zdroj jeho permanentního ovlivňování politikou.

To platí beze zbytku i pro politické ovlivňování, stimulování a regulování vědeckotechnického rozvoje armádní instituce.

Politika si v celých dosavadních dějinách třídní společnosti udržovala a nadále udržuje primát vůči vědě a technice, které jsou nástroji ve službách politiky určitých tříd.

Soudobá věda a technika jsou objektem ostrého ideologického boje v současném světě. Různá politická hnutí se je snaží využít pro své cíle. ... četná fakta dokazují, že monopolistická buržoazie využívá výsledků vědeckotechnické revoluce pro své třídní zájmy." (Usnesení ÚV KSČ „O úkolech ideologické práce". Rudé právo, 30. 10. 1972.)

XIV. sjezd KSČ zdůraznil, že „vědeckotechnický rozvoj v socialistických podmínkách musí mít podobu jednotné státní technické politiky konkretizující hospodářskou strategii strany." (XIV. sjezd KSČ, Praha 1971, str. 44).

Politika dává podněty k rozvoji takové či jiné bojové techniky, politika rozhoduje o jejím zavedení do ozbrojených sil, stejně tak jako o jejím nasazení a stupni použití.

V praxi se však často setkáváme s optickým klamem či dojemem, jako by rozhodnutí o použití bojové techniky bylo záležitostí ryze vojenskou či technickou.

Připustit tuto představu by znamenalo převráceně chápat vztah mezi politikou a válkou, místo podřízení války politice konstituovat názor opačný — podřízení politiky válce, což je fikce i v těch nej-militarističtějších imperialistických zemích.

Zdůrazňujeme-li, že politický zájem či nezájem na tom či onom stupni aplikace vědy a techniky ve sféře vojenství závisí v mnohém na tom, jakou úlohu přikládá politika sociálnímu násilí při řešení společenských antagonismů, nemůžeme pominout ani skutečnost, že právě i armádní instituce, v závislosti na úkolech, které před ní politické vedení státu staví a na schopnosti jím plně dostat, vynucuje si nebo nevynucuje vývoj nové vojenské techniky.

Vědeckotechnická úroveň ozbrojených sil, stejně tak jako organizační struktura a předpokládané bojové použití ozbrojených sil stanoví politické vedení státu v součinnosti s velením armády.

Za všemi uskutečněnými, popřípadě probíhajícími změnami ve vojenství, je

nutné spatřovat vliv konkrétních sociálně ekonomických vnitřních i zahraničně politických podmínek, které vytvářejí větší či menší rámec kvalitativních vědeckotechnických i dílčích proměn armády a vojenství vůbec.

K tomu je nutné dodat, že uskutečňování vědeckotechnických revolučních proměn v armádní instituci se nemusí shodovat s dosaženou ekonomickou vědeckotechnickou, kulturní aj. úrovní aktuálně dosaženou v té které společnosti.

Možnosti vybavení armád nejmodernější bojovou technikou i u společností, které se v ekonomickém, vědeckotechnickém a kulturním ohledu opoždily, dnes nebývale vzrostly nákupem zbraní, licencí, koaličními partnerstvími atp.

Vědeckotechnický rozvoj vojenství, podmíněný politikou vládnoucích tříd, působí zpětně na politiku samotnou, otvírá před ní nové možnosti seberealizace, popřípadě i politiku limituje, nutí ji brát v úvahu možné negativní sociální důsledky, k nimž exploatace vědeckotechnických vymožeností ve vojenství může vést.

Jak pohled do minulosti, tak i do současnosti poskytuje ne jeden příklad na značný vliv impulsů, které vycházejí ze sociálních konfliktů, jejich hloubky a rozsahu, na aplikaci výsledků vědeckotechnického pokroku ve vojenství.

Zejména v těch etapách dějinného vývoje, které se vyznačují vyhrcoností mocenskopolitických rozporů, stáváme se svědky silného politického tlaku, všestranné materiální, morální aj. podpory, výrazné snahy a naléhavé potřeby pohotové aplikace vědeckotechnického pokroku ve vojenství imperialistických zemí, i s nutností čelit negativním důsledkům výše uvedené praxe, obdobnou i když sebeobránnými motivy vyvolanou aktivitou světového socialistického společenství.

Nejde o nějakou vnější nahodilou časovou souvislost mezi uplatňováním výsledků vědeckotechnické revoluce ve sfé-

ře vojenství a kvalitativně novou sociálně politickou situací, tak jak se vytvořila v druhé polovině 20. století.

Nemůžeme ani na chvíli zapomenout, že imperialistickými státy zahájené a stupňující se horečné zbrojení, využívající špičkové výsledky vědeckotechnického poznání, jsou specifickou reakcí dožívajícího společenského systému na pokračující světový revoluční proces.

Vzhledem k tomu, že jde o reagenční s možnými dalekosáhlými společenskými důsledky pro osudy lidstva, vyžaduje existující vojenskopolitická situace od socialistických států věnovat maximální pozornost přesnému prognózování charakteru možné příští války, inovaci ve vědeckotechnickém vybavení armád i jejich organizační struktury a do té doby, dokud nebude dosaženo podstatnějších výsledků na poli všeobecného odzbrojení i neprodleně využívat vědeckých a technických poznatků ve vojenství.

Čím všestranněji a intenzivněji bude pokračovat organické spojení vymožeností vědeckotechnického rozvoje s přednostmi socialistického společenského systému, tím více bude zužován prostor pro zneužití vymožeností vědy a techniky kapitalistickými státy k destruktivním, kontrarevolučním a antihumánním cílům,

Podíl vědy na osvobozovacím hnutí proletariátu vzrůstá a je nezastupitelný.

Je nezvratnou skutečností, že „všestranný rozvoj vědy a techniky se stal jedním faktorem základního obrátu v poměru sil mezi oběma systémy.“ (Zpráva předsednictva ÚV KSČ k otázkám vědeckotechnického rozvoje československého národního hospodářství, Rudé právo 16. května 1974).

V tomto, pro další osudy lidstva významném procesu má své nezastupitelné místo i spojení vědeckotechnického pokroku se socialistickým vojenstvím, jmenovitě potom se socialistickými ozbrojenými silami.

K OBKLIČOVÁNÍ A NIČENÍ NEPŘÍTELE

Zkušenosti z posledních cvičení (VŠC NEUTRON — 75) ukazují, že v naší práci ne vždy plně doceňujeme takovou formu manévru, jakou je obklíčení hlavních sil nepřítele a jejich zničení. Zejména v operacích bez použití jaderných zbraní často v útočném pásmu nepřítele vytlačujeme, místo abychom ho rozhodnými manévry do jeho boků a týlu obkličovali, zajímali a ničili.

Mám za to, že zejména v soudobých operacích bude tento druh manévru častým jevem. Vyplývá to též ze současných názorů představitelů NATO na rozpoutání a vedení války pouze klasickými prostředky. Proto bude správné, abychom v naší přípravě věnovali pozornost i této problematice, a využili bohaté zkušenosti z Velké vlastenecké války.

Sovětské vojenské umění v poválečných letech definovalo operace k obklíčení a rozdrčení obklíčených uskupení nepřítele jako „**korunu válečného umění a klasický vzor ničivé bitvy**“. Zejména zkušenosti Sovětské armády z Velké vlastenecké války jasně dokazují, že nejrozhodnějším druhem a formou operačního manévru, který zabezpečuje úplné zničení nepřítele, je právě obklíčení. Této formě manévru věnoval značnou pozornost i Hlavní stan v čele s hlavním velitelem např. vydáním rozkazů 7. 11. 1943 a 23. 2. 1944, které uváděly: „Dovednými a smělymi manévry přetínat ústupové a přísunové komunikace nepřítele, obchvacovat křídla nepřátelských vojsk, pronikat do jejich týlu, obkličovat, drobit je a postupně ničit, jestliže odmítnou složit zbraně.“

Bohaté zkušenosti Sovětské armády ukazují na různé způsoby obklíčovacího manévru. Mezi typické můžeme uvést:

a) Obklíčení bránícího se nepřítele prolomením jeho obrany a rychlým rozvinutím útoku do hloubky, zvláště v případech, když se podařilo prolomit nepřátelskou obranu na dvou nebo několika směrech s následujícím vedením útoku na sbíhavých směrech.

Příkladem je známá operace u VITEBSKA, BOBRUJSKA, JASSKO-KIŠINĚVSKÁ a nakonec i BERLÍNSKÁ.

b) Obklíčení útočícího nepřítele, který si nedostatečně zajistil boky svého úderného uskupení.

Tento způsob nebyl ve Velké vlastenecké válce typický a to proto, že útočné operace probíhaly sice na široké, ale souvislé frontě. Proto docházelo většinou k úderům pouze do jednoho boku útočícího úderného uskupení nepřítele.

Tento způsob bude však charakteristický v soudobých podmínkách, kdy operace bude probíhat při nesouvislé frontě, na směrech a v různé hloubce.

c) Obklíčení ustupujícího nepřítele energickým souběžným pronásledováním a zmocněním se jeho ústupových komunikací.

Typickým příkladem je obklíčení fašistických vojsk u MINSKA.

d) K obklíčení značných uskupení nepřítele docházelo, když sovětská vojska vedla obranné operace s následujícím přechodem k rozhodujícím protiúderům.

Jako příklad můžeme uvést nejznámější operaci VVV — STALINGRADSKOU.

Všechny tyto způsoby obklíčení najdou své uplatnění i v soudobé praxi vojenského umění.

Teorii i praxi vojenského umění zejména v oblasti obklíčování velkých uskupení nepřítele a jejich ničení věnovala Sovětská armáda značnou pozornost již do vzniku druhé světové války. Bylo tomu tak proto, že i v dřívějších válkách k obklíčování nepřítele docházelo dosti často. Zřídka se ho však podařilo udržet v obklíčovacím kruhu a způsobit mu rozhodující ztráty, o jeho úplném zničení ani nemluvě. Bylo typické, že zvláště při obklíčování větších uskupení nepřítele, dokud se operační obklíčení neproměnilo v taktické, měla obklíčená vojska dostatek času sladit svůj manévru uvnitř obklíčovacího kruhu s údery zvenčí. Proto často docházelo k prolomení obklíčovacího okruhu, spojení se znovu s hlavními silami a k vyjití nepřítele z obklíčení. Přitom je dostatek příkladů, kdy vojska vyšla z obklíčení i při taktickém obklíčení.

V rádech a předpisech Sovětské armády byly tyto zásady zakotveny ve formulaci: „obklíčení a ničení obklíčeného nepřátelského uskupení musí být plánováno a prováděno jako jednotný proces, souběžně a rychle“. Tato zásada má plné uplatnění i v dnešních podmínkách.

Podle způsobů manévru k obklíčení z druhé světové války můžeme co do rozsahu rozlišovat dva základní druhy obklíčení — operační a taktické. Toto rozdělení má své opodstatnění i dnes, i když jejich způsoby budou pochopitelně jiné.

Operační obklíčení — podle zkušeností z druhé světové války můžeme definovat tak, že k němu dochází tehdy, kdy vojska se probíla do týlu nepřítele, odřezala ho od sousedů, ale bojují ještě v samostatných skupinách, které nemají mezi sebou palebný styk pěchotními zbraněmi. Nebo mohou vytvořit i souvislou frontu, ale obklíčený prostor není celý pod palbou dělostřelectva, což poskytuje obklíčenému uskupení nepřítele možnost manévru.

Taktické obklíčení — můžeme definovat tak, že je to takový stav obklíčení, kdy celý prostor rozmístění obklíčeného uskupení je v palbě dělostřelectva, obklíčující jednotky jsou v palebném styku pěchotních zbraní a mají taktickou součinnost. Tím obklíčený nepřítel nemá možnost manévru.

Podstatným rysem sovětského vojenského umění při přeměně operačního obklíčení v taktické (které dovoľovalo opravdu fyzicky zničit nepřítele) byla zásada, že prosté svírání obklíčovacího kruhu nebo blokování nemá zpravidla žádoucího účinku a že je třeba rychlým rozdělováním a drobením obklíčeného

uskupení nepřítele na malé izolované části vytvářet podmínky k jejich současnému ničení.

Zkušenosti z řady operací ukazují, že sovětská vojska vytvářela tzv. vnitřní a vnější kruh obklíčení. Tuto formu manévru používala při obklíčování značných uskupení nepřítele, jejichž zničením prakticky řešila průběh operace na daném směru (prostoru).

K zabránění úplnému obklíčení, nebo k vysvobození značného uskupení vojsk z obklíčení nepřítele podnikal zpravidla řadu rozhodných opatření včetně zasazování silných záloh. Společným, sladěným vstřícným úderem těchto záloh s hlavním uskupením obklíčených vojsk bylo obklíčení buď znemožněno, nebo byly vytvořeny podmínky pro vyjití hlavních sil z obklíčení. Tomu měly zabránit právě ony dva obklíčovací kruhy. I tato forma odpovídá současným požadavkům, i když bude mít při své realizaci značné odlišnosti.

Bohaté a cenné zkušenosti z Velké vlastenecké války, zaplacené krví a životy milionů vojáků, získané v oblasti vojenského umění byly rozpracovány v poválečném období a zakotveny v řádech a předpisech. Tak tomu bylo i s rozpracováním zásad obklíčení a ničení obklíčeného nepřítele, na které měla také vliv úplná mechanizace soudobých vyspělých armád a zavedení do výzbroje jaderných prostředků. Bylo by nelogické při těchto změnách se domnívat, že způsoby a formy obklíčování a ničení obklíčeného nepřítele zůstanou beze změn. To neznamená však, že by zkušenosti z Velké vlastenecké války pozbyly platnosti a významu. Zásady obklíčení a ničení obklíčeného nepřítele zůstanou v podstatě v platnosti i nadále, avšak jejich formy a způsoby se změní na základě změněných podmínek.

Platná zásada, že obklíčení a ničení obklíčeného nepřítele je jednou ze zásadních forem manévru v útočné operaci, je dána vlastností bojových prostředků. Tyto i přes jejich vysokou účinnost ani v soudobých podmínkách nejsou schopné úplně zničit uskupení nepřítele bez součinnosti např. s tankovými i motostřeleckými vojsky.

Určujícími faktory, které si vynucují manévr k obklíčení, jsou:

- dosah palebných prostředků;
- prostorový účinek palby;
- vysoká manévrovost soudobých armád.

Jaderné zbraně jako hlavní představitel palebné síly v podstatě vylučují některé dříve nepříznivé faktory. Jejich dosah i kvalitativně nové vlastnosti umožňují široký manévr palebnou silou. Jejich ničivý prostorový účinek je značný. Proto i při ničení nepřítele budou mít rozhodující podíl. Naproti tomu údery pozemních sil, zvláště tankových a motostřeleckých svazků, budou mít za cíl maximálně využít účinků palebné síly jaderných zbraní se širokým použitím operačních, operačně taktických i taktických vzdušných výsadků.

Útočné operace v podmínkách použití jaderných zbraní probíhají všeobecně na široké frontě, na jednotlivých směrech a vytváří spolu s rozptýlením vojsk na bojišti předpoklady k rozdrobení sestavy nepřítele. Tím se budou vytvářet podmínky k obklíčování nepřátelských uskupení buď v malém taktickém měřítku, nebo v měřítku operačním. Méně výhodné podmínky budou vznikat v měřítku operačně taktickém.

Izolace nepřátelského uskupení v operačním měřítku v podmínkách použití jaderných zbraní ztrácí dosud vyhraněný charakter vytváření „neprodyšných“ vnitřních i vnějších kruhů obklíčení. V současných podmínkách to bude přede-

vším palebná síla jaderných zbraní, která zmnohonásobí možnosti manévru k rozdělení a izolaci daného uskupení nepřítele. U pozemních vojsk bude proto převažovat prvek izolace bezprostředním obklíčením daného uskupení nepřítele (vytvořením vnitřního kruhu obklíčení) a rychlým pronikáním do hloubky území nepřítele s cílem zakončit zničení jeho přicházejících záloh (na místo vytváření vnějšího kruhu obklíčení).

Nesouvislá fronta a útok na směrech v útočné operaci armády budou zřejmě z těch podmínek, které v rámci vševojskové armády zpravidla nedovolí vytvářet souvislou frontu obklíčení. Jejich hlavním cílem bude ovládnout výhodné prostory na cestách možného ústupu nepřítele formou souběžného pronásledování s maximálním využitím mezer v sestavě nepřítele a účinků vlastních úderů raketových zbraní.

Důležitá úloha připadá při tom prvosledovým, zvláště tankovým svazkům a silným předsunutým odřadům, jejichž rozhodné pronikání mezerami v sestavě nepřítele a souběžné pronásledování bude mít za cíl znemožnit jeho hlavním silám využít komunikace, omezit jeho možnosti manévru, donutit ho k soustředění v prostorech pro něho nevýhodných a úderů jaderných zbraní ho zničit. Přitom je třeba nepříteli znemožnit organizovaně přejít do obrany.

Zvětšený rozmach soudobých útočných operací, zvláště jejich dynamičnost a vysoké tempo, vyžadují, aby hlavní síly armády se nezdržovaly zdoluhavým obklíčovaním a ničením nepřítele. Tento úkol je třeba přenést na palebné prostředky, zvláště na raketové zbraně s jadernou náloží a na letectvo. Rozhodné cíle soudobých operací si vynucují, aby hlavní síly armády pronikaly co nejrychleji do hloubky sestavy nepřítele a ovládly prostor stanovený cílem operace.

Vliv nesouvislé fronty a ostatních charakteristických znaků soudobých útočných operací se projeví na způsobech ničení nepřítele i v taktickém měřítku. I když palebná síla svazků a útvarů taktéž vzrůstá, přesto využití raketových zbraní s jadernou náloží jako hlavního představitele palebné síly zůstává výraznější v operačním měřítku. I za předpokladu, že velitel armády má v současné době možnost účinněji podporovat boj podřízených svazků a tím zabezpečit z velké části i ničení nepřítele v pásmu divize, přesto útočný boj v taktickém měřítku bude charakteristický častějším obklíčovaním a ničením obklíčených vojsk nepřítele. Přitom široká pásma útoku, mezery mezi svazky a někdy i mezi útvary budou vytvářet výhodné podmínky k uskutečnění širokých a hlubokých manévru do boku a týlu nepřítele. Cílem bude obklíčit a zničit jednotlivá ohniska odporu a menší uskupení nepřítele, která buď nebyla zničena úderem raketových zbraní, nebo na které nebyly použity a obranou důležitých prostorů se snaží zastavit nebo zpomalit postup útočících vojsk. Těchto taktických objektů obklíčení bude celá řada, protože při neobyčejně velkém účinku jaderných zbraní je jejich použití zaměřeno především na cíle méně pohyblivé a rozmístěné na větší ploše. Stejně tak z ekonomických důvodů nebude vždy účelné ničit malá pohyblivá (tanková) uskupení úderem těchto zbraní.

Můžeme předpokládat, že obklíčování a ničení obklíčeného nepřítele bude v taktickém měřítku časté. Nemělo by však vázat hlavní síly útočících vojsk, ale mělo by probíhat jako jednotný proces, souběžně a rychle bez ztráty tempa útoku.

V operačním měřítku i nadále důležitá úloha připadá letectvu. Často je použijeme k dokončení likvidace nepřátelských uskupení, která nezničila úderem raketových zbraní, nebo těch uskupení, která nepřítel včas vyvedl z pod úderu.

Důležitým úkolem letectva v této fázi bude boj se zálohami nepřítele přicházejícími z hloubky. Nemělo by dopustit, aby se spojily s obkličovaným uskupením. Toho může dosáhnout vybojováním nadvlády ve vzduchu v daném prostoru a umlčením prostředků PVO nepřítele, které budou zpravidla soustředěny v prostorech nadcházejícího obklíčení.

Určitou delimitaci úkolů mezi jadernými a konvenčními zbraněmi v útočné operaci mohu definovat asi tak, že jaderné zbraně budeme používat převážně k zabezpečení rozvíjení útoku v rychlých tempech a konvenční zbraně využijeme k ničení nepřítele tam, kde použití jaderných zbraní není efektivní a účelné. To platí i pro obkličování zejména v taktickém měřítku.

Při omezených palebných možnostech mohou obklíčená vojska nepřítele mít značnou volnost manévru. Pak bude nutné obklíčené uskupení nepřítele uzavřít souvislým obkličovacím kruhem a tak mu zabránit, aby mohl vyjít z obklíčení. V tomto případě obklíčení a ničení nepřítele bude vázat značné množství sil a prostředků pro vytvoření vnitřního popř. i vnějšího obkličovacího kruhu (s cílem izolovat nepřítele od zásahu z venčí) a zejména s cílem jeho bezprostředního zničení. Proto bude zpravidla účelnější nepřítele zničit jadernými údery a rozhodným útokem tankových a motostřeleckých svazků. Pak tyto síly vyvést a zasadit na důležitém směru a vyloučit tím jejich dlouhodobé zavázání do bojů při likvidaci nepřítele.

Závěrem k této části chci konstatovat, že při použití jaderných zbraní budeme větší uskupení nepřítele obklíčovati a ničit současně. K tomu je nutné rychle, soustředěně a s rozhodnými cíli použít jaderné zbraně, rychlým postupem předsunutých odřadů, použitím vzdušných výsadků i postupem hlavních sil přehrazovat cesty odchodu daného uskupení nepřítele. Nepřítele budeme nepřetržitě ničit palbou, vstřícnými údery se současným rozvíjením úderu do hloubky s cílem nedopustit, aby se spojil s přicházejícími zálohami nebo přešel do obrany.

Pak v operačním měřítku nebude typický pevný a souvislý vnitřní a vnější kruh obklíčení. V taktickém měřítku bude však snaha vytvořit pevný a souvislý vnitřní kruh obklíčení. Vnější kruh obklíčení můžeme v obou případech nahradit rozhodným pronikáním do hloubky.

Jiná bude situace při použití v operaci jen konvenčních zbraní, tj. bez jaderných zbraní jako rozhodujícího palebného prostředku. Pak hlavním prostředkem ničení zůstává letectvo, dělostřelectvo, tankové a motostřelecké svazky a útvary, které pochopitelně nebudou docilovat takového vysokého koeficientu ničení jako jaderné zbraně. Proto chci zdůraznit, že i způsoby obklíčení a ničení nepřítele budou mít i některé odlišnosti.

Podstatnou odlišností bude to, že obkličování a ničení nepřítele nebude zpravidla probíhat v takovém rozsahu současně a do celé hloubky. Bude záviset především na rozhodné činnosti tankových a motostřeleckých svazků.

Obkličování a ničení nepřítele bez použití jaderných zbraní bude proto probíhat postupně. Nejdříve se budeme snažit nepřátelské uskupení obklíčit silami především motostřeleckých svazků a s využitím letectva a dělostřelectva mu způsobit ztráty. Roztínajícími údery budou drobit jeho sestavu v obklíčení a ničit jeho hlavní síly po částech. Nedají mu možnost odejít a zaujmout organizovanou obranu na výhodných terénních čarách. Tím vyloučíme možnost, aby nepřítel při převaze útočících vojsk mohl si zachovávat celistvost svého operačního uskupení na daném směru a pokračovat v aktivní činnosti.

Dále budeme tankovými svazky rozvíjet útok do hloubky, vést střetné boje s přicházejícími zálohami nepřítele, vytvářet vnější kruh obklíčení a nedopustit-

me jejich spojení s obkličovacími vojsky. K této činnosti budeme používat operačně taktické a taktické výsady a silné předsunuté odřady.

Při obkličování a ničení velkých uskupení nepřítele bude nutné znemožnit nepříteli jejich zásobování ze vzduchu zabezpečením nadvlády ve vzduchu v daném prostoru a vytvořením silné PVO.

Závěrem chci konstatovat, že zkušenosti z Velké vlastenecké války zapracované do soudobých předpisů a řádů mají platnost i dnes, nadále je třeba se o ně opírat a plně je využívat v teorii i praxi při obkličování a ničení obkličovaného nepřítele.

I přes některé nové charakteristické rysy soudobých operací nemůžeme i dnes význam obkličování a ničení obkličovaného nepřítele podceňovat. Studujeme-li tento problém hlouběji, docházíme k závěru, že zásady zůstávají v platnosti i nadále. Doznají pochopitelně změny forem a způsobů jejich organizace a průběhu. Bude charakteristické, že k obkličování bude docházet v malém taktickém, nebo ve velkém operačním měřítku. Velká uskupení budeme ničit v průběhu operace především údery jaderných zbraní, které budou rozhodující i pro ničení obkličovaného nepřítele. Pozemní vojska povedou zpravidla vstřícné údery aniž by v některých podmínkách při operačním obkličování vytvářela souvislou frontu obkličení. Vnější kruh zpravidla nevytvářejí, ale postupují do hloubky sestavy nepřítele a ničí jeho přicházející zálohy střetnými boji.

V operacích bez použití jaderných zbraní bude obkličování a ničení obkličovaného nepřítele jako rozhodující předpoklad jeho porážky v daném prostoru a na daném směru. Jinak i za hromadného použití letectva, dělostřelectva, tanků a OT můžeme nepříteli sice způsobit značné ztráty a snížit i jeho bojeschopnost. Bojeschopné síly a prostředky budeme však jenom vytlačovat a jeho operační sestavu zhušťovat. Vytváříme podmínky nepříteli pro přechod do obrany na daném směru a tím nutnost ji prolamovat. Rozhodující úlohu pak spolu s letectvem a dělostřelectvem budou mít tankové a motostřelecké svazky. Tyto rozťmáknuté údery budou rozčleňovat, drobit obkličované uskupení a ničit je po částech. Při obkličování velkého uskupení nepřítele bude i typické vytváření vnějšího kruhu obkličování.

V obou případech bude třeba nepříteli nedat možnost zaujmout organizovanou obranu na výhodných terénních čarách, popř. vytvořit úderné uskupení pro vstřícný úder s přicházejícími zálohami z hloubky. Toho kromě soustavné a rozhodné činnosti dosáhneme dobře a všestranně organizovaným průzkumem, zabezpečením součinnosti a nepřetržitého velení. Při organizaci obkličování a ničení obkličovaného nepřítele musí velitelé jasně stanovit:

- objekty, které budou ničit jaderné prostředky, letectvo a dělostřelectvo;
- směry činnosti tankových a motostřeleckých svazků (útvárů) a uskupení nepřítele, které musí zničit;
- prostory, čáry nebo objekty, které musí vojska dosáhnout a rozhraní mezi nimi;
- čáry střetnutí vojsk;
- bezpečnostní čáry při používání jaderných zbraní, čáry zastavení paleb dělostřelectva a tanků;
- součinnostní signály uvnitř pozemního vojska a s letectvem.

NIČENÍ PROTIÚDERNÉHO USKUPENÍ NEPŘÍTELE

Cílem veškeré bojové činnosti je zničit nepřítele. Tento cíl můžeme nejvýhodněji splnit útokem. Vedle útoku je však nutné počítat i s obranou, jejíž existence je plně opodstatněna.

Obranu považujeme za vynucený a dočasný druh bojové činnosti. Do obrany budou vojska přecházet v důsledku převahy a aktivní činnosti nepřítele, zejména však po ztrátách způsobených hromadnými jadernými údery nepřítele, kdy dojde k podstatnému snížení bojeschopnosti vojsk a zničení zásob materiálu.

Lze předpokládat, že vševojsková armáda může z uvedených důvodů přejít do obrany jak na začátku útočné operace, tak i v jejím průběhu. Při přechodu do obrany bude nutné úpornou obranou zastavit postup nepřítele, způsobit mu ztráty, odrazit jeho útok a současně nahrazovat způsobené ztráty a tak postupně zvyšovat bojeschopnost vojsk a přisunovat k frontě čerstvé bojeschopné síly, jadernou municí a zásoby pro přechod do útoku. Tato vynucená činnost z hlediska plánování, organizace a řízení je velmi náročná a to jak pro velitele a štáby, tak i pro vojska. Vojska budou přecházet do obrany většinou v přímém dotyku s jednotkami nepřítele. Tato skutečnost podstatně ztíží a ovlivní zaujímání i budování obrany tím, že bude nutné současně se zaujímáním obrany vést bojovou činnost s nepřítelem v dotyku.

Cílem tohoto článku je z vševojskového pohledu posoudit časové a prostorové možnosti ničení nepřátelského protiúderného uskupení v podmínkách, kdy vševojsková armáda v průběhu armádní útočné operace bude nucena přejít do dočasné obrany.

Pro představu vycházejme z této možné zjednodušené situace:

V průběhu armádní útočné operace vedené s použitím jaderných zbraní byla bojeschopnost hlavních sil armády snížena jadernými údery nepřítele. Nepřítel s cílem zmocnit se ztraceného území a získat iniciativu na frontě přisunuje z hloubky vlastního území čerstvé síly v hodnotě armádního sboru a chce vést protiúder do levého boku frontu. Po zhodnocení vzniklé situace přechází vševojsková armáda útočící na levém křídle frontu podle rozhodnutí velitele frontu do dočasné obrany (**viz obr. 1**).

K objasnění dané problematiky podívejme se podrobněji na některé normy a zásady přibližování vojsk pravděpodobného nepřítele k frontě.

Přibližování vojsk k frontě americké řády charakterizují jako manévrovou činnost, jejímž cílem kromě navázání dotyku s protivníkem musí být zaujetí výhodného postavení, kterým umožní dosáhnout úspěch v boji. Armádnímu sboru se zpravidla pro přibližování určuje pásmo s dostatečným počtem komunikací. Na každou divizi se počítají 2—3 i více pochodových os. Uskupení vojsk při přibližování musí odpovídat dalšímu zámyslu činnosti vojsk sboru. Vojska sboru se přibližují k protivníkovi souběžně po stanovených osách: krycí síly, hlavní síly a zajištění. Krycí síly obvykle ve složení lehký obrněný pluk, nebo obrněná (mechanizovaná) brigáda až divize vysílá armádní sbor. V některých případech mohou mít i divize vlastní krycí síly. Krycí síly mají úkol vést průzkum protivníka, terénu a zabezpečovat nepřetržitý postup hlavních sil a připravit podmínky k zasazení hlavních sil do boje.

Hlavní síly postupují po osách v proudech, aby se dosáhlo největší pružnosti a rychlosti po navázání dotyku s nepřítelem.

Jako první zahajují boj s nepřítelem krycí síly působící zpravidla na široké frontě. Zasazení hlavních sil sboru závisí na získaných zprávách o nepříteli.

Vlastnímu útoku hlavních sil předchází jaderná příprava v trvání 5—10 minut, která zpravidla probíhá 20—30 minut před zahájením útoku. Dělostřelecká příprava zteče bývá plánována nejčastěji v trvání 20—30 minut.

Divize se obvykle přesunují ve dvou sledech se dvěma brigádami v prvním sledu. Každá brigáda prvního sledu se přemísťuje po jedné nebo po dvou osách. 8 až 10 km před čarou zteče se rozčleňuje do praporečnických proudů ve vzdálenosti 3—4 km do rotních proudů, pak do bojové sestavy pro zteč.

Můžeme předpokládat, že v závislosti na délce přesunu bude přibližování nepřátelských svazků a svazů probíhat ve dvou etapách: V první etapě z prostoru soustředění po zmobilizování do vyčkávacího prostoru 80—100 i více km od fronty bez krycích jednotek. Ve druhé etapě z vyčkávacího prostoru s krycími jednotkami v celém pásmu sboru. Sestava hlavních sil bude uskupená organizačně tak jak předpokládají jejich zasazení.

Povšimněme si ještě několika zvláštností přibližování z vyčkávacího prostoru k frontě.

Krycí síly, obvykle pod centrálním velením, plní tři funkce: průzkumovou, zajišťovací a bojovou. Hlavním obsahem bojové činnosti krycích sil bude navázat dotyk s předním okrajem obrany a tak připravit prostorové podmínky pro zaujetí postavení raketových vojsk, dělostřelectva a prostor pro rozvinutí hlavních sil sboru. Krycí síly po navázání dotyku s předním okrajem obrany budou hlavní síly překračovat. Před zasazením hlavních sil vede nepřítel jadernou a dělostřeleckou přípravu. Zahájení, průběh a ukončení této přípravy je časově sladěno s rozvíjením hlavních sil do předbojových a bojových sestav.

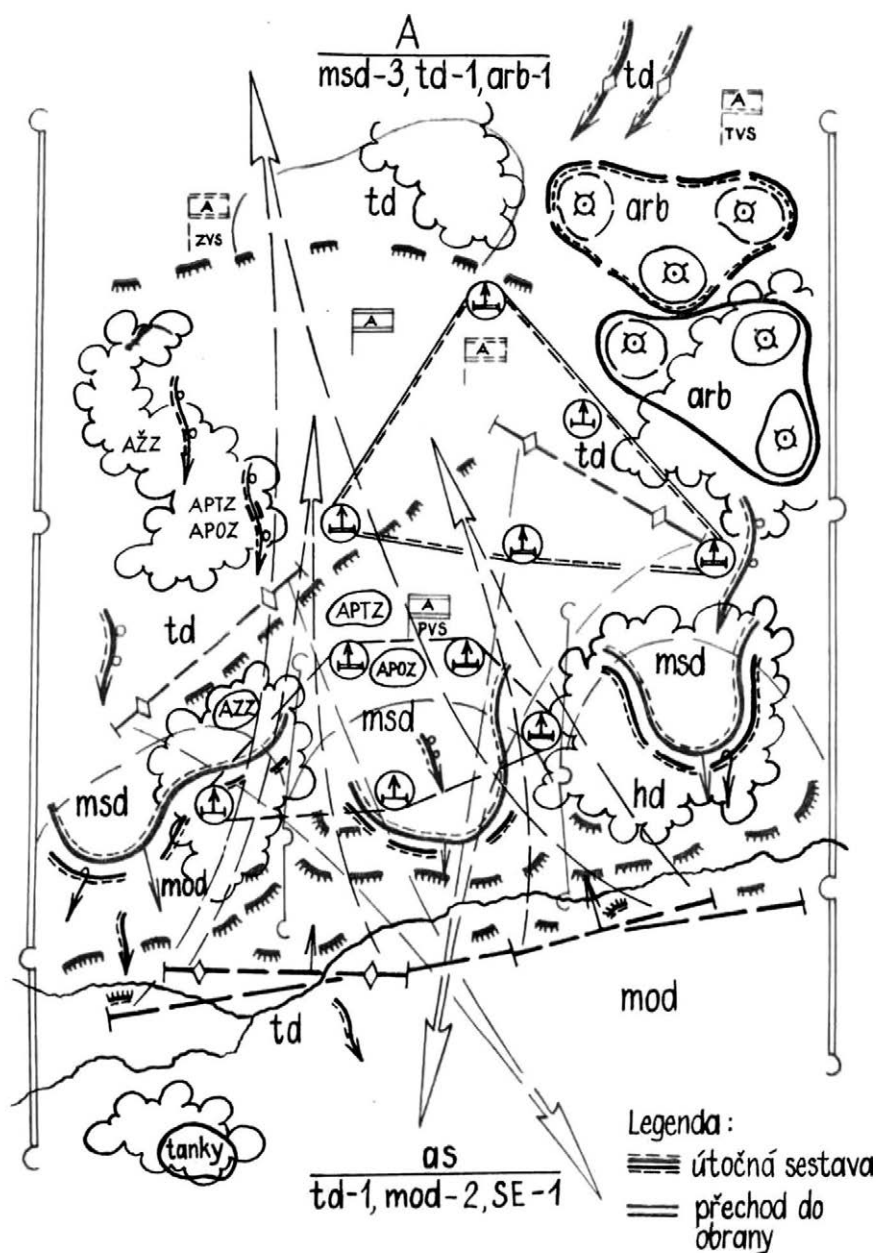
V souladu s těmito zásadami pravděpodobné činnosti nepřítele podívejme se blíže na palebný systém vševojskové armády v obranné operaci.

Palebný systém vševojskové armády v obranné operaci

Palebný systém vševojskové armády, která v průběhu útočné operace vedené v podmínkách použití jaderných zbraní přešla pod úhrozou protiúderu protivníka do dočasné obrany, můžeme rozdělit na tyto části:

- ničení nepřítele na dalekých přístupech;
- hromadný nebo skupinový jaderný úder raketovými prostředky armády

PŘECHOD ARMÁDY DO OBRANY

Obr. 1

za účasti letectva a dělostřelectva ke zničení hlavních sil nepřítele na přístupech k obraně;

— jaderné údery, údery letectva a dělostřelectva při vedení obranné operace;

— skupinový jaderný úder, nebo jednotlivé jaderné údery ve prospěch vojsk za protiúderu, jejich letecká a dělostřelecká podpora.

Bez ohledu na toto rozdělení palebného systému povedeme průběžně boj s prostředky jaderného napadení nepřítele bezprostředně po jejich zjištění.

V podmínkách obranné operace armády jen s klasickými prostředky ničení můžeme palebný systém rozdělit takto:

— ničení nepřítele na dalekých přístupech vyčleněným letectvem a dělostřelectvem z předstunutých palebných postavení;

— palebná podpora vlastních (zabezpečujících) jednotek před předním okrajem obrany;

— protipříprava;

— údery letectva a dělostřelectva k podpoře obranného boje svazků;

— palebná podpora protiúderu armády.

Každá z těchto částí palebného systému má svůj cíl — způsobit nepříteli co největší ztráty. Za nejvýznamnější činnost v celém palebném systému v obranné operaci vševojskové armády vedené v podmínkách použití jaderných zbraní můžeme označit hromadný nebo skupinový jaderný úder raketovými prostředky armády za účasti letectva a dělostřelectva ke zničení hlavních sil protiúderného uskupení nepřítele na přístupech k obraně. V podmínkách obranné operace, vedené jen s klasickými prostředky ničení, bude nejvýznamnější činností — protipříprava.

Obecně můžeme protipřípravu charakterizovat jako předstihující a překvapující hromadnou palebnou činnost dělostřelectva a úderů letectva na palebné postavení především dělostřelectva nepřítele před zahájením palebné přípravy a v době bezprostředního vyrazení vojsk nepřítele k útoku.

Ničení nepřítele na dalekých přístupech

V podmínkách vedení války s použitím jaderných zbraní vzhledem k velkým vzdálenostem protiúderného uskupení nepřítele (300—200—100 km) bude ničení nepřítele na dalekých přístupech záležitostí frontu. Armádní raketové prostředky a vyčleněné letectvo armády se budou podílet na plnění tohoto úkolu postupně tak, jak budou vojska nepřítele vcházet na dostřel (dolet) prostředků armády. Nepřítele na dalekých přístupech budeme ničit hromadným skupinovým a jednotlivými jadernými údery frontu a armády na vojska nepřítele v prostorech zmobilizování, soustředění, při zastávkách, na osách přesunu a ve vyčkávacích prostorech. Ničení prvosledových svazků nepřítele na dalekých přístupech končí, jakmile se tato vojska soustřeďují k protiúderu, tzn. zaujímají vyčkávací prostory k protiúderu, ve vzdálenosti 40—80—100 km od předního okraje obrany. Boj na dalekých přístupech však bude pokračovat s druhsledovými svazky protiúderného uskupení nepřítele.

Hromadný nebo skupinový jaderný úder armády

Jak jsem již uvedl, hromadný nebo skupinový jaderný úder armády můžeme považovat z hlediska požadovaného výsledku za nejvýznamnější činnost v palebném systému v obranné operaci vševojskové armády. Ve vztahu k ostatním čin-

nostem musí být tato důsledně zabezpečena především palebnými prostředky s jadernou municí.

Hromadný nebo skupinový jaderný úder armády můžeme vést na hlavní síly nepřátelského uskupení při jejich rozmístování k útoku bezprostředně před předním okrajem obrany, nebo na hlavní síly, které se připravují k protiúderu ve velké vzdálenosti (např. ve vyčkávacích prostorech k protiúderu).

Hromadný (skupinový) jaderný úder musíme zahájit s překvapením a tak nepříteli předejít v použití jaderných zbraní a v letecké a dělostřelecké přípravě. Proto pro hromadný (skupinový) jaderný úder je důležité správně určit vhodný okamžik jeho zahájení. V závislosti na mohutnosti a účinnosti hromadného (skupinového) jaderného úderu můžeme plánovat úder před přední okraj obrany. K tomu můžeme použít druhé sledy prvosledových divízií a druhé sledy prvosledových pluků. Není předmětem tohoto článku řešit problematiku úderu před přední okraj obrany i když s hromadným (skupinovým) úderem přímo souvisí. Kdy tedy bude nejvhodnější zahájit hromadný (skupinový) jaderný úder na hlavní uskupení nepříteli? Vycházíme ze základních požadavků překvapit nepříteli a předejít ho v použití jaderných zbraní, dělostřelectva a zničit jadernými údery jeho hlavní síly.

Při hledání nejvhodnější doby zahájení nám poslouží některé údaje z řádů americké armády o „Přibližování“.

Povšimněme si, že čas zahájení jaderné a dělostřelecké přípravy nepříteli je stanoven v souladu se zahájením zteče sil nepříteli takto (viz obr. 2):

- hodina „H“ zteč hlavních sil v bojových sestavách;
- „H“ minus 20 až 30 minut dělostřelecká příprava;
- „H“ minus 25 až 30 minut a 35 až 40 minut jaderná příprava.

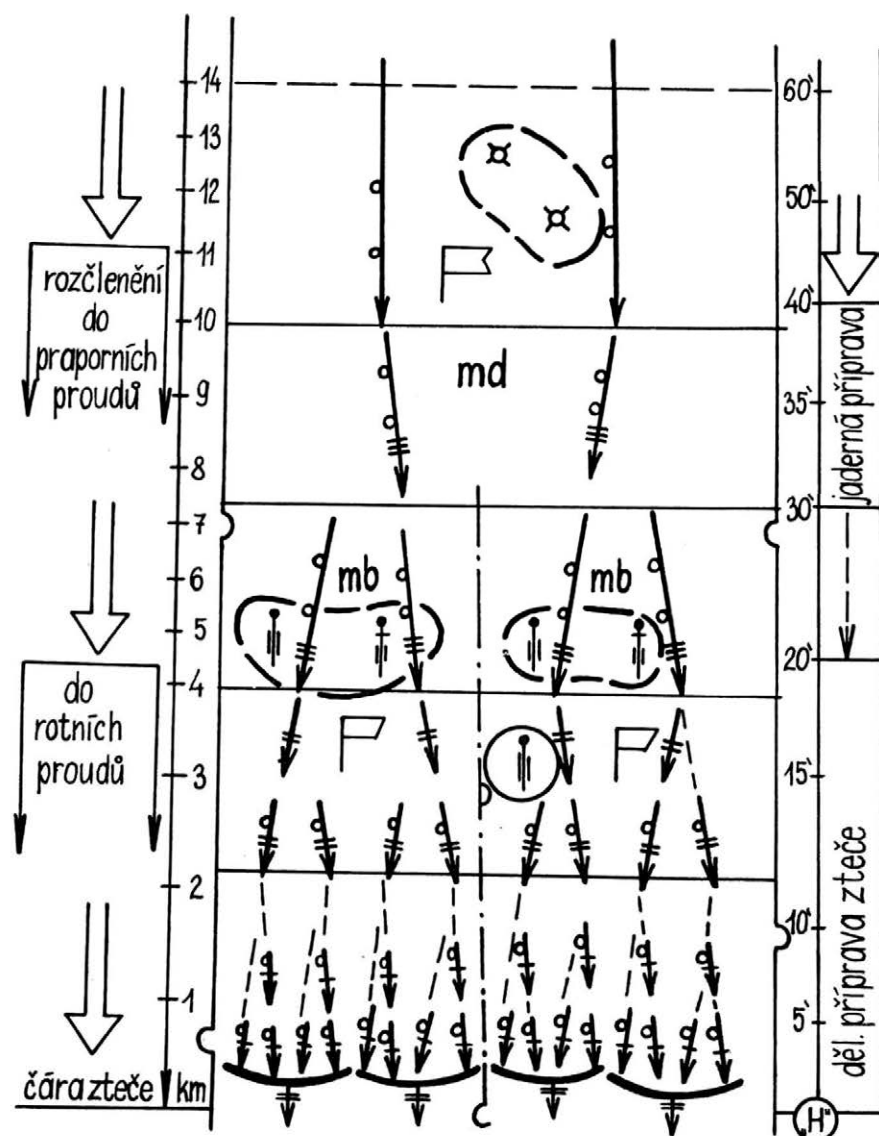
Tzn., že hromadný (skupinový) jaderný úder musíme zahájit nejpozději 35 až 40 minut před vyražením nepříteli na zteč, ale s ohledem na její délku i dříve, tj. 60—40 minut před vyražením hlavních sil nepříteli na zteč.

Podle způsobu zasazování a rozvinování hlavních sil nepříteli do předbojových a bojových sestav můžeme předpokládat, že v dotyku s předním okrajem budou již krycí síly. Čela hlavních sil mohou být v „H“ minus 60—40 minut 4—6 km od čáry zteče, tzn., že se budou rozvíjet z praporek do rotních proudů. Přesunuje-li se nepřátelská brigáda po jedné ose, která je vzdálena od vedlejších os 2—3 km v době rozvinování do praporek proudů, budou jednotlivé prapory od sebe vzdáleny 1—1,5 km; při rozvinování do rotních proudů 500—750 m od sebe. Tuto situaci můžeme z hlediska použití jaderných zbraní považovat za velmi výhodnou a z hlediska nepříteli za kritickou. Podle udané vzdálenosti rozvinování prvosledových brigád do praporek proudů 8—10 km od předního okraje a 3—4 km při rozvinování do rotních proudů může tato kritická doba trvat podle předběžné kalkulace 1 až 1,5 hodiny před zahájením útoku (protiúderu). To je současně nejvhodnější doba k vedení hromadného jaderného úderu na hlavní síly nepříteli a na jeho raketové, dělostřelecké a jiné objekty.

V podmínkách vševojskové armády se mohou zúčastňovat hromadného (skupinového) jaderného úderu raketové prostředky frontu, armády, armádě vyčleněné stíhací bombardovací letectvo, raketové prostředky divízií a část dělostřelectva svazků a útvarů palebnými přepady na stanovené cíle.

Hloubka hromadného (skupinového) jaderného úderu bude dána vzdáleností rozmístění cílů a objektů napadení, tj. 20—40 i více km od předního okraje obrany.

Rozvinování md USA k protiúderu

Obr. 2

Při plánování hromadného (skupinového) jaderného úderu budeme řešit tyto otázky:

- trvale sledujeme činnost nepřítele všemi prostředky průzkumu armády a letectva a vyhledáváme vhodné objekty k ničení;
- rozdělíme objekty ničení pro raketové útvary, letectvo a dělostřelectvo;
- stanovíme pořadí ničení cílů, dobu a metodu hromadného (skupinového) jaderného úderu;
- určíme podle stanoveného cíle rozhodující směry a prostory pro úder y vševojskových jednotek před přední okraj a zplánujeme možný přechod vojsk do útoku;
- raketové vojsko a dělostřelectvo vykoná potřebný manév r a zabezpečíme tyto jednotky municí;
- stanovíme signál pro zahájení hromadného (skupinového) jaderného úderu.

Zplánování a organizace hromadného (skupinového) jaderného úderu je záležitostí vševojskového štábu. Velitel armády před zahájením plánování upřesní:

- počet jaderných raket a leteckých jaderných pum, jejich kilotonáž a druh výbuchu;

- cíle, které má zničit raketové vojsko, dělostřelectvo a letectvo;
- uspořádání a délku hromadného (skupinového) jaderného úderu;
- dobu pohotovosti palebných prostředků a součinnostní otázky mezi nimi;
- směry a úkoly svazkům k vedení úderů před přední okraj (jestli tento úder předpokládá).

Na plánování hromadného (skupinového) úderu se podílí zpravodajské oddělení, oddělení raketového vojska a dělostřelectva, operační oddělení, oddělení chemického vojska, letecká operační skupina i někteří další pracovníci vševojskového štábu a týlu.

V podmínkách vedení války jen s klasickými prostředky ničení bude nejvýznamnější palebnou činností armády v obranné operaci — **protipříprava**.

Protipřípravu můžeme charakterizovat jako předstihující a překvapující hromadnou palebnou činnost dělostřelectva armády, úderů přiděleného letectva na hlavní uskupení nepřítele před jeho zahájením palebné přípravy v době jeho soustředění hlavních sil k protiúderu.

Plánování a organizace protipřípravy je také záležitostí vševojskového štábu. Štáb armády zpracovává k tomuto účelu „Plán protipřípravy“ za řízení velitele nebo náčelníka štábu. Velitel armády před zahájením plánování upřesní:

- cíle, které má zničit dělostřelectvo a letectvo;
- uspořádání a délku protipřípravy;
- dobu pohotovosti palebných prostředků a součinnostní otázky mezi nimi.

Na plánování protipřípravy se dále podílí zpravodajské oddělení, oddělení raketového vojska a dělostřelectva, operační oddělení, oddělení chemického vojska, letecká operační skupina i někteří další pracovníci vševojskového štábu armády a štábu týlu.

Jaderné úder y, úder y dělostřelectva a letectva při vedení obranné operace

Po zahájení nepřátelského protiúderu hlavní úsilí zaměříme na rychlé a rozhodné ničení hlavních sil nepřátelského protiúderného uskupení. To dosáhneme skupinovými i jednotlivými úder y, úder y letectva a dělostřelectva. Podaří-li se

nepříteli vklínit do obrany, je nutné houževnatě bránit výhodné prostory a jednotlivými jadernými údery, údery letectva a dělostřelectva způsobit nepříteli co největší ztráty.

Skupinový jaderný úder, nebo jednotlivé jaderné údery ve prospěch vojsk za protiúderu

Nepřítele, který vnikl do hloubky obrany, je třeba ničit jadernými údery, klasickými prostředky, protiztečemi a protiúderem. Armádního protiúderu se zúčastňují armádní raketové prostředky a raketové prostředky svazků prvního i druhého sledu. Protiúder armády bude účelné zahájit mohutným jaderným úderem, nebo jednotlivými údery, údery dělostřelectva a letectva na hlavní uskupení nepřítel. Dělostřelectvo budeme účelně při protiúderu používat k ničení taktických prostředků jaderného napadení, míst velení a vojsk prvního sledu nepřítel. K dosažení cíle protiúderu musí vojska využívat výsledků po jaderných úderech a úderech klasických prostředků a rozhodným postupem dokončit zničení hlavních sil úderného uskupení nepřítel a zmocněním se důležitých čar a prostorů připravit podmínky pro přechod vševojskové armády do útoku.

Protiúderné uskupení operačních záloh nepřítel budeme v průběhu armádní útočné operace často ničit ve velmi složité situaci při nevýhodném poměru sil a prostředků, kdy hlavní síly armády nebo jen část sil armády bude nucena přejít do dočasné obrany. V takové situaci musí velitel armády rychle a rozhodně soustředit jaderné údery raketového vojska a vyčleněného letectva. Při ničení protiúderného uskupení nepřítel budeme používat jaderné zbraně především k ničení prostředků jaderného napadení a tankových uskupení nepřítel. Zároveň využijeme co nejvíce klasických zbraní, především tanků, letectva a dělostřelectva.

K ničení protiúderného uskupení operačních záloh nepřítel bude důležité včas vytvořit a účelně sladit palebný systém armády tak, aby hlavní síly protiúderného uskupení nepřítel ničily postupně, aby protiúder nepřítel byl odražen a zmařen ještě před předním okrajem obrany.

ODOLNOST — DŮLEŽITÁ PODMÍNKA ÚSPĚCHU OBRANY

Podle Vševojsk-1-1 a Oper-1-1 musí být každá obrana především **odolná (úporná) a aktivní**. Tyto dva základní požadavky na obranu vytvářejí předpoklady k tomu, aby obrana byla schopna odolat útoku protivníka a obsahovala možnost přechodu do útoku.

Odolnost i aktivnost obrany se vzájemně prolínají, spolu souvisí a nemůžeme je v praxi od sebe oddělovat. Přesto z hlediska pochopení jejich podstaty považují za účelné rozebrat každý z nich samostatně. Jen tak můžeme získat v oblasti teorie o nich správnou představu a pak je s maximálním efektem realizovat v praxi. Já rozeberu problematiku odolnosti.

Odolnost je v podstatě taková vlastnost obrany, která umožňuje slabším silám obránce nejen čelit silnějšímu útočníkovi, ale postupně ve spojení s aktivností a po potřebném přeskupení či přísunu sil vytvořit podmínky pro přechod do útoku.

Odolnosti obrany především dosahujeme:

- volbou vhodného prostoru pro obránce,
- schopností odolávat palebným úderům letectva, raketového vojska a dělostřelectva protivníka (včetně jaderných úderů),
- schopností jednotlivých organizačních stupňů vést houževnatou obranu i samostatně a čelit útokům protivníka ze všech směrů,
- efektivním a dobře organizovaným velením,
- znesnadněním útočníkovi vést průzkum a palbu,
- zabezpečením vojsk vším potřebným pro samostatné vedení bojové činnosti.

Jednotlivé složky odolnosti spolu úzce souvisí a se prolínají. Samostatné objasnění jednotlivých složek umožní jejich snadnější charakteristiku a analýzu. Současně tak můžeme dokázat jejich vzájemné propojení, popř. spjatost odolnosti a aktivnosti.

Volba vhodného prostoru má pro obranu velký význam. Správně zvolený prostor svými vlastnostmi usnadňuje organizaci, přípravu a vedení obrany. Zkra-

čuje se tím také čas, který velitelé, štáby a vojska potřebují pro zaujetí obrany. Při výběru prostoru obrany se snažíme dosáhnout toho, aby vybraný terén:

- usnadňoval dosažení cíle obrany a splnění jejího zámyslu,
- byl výhodný pro rozmístění obranné sestavy a šetřil síly obránce,
- maximálně chránil živou sílu a techniku svými přirozenými vlastnostmi,
- umožňoval rychlé a snadné zvýšení ochranných vlastností terénu ženijní úpravou s maximálním využitím techniky,
- umožňoval skryté rozmístění sil a prostředků,
- měl dostatek výhodných čar na celou hloubku,
- usnadňoval manévr bránících se vojsk,
- usnadňoval velení a doplňování vojsk vším potřebným k boji,
- ztěžoval útočnickovi průzkum a pozorování,
- nutil útočníka zaujmout sestavu pro útok pod pozorováním a palbou obránce,
- ztěžoval přístup útočníka k přednímu okraji obrany,
- kanalizoval útok protivníka na samostatné, izolované směry s omezenou kapacitou,
- ztěžoval útočnickovi manévr silami a prostředky v hloubce obrany,
- nutil útočníka překonávat překážky, které jdou napříč směru útoku,
- ztěžoval útočnickovi velení.

Volba prostoru pro obranu bude usnadněna při přechodu do obrany mimo dotyk, při přechodu do obrany v dotyku s nepřítelem bude naopak ztížena. Po vyhodnocení konkrétní situace může být výhodné ponechat v dotyku s nepřítelem část sil s úkolem vytvořit buď předsunuté postavení, nebo dokonce zabezpečovací pásmo. Hlavní síly mohou pak zaujímat obranu v prostoru, který bude uvedeným požadavkům v rámci možností maximálně odpovídat.

Schopnost obrany odolávat palebným úderům útočnickova raketového vojska, letectva, dělostřelectva a tanků, popř. jaderným úderům, docílíme zejména:

- rozptýlením obranných sestav jednotlivých organizačních stupňů do šířky a hloubky, abychom nevytvářeli vhodné cíle pro palebné údery útočníka. Musí však umožnit včasný manévr vojsk k přehrazení mezer, vytvořených palebnými údery útočníka, a znemožnit ničení obránce po částech,
- nepravidelným měněním prostorů rozmístění vojsk,
- využitím obranných a ochranných vlastností terénu a jeho ženijní úpravou,
- mařením a ztěžováním činnosti všech průzkumných prostředků útočníka dovedným maskováním a klamáním,
- aktivními i pasívnými opatřeními radioelektronického boje,
- vtipným a nešablonovitým organizováním obrany,
- možností nahradit způsobené ztráty (mít v záloze prostředky k potlačení či alespoň snížení iniciativy protivníka),
- dobrou organizační opatření k zvýšení protivzdušné a protiraketové obrany,
- přípravou opatření k rychlému odstranění následků palebných úderů protivníka,
- organizováním opatření protitankové obrany,
- houževnatou a kruhovou obranou,
- vysokým morálně politickým stavem vojsk, který zabezpečí splnění daného úkolu za všech okolností, tedy i za podmínek hromadného jaderného úderu útočníka,

- nepřetržitým a spolehlivým velením,
- vybavením vojsk vším potřebným materiálem a prostředky.

Rozptýlení obranných sestav závisí na účinku palebných prostředků. Vzhledem k možnosti použití jaderných zbraní, jejichž účinek je ze soudobých ničivých prostředků největší, určuje základ rozptýlení právě účinná ochrana proti těmto zbraním. Bude tomu tak i v případě, že je nepřítel momentálně nebo dočasně nepoužije. Pokud však jsou ve výzbroji armád, hrozí stále nebezpečí jejich nasazení v boji. Přitom musíme respektovat i ochranu vojsk a jednotlivců před účinky ostatních palebných prostředků, zejména dělostřelectva.

Podstatou každého rozptýlení a tedy i rozptýlení z hlediska ochrany proti účinkům jaderných úderů jsou mezery. Jestliže dříve mezery snižovaly možnost současného vyřazení více jednotlivců např. jedním dělostřeleckým granátem, pak za boje s používáním jaderných zbraní musí mezery snižovat možnost současného zničení jedním jaderným úderem určitých organizačních celků. V tom je kvalitativní skok, který odpovídá kvalitě nové zbraně, jimiž jaderné zbraně nesporně jsou.

Organizační celek však tvoří jak družstvo, tak i vševojsková armáda. Proto k upřesnění je třeba stanovit kritéria, která z hlediska ochrany proti zbraním hromadného ničení budou pro rozptýlení v obraně rozhodující.

Za hlavní kritéria rozptýlení v obraně můžeme považovat:

- schopnost organizačního stupně, který tvoří základ rozptýlení, vést samostatnou bojovou činnost, jinak by byla sama obrana již předem odsouzena k neúspěchu;

- základní organizační stupeň rozptýlení v obraně musí být menší než tento stupeň v útoku. Jen tak zabezpečíme, že jeden jaderný úder určité ráže způsobí obránci menší ztráty než útočníkovi. Tím vytváříme také předpoklady pro postupné vyrovnaní poměru sil, popř. převahy sil;

- vyřazení základního organizačního stupně nesmí ohrožovat splnění úkolu nejbližšího nadřazeného stupně;

- mezery musí být takové, aby je mohli přehradit nezasažení sousedé či nadřazený;

- mezery mezi stejnými organizačními stupni bez ohledu na jejich velikost musí vylučovat aby jedním jaderným úderem odpovídající náplně do mezery byla vyřazena větší hodnota, než je organizační stupeň, jehož vyřazení budeme považovat za maximalistické.

Za jednotku, která je schopna vést samostatnou bojovou činnost v obraně, můžeme považovat **rotu**. Je to proto, že je schopna svými organickými popř. posilovými prostředky vést boj s hlavními útočnými prostředky, tj. tanky a obrněnými transportéry protivníka. Rota vyhovuje i druhému z vytyčených požadavků, tj. aby základní stupeň rozptýlení v obraně byl menší než v útoku, kde jím je prapor.

Poslední kritérium rozptýlení v podstatě vyžaduje, aby mezera mezi stejnými sousedícími organizačními stupni byla zhruba poloviční, jako je šířka jednoho z nich. Tak např. mezery mezi prapory, které se brání na šířce 5 km, budou v průměru 2,5 km. Tím zabezpečíme, že náplň potřebná k vyřazení jednoho praporu nezpůsobí větší ztráty, i když její epicentrum bude uprostřed mezery mezi dvěma či více prapory (též v druhém sledu).

Sousedící organizační stupně (prapory) musí být ovšem schopny přehradit vytvořenou mezeru palbou. Jestliže jim to dostřel jejich palebných prostředků

nedovoluje, je nutné, aby do mezery vyslaly část svých sil, popř. alespoň zajišťovací (průzkumné) jednotky a tím zabránily útočníkovi využít mezer k pronikání do hloubky obrany.

Cílem rozptýlení v rámci roty je zabezpečit ochranu víceméně jednotlivců či jednotlivé zbraně s obsluhou proti ostatním (kromě jaderných zbraní) palebným prostředkům, zejména proti dělostřelectvu útočníka. Výchozím kritériem je přitom kruhový účinek nejčastěji používané munice. Proto můžeme říci, že s rostoucí účinností používaných klasických palebných prostředků vzrůstaly i mezery mezi jednotlivci.

Při známé miniaturizaci jaderných náplní tak, aby je mohlo dopravovat na cíl dělostřelectvo svazků, popř. pluků (brigád), vystupuje požadavek případného dalšího rozptýlení na stupni rota a prapor. Soudobé vyzbrojování vojsk bojovými vozidly pěchoty vytváří dobré předpoklady, aby základní jednotka rozptýlení v obraně byla četa.

Lepší využití palebných vlastností jednotlivých zbraní, organizace paleb, účelné rozmístění jednotlivých zbraní atd. v obraně umožňuje větší rozptýlení sestavy rot. Jde v podstatě o zvýšení efektivity palby ve srovnání s útokem. Plocha rozmístění rot v obraně (opěrný bod roty, jeho šířka i hloubka), může být proto značně větší než za útoku a tím pochopitelně vzrůstá i množství munice, nutné na její vyřazení.

Spotřebu munice všeho druhu u útočníka dále zvyšují **využití** obranných vlastností terénu a jeho ženíjná úprava.

Obrana je vázána na určitý prostor, který umožňuje obránci i daleko lépe v něm rozmístit síly a prostředky než za útoku, kdy se vojska pohybují otevřeným terénem. To pochopitelně podstatným způsobem snižuje účinky palby útočníka a tím i možné ztráty obránce. Ženíjná úprava terénu tomu ještě více napomáhá. Rovněž tato skutečnost přispívá k postupné změně převahy útočníka ve prospěch obránce.

Schopnost obrany odolávat palebným úderům útočníka zvyšují také aktivní i pasivní **opatření radioelektronického boje**. Jejich cílem je na jedné straně narušit jeho systém velení a navádění, na druhé straně ztížit či znemožnit získávání zpráv všeho druhu v obraně.

Vtipnost a nešablonovitost obrany spočívá v tom, že při její organizaci vycházíme z konkrétní situace a terénních podmínek a přihlížíme ke kapacitě jednotlivých směrů možného nepřátelského útoku. Podle toho volíme průběh jednotlivých obranných postavení, opěrných bodů či obranných rajónů na nich. Hloubka obrany na jednotlivých směrech se řídí jejich kapacitou, důležitostí a z nich vyplývající pravděpodobnou činností a hodnotou útočníka. Využíváme přitom hojně předsunutých a klamných postavení, protisvahové obrany, klamného předního okraje a všech ostatních způsobů maskování a klamání.

Maskování a klamání je souhrn opatření, která mají ztížit útočníkovi zjistit zámýsl obrany. Při maskování využíváme vlastností terénu a předepsaných i improvizovaných prostředků. Při klamání nenápadným způsobem ukazujeme některé demaskující prvky těch bojových prostředků, které má útočník v daném prostoru zjistit.

Každý organizační stupeň musí mít vždy určitou část sil a prostředků k převzetí úkolů za vyřazené síly. Následky po palebných úderech můžeme rychle odstranit, máme-li připravena opatření k plné obnově velení, dále připraven manévr silami a prostředky k převzetí úkolů za vyřazená vojska. K tomu je třeba mít včas síly a prostředky k nahrazení vyřazených míst velení, potřebné spo-

jovací prostředky a mít připraveny varianty převzetí úkolů za vyřazené síly a prostředky. Manévr musíme připravit tak, aby proběhl rychle, včas a pokud je to možné skrytě. K bezprostřednímu odstranění účinků jaderných úderů připravujeme počínaje plukem odřady pro odstraňování následků.

Houževnatá a kruhová obrana spočívá především v tom, že velitelé a štáby všech stupňů organizují a vojska vedou obranu tak, aby maximálně využila svých palebných možností a v případě proniknutí útočnicka do obranné sestavy byla stejně schopna plnit úkol i v obklíčení.

Podmínky k tomu si vytváří každý příslušný organizační stupeň a nadřízený. Jejich základem je:

- maximální využití všech palebných vlastností bojové techniky,
- organizace obrany s využitím přirozených i umělých překážek,
- zplánování potřebného manévru vojsky k zaujetí kruhové obrany a jeho skloubení s ženíjnými zátarasy,
- udržení takového prostoru, který skýtá jak výhodné přirozené podmínky pro obranu a ochranu, tak dostatek místa pro rozpptýlení a manévr vojsk,
- manévr palbou, zejména jadernými údery, silami a prostředky nadřízeného (protizteče, protiúderu, manévr zálohami) s cílem v případě potřeby a v soulase s celkovým zámyslem obrany pomoci jednotkám, útvarům a svazkům vést boj v obklíčení, nebo z něj vyjít,
- plánování a použití vrtulníků a letounů pro přísun a odsun vojsk i materiálu z obklíčeného prostoru,
- vybavení ohnisek odporu zásobami munice, proviantu a ostatního materiálu v soulase s úkolem a předpokládaným vývojem situace,
- vysoký morálně politický stav vojsk, schopných bojovat v obklíčení.

Tyto podmínky opět ukazují, že odolnost a aktivnost obrany se vzájemně prolínají a jsou neoddělitelné.

Pro houževnatost obrany mají velký význam obrněné transportéry, zejména bojové vozidlo pěchoty a tanky. Jejich charakteristické vlastnosti — ochrana osádek (pancíř) a vysoce účinné zbraně — z nich vytvářejí přirozené a přitom velmi odolné pevnůstky. To má velký význam zejména při přechodu do obrany v dotyku s nepřítelem, kdy právě vzhledem ke svým vlastnostem usnadní zaujetí obrany i ostatními silám.

Schopnost tanků a obrněných transportérů vykonat rychlý a překvapivý manévr dodává houževnatosti obrany i potřebnou pružnost. Přitom bereme v úvahu, že obrana jednotlivých čar a prostorů má především vytvářet výhodné podmínky pro aktivní bojovou činnost.

Hlavní úsilí vojsk v obraně musí být zaměřeno na ničení útočnicka i na udržení terénu, který k zničení protivníka napomáhá. Hlavní úsilí proto vyjadřujeme manévrem palbou a manévrem vojsk k udržení důležitého prostoru a nikoliv jeho apriorním obsazením silnými vojsky. To však již patří do aktivity obrany.

Nepřetržitost bojové činnosti, mohutný účinek soudobých bojových prostředků, zejména budou-li použity jaderné náplně, a znovuzískání iniciativy, o níž musí obránce bojovat, kladou vysoké nároky nejen na fyzickou, ale také morálně politickou zdatnost vojsk v obraně. Skutečnost, že obránce bude často bojovat v obklíčení, při nedostatku munice, proviantu a ostatních prostředků materiálního zabezpečení, **význam morálně politického stavu vojsk v obraně jen zdůrazňuje.**

Nemalou úlohu bude přitom hrát vědomí, že sousední síly svým postupem vpřed soustřeďují na sebe většinu druhých sledů a záloh protivníka a tím obráncům ulehčují. Současně jim však vytvářejí podmínky pro pokračování v útoku.

Využití všech silných a potlačení slabých stránek obrany, jakož i realizace a dokonalé skloubení všech prvků odolnosti obrany závisí ve značné míře **na velení**. Jen tehdy, budou-li velitelé všech stupňů v kteroukoliv dobu znát situaci svých podřízených, budou moci účelně a včas zasahovat jak v jejich prospěch, tak působit i k uskutečnění svého obranného zámyslu. To ovšem předpokládá, aby ochranu sladil podle jednotného zámyslu, který dále konkretizuje a upřesňuje při organizaci součinnosti a všestranně zabezpečí.

Nebývalý význam v soudobé obraně má právě zabezpečení vojsk vším potřebným materiálem a technickými prostředky. Možnost vojsk útočnicka pronikat mezerami v obranné sestavě vytváří podmínky pro samostatnou činnost a někdy i činnost v obklíčení často i nejnižších organizačních stupňů počínaje rotou. Je pochopitelné, že zásobování vojsk přes území protivníka je, ne-li nemožné, tedy alespoň obtížné. Bude proto třeba, abychom s přechodem vojsk do obrany zvýšili pohyblivé zásoby, především munice. Zejména to bude nutné u těch organizačních stupňů, kde předpokládáme boj v úplném či částečném obklíčení. Kromě toho bude účelné, aby velitelé, počínaje velitelem divize, měli možnost dopravit k bojujícím jednotkám alespoň část zásob vzduchem — vrtulníky.

Z těchto skutečností vyplývá, že odolnost obrany je dána především činností, která v podstatě omezuje a ztěžuje možnost palebného působení útočnicka, snižuje jeho účinky a omezuje jeho manévry.

V žádném případě neexistuje odolnost samostatně, ale jen v těsném spojení s aktivností. Oba tyto základní požadavky obrany se spolu vzájemně prolínají.

Hlavním cílem odolnosti obrany je relativně menšími (ve srovnání s útočnickem) silami a prostředky při dokonalém využití vlastností palebných prostředků a obranných vlastností terénu zastavit postup nepřítele a způsobit mu vážné ztráty. Tím pomáhat vytvořit podmínky pro přechod do útoku, který je také konečným cílem obrany. K tomu, abychom jej dosáhli, je třeba uplatnit také druhý požadavek soudobé obrany — aktivnost.

RVD při odrážení protiúderu nepřítele

Ničení uskupení vojsk nepřítele v průběhu útočné operace je jedním z hlavních úkolů raketového vojska a dělostřelectva. Raketové prostředky tím vytvářejí výhodné podmínky vševojskovým svazkům a útvarům k dokončení zničení nepřítele. Na jednotky a útvary protiúderného uskupení nepřítele můžeme vést úder v jednom nebo několika prostorech, v závislosti na bezpečně zjištěných objektech.

Některé problémy ve způsobu bojového použití RVD

Raketové vojsko a dělostřelectvo při odrážení protiúderného uskupení nepřítele můžeme použít

a) za podmínek vedení operace s použitím jaderných zbraní

— jen raketovým vojskem a letectvem,

— raketovým vojskem, letectvem a klasickými prostředky dělostřelectva a letectva v součinnosti s vševojskovými útvary a svazky.

b) za vedení operace bez použití jaderných zbraní dělostřelectvem a letectvem v součinnosti s vševojskovými útvary a svazky.

Protiúderné uskupení nepřítele v průběhu útočné operace s použitím jaderných zbraní můžeme napadnout prostředky raketového vojska současně v jednom prostoru, nebo postupně na několika čarách (prostorech).

Napadnout a zničit nepřítele v **jednom prostoru** můžeme za podmínek dostatečného počtu odpalovacích zařízení a raket s jadernou náplní a budeme-li mít včas

Palba dělostřelectva bude navazovat na úder raketových prostředků a zahájíme ji dalekými palbami (několika vrstevnými) na přisunující se jednotky a útvary nepřítele.

V článku chci ukázat na podíl raketového vojska a dělostřelectva při odrážení protiúderného uskupení nepřítele v průběhu útočné operace.

průzkumové podklady o nepříteli. Za těchto předpokladů můžeme raketového vojska reálně použít na ty objekty, jejichž zničením způsobíme nepříteli rozhodující ztráty. Rozptylování úsilí raketového vojska na velké množství objektů není efektivní a odporuje hlavním zásadám bojového použití raketového vojska. Proto hromadné jaderné úderu použijeme na

— nově zjištěné prostředky jaderného napadení,

— soustředěné jednotky a útvary protiúderného uskupení nepřítele s důrazem na tankové svazky,

— velitelská stanoviště, spojovací uzly,

— prostředky PVO nepřítele.

Ke zničení jednotlivého objektu postačí zpravidla jedna raketa s jadernou náplní, k zničení oddílu taktických raket a baterie víceúčelového dělostřelectva potřebujeme 1—2 jaderné náplně. Počet raket s jadernou náplní k zničení raketového oddílu (taktických raket) ovlivní průzkumové podklady. Budeme-li mít pod-

klady pro úder až z prostoru bojového rozmístění, pak k zničení dvou palebných skupin (každá o ploše 0,8 — 1×1—2 km) potřebujeme dvě jaderné náplně.

Podle zkušeností z Velké vlastenecké války nepřátelská divize pozbyla bojeschopnost, když měla více jak 50 % ztrát. Pak již nešlo o organizovanou a řízenou činnost zbylých částí svazku. Tyto jednotky mohly plnit jen dílčí úkoly. Nepřátelský svazek (v závislosti na druhu a národní příslušnosti) představuje hodnotu do 20 objektů pro jaderné údery. Tak např. u td NSR může být 17—18 objektů (VS divize, zpr., jeden raketový a jeden dělostřelecký oddíl divizního pluku, pět tpr, čtyři mpr, tři dělostřelecké oddíly brigád, jeden až dva týlové objekty divize). K zničení plánovaného procenta bojových jednotek a útvarů budeme počítat s potřebou 8—12 ks jaderných náplní s odpovídající mohutností.

Tyto hodnoty mají jen orientační charakter při operačních kalkulacích. Očekávanou efektivnost jaderného úderu můžeme přesně vyhodnotit až při rozdělování úkolů vykonavatelům. Při jaderném úderu na plošné cíle musí být spolehlivě zasažená oblast objektu S_0 80 % a při ničení ostatních cílů S_n 40 %.

Bude-li v jednom prostoru působit raketové vojsko i letectvo (podle rozhodnutí frontu), pak vševojskový velitel v první řadě rozdělí objekty mezi tyto druhy vojsk. Dále musíme zajistit bezpečnost letectva a to jak v době přeletu k objektům, tak i při vlastním úderu. Proto přijímáme tato opatření:

— pásmo průletu letectva se nesmí křížit s drahami letu raket,

— letectvo nepoletí nad objekty úderů raketového vojska dříve než za 15 minut po jaderných úderech.

Protiúderní uskupení nepřítele můžeme ničit postupně v několika prostorech (čarách) a to

— ve vyčkávacím prostoru (soustředění), nebo při vyvádění z prostoru, kdy dochází k nahromadění nechráněné bojové techniky a živé síly na menší ploše,

— výjimečně za přesunu, kdy jednotky a útvary nepřítele budou překonávat takové úseky, ve kterých může dojít k nahromadění bojové techniky (při přechodu řek),

— na možných čarách rozvinutí protiúderného uskupení.

Při jaderném úderu na nepřítele během přesunu, kdy předpokládáme délku tankového praporu 7—9 km, můžeme jaderným úderem o mohutnosti 40 kt zničit do 12 tanků. Úderem 40 kt na prostor soustředění tankového praporu (2—4 km²) můžeme zničit do 22 tanků (viz tabulku 1).

Je zde zřejmá efektivnost jaderných úderů na prostory soustředění nepřítele (až o 80 % větší). Proto při ničení pochodových proudů nepřítele má velký význam těsná součinnost raketového vojska a letectva. Údery letectva na pochodové proudy klasickými prostředky ničení narušují pochodovou sestavu a způsobují nahromadění vojsk na osách, čímž mohou vytvořit podmínky pro jaderné údery raketového vojska.

Použijeme-li raketové vojsko i dělostřelectvo, pak jaderné údery použijeme na ty objekty, které tvoří největší ohrozu, tj. vojska a prostředky jaderného napadení nepřítele. Pro operačně taktické rakety jsou nejvhodnější objekty k ničení vojska nepřítele, především jeho tankové i mechanizované jednotky a útvary ve vyčkávacích prostorech (soustředění), při vyvádění nebo i na přesunu. Raketové

Tabulka 1

Mohutnost jaderné náplně (kt)	Délka střelby (km)	Spolehlivě zasažená oblast cíle	
		lineárního ¹⁾ L_0	plošného ²⁾ S_0
		(%)	
20	100/200	12/—	18/5
40		24/10	41/18
100		31/24	66/38

Poznámka: ¹⁾ V tpr (td NSR) je 150 vozidel (54 tanků, 18 OT, 78 automobilů).

²⁾ na 2—4 km².

Tabulka 2

Objekty vyvedené předem do palebných postavení k čáře rozvinutí		Předpokládaný počet cílů	Orientační norma potřeby hlavní na cíl	Celková potřeba dělostřeleckých hlavní
(ks)				
Odpalovací zařízení typu HONEST JOHN		4	18	72
Dělostře- lecká baterie	203,2 mm H	1	12	12
	175 mm K	2	12	24
	155 mm SH	9	12	108
	110 mm RM	2	12	24
VS brigády		2	12	24
PVS divize		1	36	36
Celkem				300

Poznámka: K umlčení (ničení) organických prostředků každého svazku při úderu na šířce 10 km je třeba 30 hlavních na km.

útvary svazků použijeme k ničení proti-
úderného uskupení na čáře rozvinutí.

Hlavnovým dělostřelectvem budeme
umlčovat (ničit) uskupení nepřítel, kte-
ré předsunul před čáru rozvinutí, a to do
hloubky okolo 15 km od předního okra-
je. Systém palby hlavního dělostřelec-
tva má navazovat na jaderné úderu rake-
tového vojska a má probíhat v těsné sou-
činnosti s palbou PT prostředků. Jaderné
úderu a palba dělostřelectva má znemož-
nit nepříteli vést palebnou přípravu na
naše vojska, která přešla na daném smě-
ru dočasně do obrany.

Jestliže se odrazení protiúderu zúčast-
ní i hlavní dělostřelectvo, pak výběr
cílů představuje jeden z vážných úkolů.
Zde přihlížíme k palebným možnostem a
dostřelu dělostřelectva. Jestliže bude pro-
tiúderné uskupení útočit z chodu, jeho
palebné prostředky a část orgánů velení
budou vyvedeny zpravidla předem (asi
dvě hodiny před hlavními silami) do pro-
storu k čáře rozvinutí, aby mohly před
zahájením úderu uskutečnit palebnou pří-
pravu. V tomto případě (při použití ja-
derných zbraní) vede dělostřelectvo pal-
bu na tyto objekty:

— ničí nově zjištěná velitelská stano-
viště a odpalovací zařízení taktických
prostředků jaderného napadení typu HO-

NEST JOHN a dělostřelecké baterie, které
používají jadernou munici,

— umlčuje dělostřelecké baterie (včet-
ně VPS a radiolokačních prostředků) a
prostředky PVO,

— umlčuje VS, PVS a spojovací uzly
brigád a divizí, budou-li vyvedeny k čáře
rozvinutí.

Při přesunu protiúderného uskupení
nepřítel z vyčkávacího prostoru (40–60
kilometrů od předního kraje) vytvářejí
se příznivé podmínky pro použití hlav-
ního dělostřelectva, přejdou-li včas
vlastní vojska na daném směru do obra-
ny. Na základě možného objemu úkolů
pro střelbu ze zakrytých palebných posta-
vení (viz tabulku 2), kdy dělostřelectvo
bude umlčovat (ničit) předsunuté palebné
prostředky nepřítel, potřebujeme soustře-
dit 25–35 hlavních na 1 km bojové sestavy
svazku protiúderného uskupení.

Potřebný počet dělostřeleckých hlavních
můžeme uhradit

— od divize, která přechází do obrany,
— manévrem palbou nebo pohybem
ADS,

— manévrem palbou částí dělostřelec-
kých jednotek (oddílů) přimykajících se
vševojskových útvarů a svazků,

— přibráním PTZ armády (popř. i fron-
tu) na daném směru.

Tabulka 3

Prostředky, které se účastní odražení protiúderného uskupení nepřítele		Průběh opatření vyjádřený v minutách					
		0	5	10	15	20	25
Raketové vojsko armády a frontu	jadernými údery						
Dělostřelectvo	přepad děl. baterií vyvedených předem do palebných postavení		zahájení salvou raketometů			ukončení salvou raketometů	
	přepad VS a radioelektronických prostředků						
Letectvo	jadernými údery						

Při přechodu části sil vševojskové armády do obrany na směr protiúderu nepřítele je účelné (k urychlení pohotovosti a z hlediska velení) ponechat dosavadní uskupení dělostřelectva svazků i armády. K vytvoření palebné převahy bude nutný manévř dělostřelectva. Bude vhodné mít na stupni vševojskové armády dělostřelecké prostředky pro střelbu ze zakrytých palebných postavení. Předpokládané úkoly mohou úspěšně plnit raketometné jednotky vyzbrojené 122 mm RM vz. 70. Ty mohou v krátkém čase připravit a vést palebné přepady na důležitě objekty.

Tak raketometná brigáda může jednou salvou umlčet až čtyři mechanizované nebo motorizované prapory v prostoru soustředění nebo na čarách rozvinutí do dálky střelby 15 km. Přitom nepotřebuje na zahájení palby z nepřipraveného palebného postavení více jak dvacet minut. S přihlédnutím k těmto vlastnostem je výhodné používat raketometry centralizované na stupni vševojskové armády a vytvářet z nich ADS (podskupinu).

Jedno z dalších opatření je — vytvářet na všech stupních (od pluku až po armádu) protitankové zálohy. Přitom i dělostřelectvo ze zakrytých palebných postavení musí tvořit hloubku protitankové obrany. Proto je vhodné rozmístit dělostřelectvo na nebezpečných tankových směrech a má být připraveno vést boj s tanky nepřítele přímou střelbou, proniknou-li do prostoru palebných postavení.

Možný grafikon opatření raketového vojska a dělostřelectva vševojskové armády k odražení protiúderného uskupení při vedení operace s použitím jaderných zbraní — viz tabulku 3.

Při vedení operace **bez použití jaderných zbraní** budou nejdůležitějšími prostředky boje s jednotkami protiúderného uskupení nepřítele dělostřelectvo a letectvo. Hlavní dělostřelectvo budeme využívat jak pro nepřímou, tak i pro přímou střelbu.

Během přesunů k přednímu okraji můžeme nepřátelské pochodové proudy (zvláště tankové) napadat na vzdálených přístupech (v dosahu dělostřelectva). Tuto střelbu zabezpečujeme pozorováním z vrtníků. Na předem stanovené úseky (prostory) jako např. soutěsky, přechody přes řeky apod., které jsou na ose pravděpo-

dobného pohybu nepřítele, připravíme soustředění palby a to na každý úsek pochodového proudu tanků a obrněných transportérů (vozidel) dva oddíly náložmo.

Dále bude dělostřelectvo hromadnou (soustředěnou) palbou umlčovat tankové a mechanizované jednotky na čarách rozvinutí. Tyto jednotky umlčujeme palebnými přepady (salvami raketometů). Pak hlavní dělostřelectvo připravuje přehradné palby k narušení bojové sestavy tankových jednotek a k oddělení podpůrných jednotek od tanků. Přehradné palby připravujeme předem a uskutečňujeme na jedné nebo několika čarách, rozmístěných na ose pohybu nepřítele. Vzdálenost mezi jednotlivými čarami může být 400—600 m — podle rychlosti postupu tanků. Vzdálenost poslední čáry přehradné palby od vlastních vojsk může být 200 až 400 m. Na tankových směrech použijeme na každý oddílový úsek přehradné palby nejméně dvou oddílů, které vedou palbu náložmo.

Dále přejímají boj s obrněnými jednotkami nepřítele prostředky přímé střelby. Při proniknutí nepřítele do hloubky obranné sestavy můžeme využít i hlavní dělostřelectva k ničení tankových jednotek nepřítele přímou střelbou. Na ohrožené směry pak posíláme PTZ. V operaci bez použití jaderných zbraní musíme k odražení protiúderného uskupení soustředit manévrem, palbou i pohybem 40 až 50 hlavních na 1 km bojové sestavy nepřítele.

Závěrem chci zdůraznit, že hlavním prostředkem k odražení protiúderného uskupení nepřítele v průběhu útočné operace je raketové vojsko a letectvo. Raketové vojsko může ničit vojska nepřítele ve vyčkávacích prostorech, výjimečně za přesunu, při rozvíjení a dále při vklínění do hloubky sestavy útvarů a svazků, které přešly na daném směru dočasně do obrany.

Při vedení bojové činnosti bez použití jaderných zbraní důležitými prostředky budou dělostřelectvo a letectvo. K vytvoření potřebné hustoty dělostřelectva musíme rychle soustředit dělostřelecké jednotky na hlavní směry protiúderného uskupení nepřítele. Proto manévř palbou a pohybem hraje zde významnou roli.

LETECTVO V ÚTOČNÉ OPERACI VŠEVOJSKOVÉ ARMÁDY

S prosazováním objektivních principů vědeckotechnické revoluce ve vojenskosti dochází postupně i ke změnám charakteru vševojskového boje. Mezi ty nejcharakterističtější rysy patří: zvětšení prostoru bojové činnosti, vysoká manévrovost a dynamičnost, rychlé a podstatné změny situace, překvapivost a rozhodnost boje a operace.

Specifické vlastnosti letectva, zejména vysoká pohyblivost, dosah do značných hloubek s možností samostatného vyhledávání a okamžitého ničení cílů za pohybu i na místě a víceúčelovost použití charakterizují letectvo jako moderní účinnou zbraň, kterou nemůžeme zejména v bezjaderném období vedení války zatím nahradit žádným jiným prostředkem.

Potvrzují to i některé zkušenosti z lokálních válek. V obou konfliktech na Středním východě 1967 a 1973 měla činnost letectva zásadní vliv na splnění cílů operací pozemního vojska a v roce 1967 to byl vliv dokonce rozhodující.

V operačním umění a taktice druhů letectva nabývají na významu činitelé, kteří vycházejí ze soudobého charakteru operace a boje.

Bojové použití a zejména vysoká aktivita a samostatnost jednání v hloubce sestavy nepřítele, mohutnost ničivých úderů, rychlost a překvapivost, pružnost a rychlost manévru silami a prostředky vytvářejí předpoklady k úspěšnému vedení samostatných vzdušných operací k vybojování nadvlády ve vzduchu, jaderné nadvlády, izolaci bojiště před přísunem operačních záloh a podobně.

Frontové letectvo, které má stíhací, stíhací bombardovací, bombardovací, průzkumné a dopravní letectvo, je určeno především k vedení společné bojové činnosti s vojsky frontu. Plní úkoly **ve prospěch frontové operace** jako celku i **přímo ve prospěch operací vševojskových armád**. Kromě toho se zúčastňuje vzdušných operací dálkového a dopravního letectva podle plánu nadřízeného velení.

Rozvoj letecké techniky a neustálé zdokonalování bojových prostředků v soudobém boji a operaci — vynucují i další specifikaci druhů letectva. Ve frontovém letectvu se postupně stabilizuje nový druh letectva, který je určen k bezprostřední podpoře a zabezpečení boje pozemního vojska — vojskového letectva.

Vojskové letectvo vyzbrojené vrtulníky všech kategorií a modifikací od spojovacích přes dopravní o vysoké únosnosti, speciálního určení až po vyzbrojení bojovými prostředky může úspěšně splnit řadu úkolů, které dosud plnilo frontové letectvo, s vyšší efektivností a dále úkoly, které vyplývají z možností vrtulníkové letecké techniky.

Bojová činnost frontového letectva ve prospěch vševojskové armády vyplývá z nutnosti neustále paralyzovat palebnou sílu a manévr bojových sestav nepřítele a tím vytvářet podmínky pro pozemní vojsko k úspěšnému rozvíjení operace.

Modernizací a přezbrojováním vojsk pravděpodobného nepřítele **roste počet malorozměrných a vysoce pohyblivých cílů** velkého bojového významu. Umožňuje to především vysoký stupeň mechanizace a automatizace soudobých armád. Vojska jsou oproti období 2. světové války mobilnější a pohotovost a zasažení do bojové činnosti dosahují v podstatě kratších časových lhůtách. Svazky pozemního vojska mohou vést bojovou činnost na samostatných a navzájem od sebe vzdálených směrech s možností rychlých změn situace a vysokých temp postupu.

V souvislosti s novými rysy vedení soudobého boje a operace **nabývá na důležitosti faktor času**. Včasným rozhodným a překvapivým využitím palebných možností, zejména jaderných úderů dosahujeme výhodný poměr sil, převahu na rozhodujících směrech a v operačních měřítcích.

Včasná efektivní bojová použití frontového letectva může rozhodným způsobem ovlivnit vedení operace a boje pozemního vojska a proto vzrůstá význam jeho bojové činnosti bezprostředně ve prospěch pozemního vojska.

Na základě rozhodnutí velitele frontu můžeme část bojového úsilí frontového letectva vyčlenit **ve prospěch vševojskové armády** a to:

- ke splnění zpravidla jednoho důležitého úkolu, nebo
- na určité časové období.

Část sil frontového letectva do operační podřízenosti vševojskové armády přidělujeme jen výjimečně, např. plní-li úkol na samostatném směru, nebo jiný samostatný úkol (ničení obklíčeného nepřítele).

V souladu s plánem operace frontu a v závislosti na úkolu vševojskové armády může plnit letectvo tyto úkoly:

1. leteckou podporu boje a operace vševojskové armády,
2. vysazení taktických výsadek a jejich podporu,
3. vzdušný průzkum.

Úkoly bojové činnosti podle plánu frontu (ve prospěch frontové operace) plní letectvo ve prospěch pozemního vojska především na směru hlavního úderu frontu. Je to především obrana vojsk a týlů stíhacím letectvem, kde je nutná přísná centralizace v rámci frontu, vedení operačního a taktického vzdušného průzkumu, účast v prvním jaderném úderu, boj s raketovým jaderným a leteckým uskupením, boj s operačními zálohami nepřítele a v neposlední řadě i účast ve vzdušných operacích.

Vyčleněné úsilí frontového letectva ve prospěch vševojskové armády závisí na složení a bojové síle nepřátelského protistojícího uskupení a úkolu vševojskové armády.

Zkušenosti ze cvičení vojsk NATO ukazují, že v útočném pásmu vševojskové armády může být cca **150 typových cílů** pro frontové letectvo.

Tyto budou členěny — viz obr. 1.

Přitom za typový cíl pro letectvo považujeme např. tankovou (motostřeleckou) rotu, baterii TR, dělostřeleckou, HAWK, letiště, OZ OTR, sklad JM, VS, stanoviště řízení a velení atd.

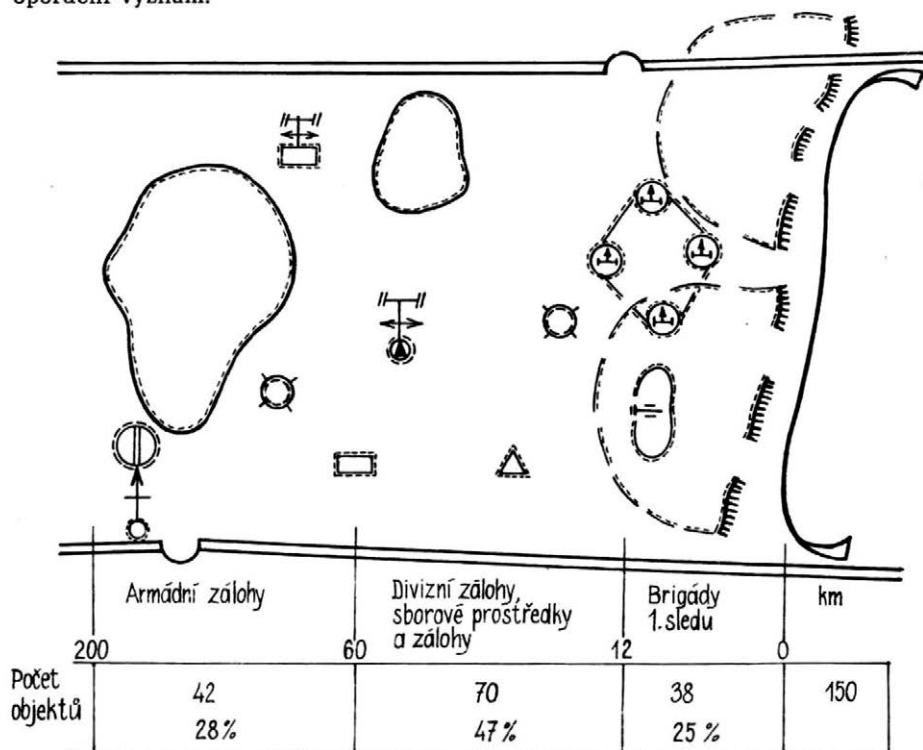
V pásmu vševojskové armády tedy bude:

- do 50 km od linie dotyku cca 70 % a
- od 50 do 200 km 30 % typových cílů.

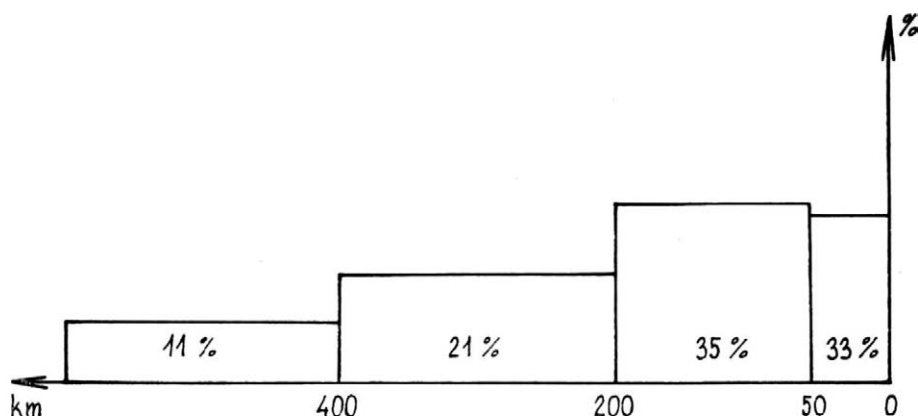
V pásmu frontu se typové cíle pro letectvo člení — viz obr. 2.

Z toho vyplývá, že nejvíce typových cílů je v zájmovém prostoru vševojskové armády v hloubce do 200 km. Proto budeme pro **leteckou podporu** vyčleňovat i tomu odpovídající úsilí frontového letectva. Ve prospěch prvosledových armád zpravidla vyčleníme 50—65 % celkového plánovaného úsilí frontového stíhacího bombardovacího letectva.

Letecká podpora vojsk vševojskové armády bude zaměřena zejména na ničení pohyblivých a malorozměrných cílů a všech ostatních cílů, které mají operační význam.

Obr. 1

Obr. 2

Bojovou činnost frontového letectva organizujeme s určitým zámyslem, který je v souladu s plánovanými cíli operace. Tzn., že nebudeme plýtvat úsilím, ale soustředíme je ke splnění hlavních cílů v nejdůležitějších prostorech.

Hlavní náplní letecké podpory boje a operace vševojskové armády bude:

- jaderné údery na důležitá uskupení pozemního vojska;
- boj s prostředky jaderného napadení;
- palebná podpora boje prvosledových divizí a pluků;
- ničení dělostřelectva, míst velení, tanků i motorizované pěchoty. Větší úsilí kladené na podporu boje vyžaduje i rozmanitější a účinnější formy ve způsobech bojové činnosti.

Hlavní palebnou silou při řešení úkolů letecké podpory bude i nadále stíhací bombardovací letectvo. Má mohutnou výzbroj, velkou rychlost letu a vysokou manévrovací schopnost. Je schopné v nekratší době po obdržení bojového úkolu samostatně vyhledávat a ničit pozemní cíle.

Proto můžeme v důležitých fázích boje vyčlenit úsilí i ve prospěch tankové nebo motostřelecké divize, která vede boj na samostatném směru odtržené od hlavních sil nebo plní úkol, jehož splnění má zásadní vliv na splnění operačních cílů armádní operace. V takovém případě můžeme divizi na den přidělit úsilí do 1—1,5 plukovního vzletu stíhacího bombardovacího letectva.

Při úderech na cíle, které jsou rozmístěny rozptýleně v celém pásmu frontu a značné hloubce uplatňujeme zásadu centralizovaného použití stíhacího bombardovacího letectva v rámci frontu.

V podmínkách rychle se měnící situace současného boje bude mít **činnost stíhacího bombardovacího letectva samostatnější charakter**, zvláště při úderech na jaderné prostředky, které ničíme okamžitě po jejich zjištění.

Vzhledem k vlastnostem soudobých stíhacích bombardovacích letounů a nutné očekávané silné odvetné činnosti soudobých prostředků PVO nepřítele musíme vést údery **rychle a s překvapením**.

Způsoby bojové činnosti stíhacího bombardovacího letectva mají tedy za-
jišťovat rychlý přílet do prostoru cílů, po jejich zjištění **volnost manévru** k jejich vyhledání, **zničení první ztečí** převážně **složitými druhy manévru** (z přemetu, překrutu, bojové zatáčky a jiné) a rychlý únik na vlastní území.

Ve prospěch armádní operace v závislosti na úkolech a cílech přidělujeme vševojskové armádě do 16 jaderných pum a 10—20 i více plukovních vzletů stíhacího bombardovacího letectva.

Významnou úlohu při přímé podpoře boje prvosledových pluků a divizí má **vojskové letectvo**. Útvary a jednotky vojskového letectva jsou podřízeny veliteli frontu a velitelům armád.

Síly a prostředky vojskového letectva budeme úspěšně používat při **přímé (bezprostřední) letecké podpoře** bojujícího pozemního vojska (praporů a pluků) prvního sledu. Z vyhodnocení bojových možností vrtulníků vyplývá, že při těsné součinnosti s pozemními palebními prostředky a zejména s dělostřelectvem je jeho bojové použití do hloubky 12 km před linií dotyku velmi efektivní.

Soudobé vrtulníky mohou být vyzbrojeny, co do kvality a množství, stejnými klasickými bojovými prostředky jako soudobé letouny. Kromě palubních kulometů a kanónů mohou mít letecké protizemní rakety granátometry a pumy všeho druhu. Jejich bojové nasazení v konfliktu na Středním východě v roce 1973 na obou stranách v boji proti tankům předpovědělo, že budou velmi účinným protitankovým prostředkem.

Kromě úkolů přímé letecké podpory můžeme vrtulníky použít i k **vedení vzdušného radiálního a chemického průzkumu, opravování dělostřelecké palby, ženijnímu zabezpečení, radioelektronickému boji, zabezpečení velení a spojení**. Dále mohou zabezpečovat větší mobilitu jednotlivých prvků bojové sestavy pozemního vojska zejména v hornatém terénu, přepravu a manévr vojsk přes vodní překážky a konečně i přes devastovaný terén po výbuších jaderných prostředků.

V souvislosti s těmito skutečnostmi můžeme organizovat leteckou podporu pozemního vojska takto:

- do 12—20 km zpravidla vojskovým letectvem;
- od 12—20 km frontovým stíhacím bombardovacím letectvem;
- k ničení velkých a odolných cílů v taktické hloubce použít frontové bombardovací letectvo.

Vysazování taktických výsadek ve prospěch motostřeleckého (tankového) pluku, divize a vševojskové armády **může zabezpečovat především vojskové letectvo**. Výhodou použití vrtulníků je jejich nezávislost na letištích.

Kromě vysazování taktických výsadek zabezpečují dopravní vrtulníky i zásobování vojsk municí, PHM a dalšími druhy materiálu zvláště tam, kde nemůžeme přísun materiálu zabezpečit přesuny po zemi (prostě jinak).

Na operaci vševojskové armády v závislosti na jejím úkolu přidělujeme úsilí 3—6 i více plukovních vzletů dopravních vrtulníků.

Vzdušný průzkum je bezesporu nejrychlejším prostředkem k zjišťování zpráv o nepříteli. Plní-li tento úkol letectvo, bude nutné:

- co nejpřesněji určit souřadnice objektů pro údery letectva a raketového vojska;
- položit hlavní důraz na zjišťování prostředků jaderného napadení, které bude nepřítel nejlépe maskovat a zastírat;
- aby letadla vedla vzdušný průzkum z malých výšek, které zabezpečují úspěšnější překonání PVO nepřítelů a vyšší pravděpodobnost zjištění malých a pohyblivých cílů.

Vedení vizuálního vzdušného průzkumu prostředků jaderného napadení je pro letectvo jeden z nejobtížnějších úkolů, zejména proto, že jeho úkolem je

vyhledávat zpravidla malé a velmi pohyblivé cíle. **Piloti musí být dokonale takticky připraveni** znát organizaci, výzbroj, demaskující příznaky a zásady použití jednotlivých prostředků nepřítele.

Při vedení vzdušného průzkumu bude průzkumná osádka nucena velmi často použít bojové prostředky (kanóny, rakety, pumy) k demaskování cíle a po jeho zjištění jej zničit.

Protože od vzdušného průzkumu žádáme okamžité předání údajů v cílech, bude jedním z hlavních druhů vzdušného průzkumu **průzkum vizuální**.

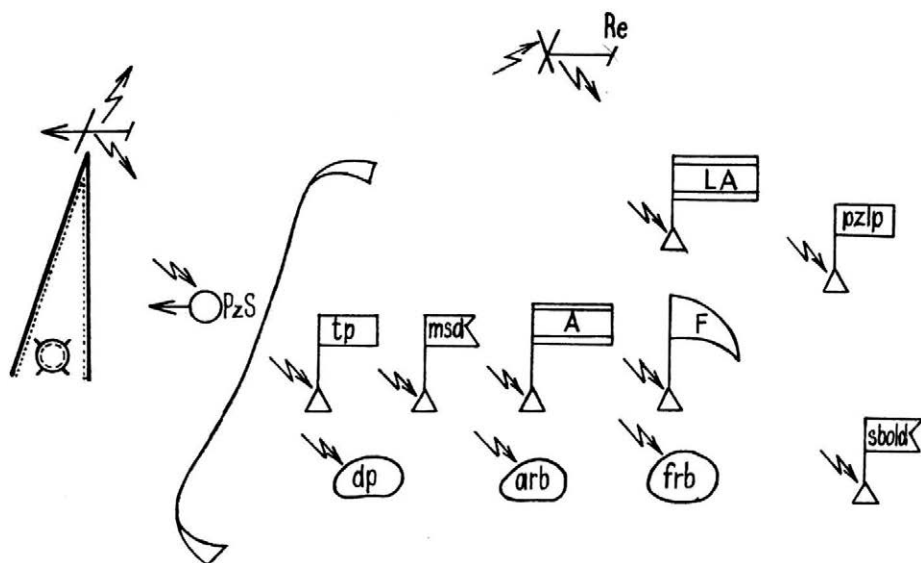
Letecká fotografování uplatníme zejména při průzkumu stacionárních a takových cílů, které nemění často polohu.

Značný význam má radiotechnický průzkum, který vedou letouny se speciálními zařízeními. Jeho hlavním úkolem bude zjišťovat **prostředky radioelektronického boje**.

Nejsložitějším úkolem pro průzkumnou osádku je určení přesných souřadnic cílů. Nejvýhodnější výškou pro vzdušný průzkum je 200—1000 m. Rozsah těchto výšek vytváří podmínky pro spolehlivé přenesení polohy cílů do mapy. Přesnost určení cíle závisí na počtu charakteristických orientačních bodů v terénu, roční a denní době a umístění objektu v terénu.

Průzkumná osádka je schopna jedním vzletem vést průzkum 2—3 objektů raketových prostředků, dělostřelectva, letišť, prostředků velení; prostředek ZHN je schopna vyhledat v daném prostoru maximálně do 20 km², průzkum komunikace v úseku 200—250 km; fotografovat z malé výšky (200 m) v pásmu 1 × 35 km.

Pro vyhledávání cílů v určitém prostoru jsou neivýhodnější mapy 1 : 200 000 a 1 : 100 000.

Obr. 3

Souřadnice důležitých cílů určuje pilot (osádka) za letu a okamžitě předává rádiem na VS zájmových štábů. **Hlášení o poloze cíle osádka letadla předává zpravidla 2—3krát a to**

- jednou ihned po zjištění na malé výšce;
- jednou po nastoupení do větší výšky 1500—2000 m. Je-li to z hlediska PVO nepříteli možné;
- jednou po přeletu linie fronty na vlastním území.

Kromě toho v důležitých fázích boje je ve vzduchu nad vlastní bojovou sestavou retranslační letadlo (zpravidla vrtulník), které zabezpečí přímou retranslaci zprávy vyslané na malé výšce.

Hlášení průzkumných osádek z paluby letounů odposlouchávají u vševoj- skových a leteckých útvarů, svazků a ve štábech raketového vojska a dělo- střelectva podle schématu — **viz obr. 3.**

Uvedená bezprostřednost příjmu průzkumné informace vytváří podmínky pro včasnou přípravu všech aktivních prostředků (raket, letectva, dělostře- lectva) proti zjištěným jaderným i jiným palebným prostředkům, které mohou bezprostředně ohrozit splnění úkolů vlastních vojsk.

Kromě tohoto způsobu hlášení a příjmu průzkumné informace vysílá štáb letecké armády pro letecké svazky a útvary a letecké operační skupiny u štábů vševoj- skových armád vyhodnocené zprávy získané vzdušným průzkumem v síti průzkumových informací.

Vedení bojové činnosti letectvem ve prospěch armádní operace vševoj- skové armády je jeden z nejdůležitějších úkolů frontového letectva. V souladu s roz- vojem ničivých prostředků a letecké techniky je předpoklad, že jeho úloha bude stoupat zejména v boji s tanky a stane se též samozřejmým **prostředkem manévru** pozemního vojska vzduchem.

K POUŽITÍ JADERNÝCH NÁLOŽÍ VELMI MALÝCH RÁŽÍ

V USA se projevuje silná tendence rozvoje a zdokonalování jaderných zbraní. Jedním z těchto směrů je minimalizace hmotnosti jaderné nálože tak, aby je mohly použít i klasické zbraňové systémy. Do výzbroje vojsk již zavedli jaderné nálože o ekvivalentu menším nežli 1 kt v celé řadě typů jaderných min, jimiž jsou vyzbrojeny ozbrojené síly NATO i na SEV. Patří k nim např. neřízená jaderná mina XM-129 (E 1) o váze 27 kg a ekvivalentu kolem 0,02 kt, nebo jaderná mina M-50 o váze 72 kg a ekvivalentu kolem 1 kt. Jsou to též zdokonalené typy jaderných min s proměnným ekvivalentem od 0,01 kt do 15 kt, přičemž přenosný typ o váze 34 kg má ráže od 0,01, 0,05, 0,1 kt a převozný typ má ráže 0,5, 1, 5 a 15 kt.

Rovněž miniaturizace jaderné nálože pro klasické dělostřelecké systémy našla svoje vyjádření ve výrobě několika typů jaderných dělostřeleckých granátů s ekvivalentem od několika setin kilotuny až do několika kilotun.

V článku chci přispět k objasnění ničivých účinků těchto miniaturních ráží.

Mluvíme-li o účincích jaderných náloží na živou sílu, bojovou techniku a ostatní objekty, máme zpravidla na mysli „kombinované účinky“. Je to souhrn ničivých faktorů jaderného výbuchu, k nimž patří tlaková vlna, světelné (tepelné) záření, pronikavá radiace, radioaktivní zamoření a z hlediska účinků na některou speciál-

ní techniku k nim počítáme i elektromagnetický impuls. Mohutnost (ráže) jaderného výbuchu je pak charakterizována tritolovým ekvivalentem, tj. velikostí nálože tritolu, která dosahuje obdobných tritativních účinků. Dosud zavedené jaderné nálože mají účinnost v rozmezí od desítek tun až po desítky megatun. Podíváme-li se však blíže na poloměry účinků jednotlivých faktorů v souvislosti s použitou ráží jaderné nálože, zjistíme značnou jejich proměnnost — viz tabulku 1.

Tato proměnnost ničivých účinků na živou sílu znamená, že u menších ráží bude rozhodujícím faktorem ničení živé síly pronikavá radiace, zatímco tlaková vlna a světelné záření se projeví méně výrazně. Naopak se zvětšováním ráže poroste podíl ztrát v důsledku světelného záření a tlakové vlny.

V této souvislosti pokládám proto za účelné upřesnit členění jaderných náloží podle ráží. Pod pojmem jaderná nálož velmi malé ráže rozumíme nálož do 1 kt, malé ráže od 1—10 kt, střední ráže od 10—100 kt, velké ráže od 100—1000 kt a velmi velké ráže nad 1 Mt.

Toto rozdělení vystihuje přesněji současný stav a upozorňuje na skupinu velmi malé ráže, kterou prozatím ve svých úvahách dostatečně nedoceňujeme.

Pro praktickou potřebu velitelů a štábů je důležité znát do jaké míry bude použití těchto „miniaturních“ jaderných ná-

Tabulka 1

Ráže [v kt]	Poloměry pásem vyřazení živé síly (v km)		
	tlaková vlna	světelné záření	pronikavá radiace
0,1	do 0,2	0,2	0,55
1	0,29	0,45	0,86
10	0,88	1,2	1,31
100	1,65	3,1	1,86

loží ovlivňovat činnost našich vojsk. Pro to v tabulkách 2 a 3 uvádím poloměry vyřazení živé síly a bojové techniky při použití jaderných náloží velmi malých ráží.

Pro názornost uvedu některé nejjednodušší propočty:

a) Půjde-li o jaderný úder o ekvivalentu 500 tun na motostřeleckou rotu v obraně, přičemž rajón obrany bude $1-1,5 \times 0,8-1$ km a nebude ženijně vybudován, dojde u této rotu v průběhu 10 až 15 min po úderu ke snížení bojeschopnosti o 50–60 % a během první hodiny po výbuchu až o 90 %. Za stejných podmínek při použití ráže 50 tun bude snížena bojeschopnost jednotky do 15 minut po výbuchu zhruba o 20 %, během první hodiny po výbuchu až o 50 % a do dvou dnů o 60–70 %.

b) Zaujme-li za stejných podmínek motostřelecká rota vybudovaný rajón obrany (opěrný bod) a v okamžiku výbuchu bude veškerá živá síla (kromě pozorovatelů) v pohotovostních úkrytech, můžeme očekávat vyřazení živé síly na ploše kolem 5–6 ha. Půjde o vyřazení jen asi dvou družstev.

c) Při jaderném úderu o ekvivalentu 1000 tun na přesunující se tankovou rotu (11 tanků) při vzdálenostech mezi tanky 50 m, dojde k vyřazení 6–7 tanků v důsledku tlakové vlny, avšak živá síla bude okamžitě vyřazena v plném rozsahu u všech 11 tanků. Při použití ráže 100 tun dojde k vyřazení dvou až tří tanků, zatímco živá síla bude vyřazena okamžitě u 8 tanků a během první hodiny po výbuchu pak u všech 11 tanků.

d) Jaderná nálož o ekvivalentu 200 tun může způsobit motostřelecké rotě v útoku okamžitě ztráty na živé síle kolem 70 až 80 % a během první hodiny po výbuchu až 100 %. Bojová technika této rotu však zůstane z jedné poloviny až dvou třetin bojeschopná.

e) Při napadení palebného postavení dělostřelectva jadernou náloží o ekviva-

lentu ϕ 100 tun počítáme při vzdušném výbuchu s vyřazením dělostřelecké techniky na ploše kolem 3–3,5 ha. Nekrytá živá síla však bude okamžitě vyřazena na ploše 26 ha a během jedné hodiny po výbuchu na ploše kolem 62 ha. Avšak za předpokladu, že živá síla bude ukryta v pohotovostních úkrytech, dojde k celkovému jejímu vyřazení na ploše, která nepřesáhne plochu na které dojde k vyřazení bojové techniky, tj. na ploše kolem 3 ha.

f) Při vzdušném jaderném úderu o ekvivalentu 2000 tun na velitelské stanoviště pluku, které není ženijně vybudováno, dojde k jeho okamžitému a plnému vyřazení (vyřazení jak živé síly, tak i automobilní a spojovací techniky).

Při jaderném úderu na velitelské stanoviště svazku, rozmístěné na ploše 700×700 m, dojde rovněž k jeho okamžitému vyřazení. Obdobného efektu však může dosáhnout u VS pluku již ráží kolem 10 t a u VS svazku ráží 500 tun.

Ve všech propočtech vycházíme z předpokladu, že bude zasažen střed objektu (sestavy).

Podle dostupných informací jsou některé druhy dělostřeleckých granátů s jadernou náloží zavedeny do vojsk USA a některé z nich jsou přiděleny vojskům na SEV. Jde především o jadernou munici pro 203,2 mm H M-110 a 155 mm H M-109, přičemž pro ráží 155 mm se počítá s granátem o ekvivalentu kolem 0,08 kt a pro ráží 203,2 mm a granátem o ekvivalentu 1,9 kt. Podle jiných pramenů existují pro 155 mm ráží i nálože s ekvivalentem kolem 0,2 kt.

Pokud jde o použití těchto prostředků počítá se v armádě USA s tím, že z celkového počtu dělostřelectva může být tato munice přidělována na 7–15 % hlavní, které mohou v průběhu bojové činnosti tuto munici používat. Toto množství v rámci armádního sboru USA, který pozůstává z jedné „md“, jedné „pd“ a jedné „od“ a sborového dělostřelectva (6 oddílů 203,2

Poloměry pásem vyřazení živé síly v nepokrytém terénu (v metrech)

Rozmístění vojsk	Ekvivalent v tunách							
	10	20	50	100	200	500	1000	2000
a) Okamžité vyřazení z boje (během 10–15 min po výbuchu)								
Mimo úkryty, v OT všech typů	140	180	230	290	360	470	730	840
V okopech a zákopech (bez nakrytí)	110	140	190	230	290	380	600	690
V tancích	100	130	180	230	280	340	550	630
V okopech s nakrytím	55	70	90	115	150	200	360	420
V pohotovostních úkrytech	50	65	85	105	135	185	320	390
V úkrytech lehkého typu	40	50	65	85	105	145	170	210
V úkrytech těžkého typu	25	30	40	50	65	90	115	130
b) Vyřazením z boje během první hodiny po výbuchu								
Mimo úkryty, v OT všech typů	260	310	380	450	550	680	800	900
V okopech a zákopech (bez nakrytí)	210	250	300	360	440	550	660	750
V tancích	190	230	290	350	440	540	650	750
V okopech s nakrytím	70	100	150	200	250	330	450	500
V úkrytech všech typů	Shodné s údaji v tabulce ad a)							
c) Vyřazení z boje během prvních dvou dnů								
Mimo úkryty, v OT všech typů	320	375	460	550	650	770	860	970
V okopech a tancích	230	280	350	440	500	600	700	800
V okopech s nakrytím	100	140	190	250	300	380	450	550
V úkrytech všech typů	Shodné s údaji v tabulce ad a)							

Poznámka: ¹⁾ Uvedené údaje jsou průměrné a platí pro pozemní i vzdušný výbuch.

²⁾ V zalesněném terénu nebo v zimě budou poloměry pásem vyřazení živé síly mimo úkryty, v zákopech a bojové technice přibližně o 10 % nižší než v tabulce. Naopak ztráty živé síly v úkrytech budou při rozmístění v lesích a v zimě v poloměrech větších o 50 % než v tabulce.

Poloměry pásem vyřazení bojové techniky v nepokrytém terénu (v metrech)

Objekt	Druh výbuchu	Tlak potřebný k vyřazení (kg/cm ²)	Ekvivalent v tunách							
			10	20	50	100	200	500	1000	2000
Těžké a střední tanky	P	10 —3,5	20	30	45	60	80	125	170	215
	V	3 —1,2	25	35	55	75	100	150		
Lehké tanky, děla, minomety, přenosné rdst., kovové obaly na PHM	P	3 —1,2	35	45	70	95	125	190	250	310
	V	1,3 —0,8	40	55	80	110	150	210		
Obrněné transportéry	P	3 —1,3	35	45	70	95	125	190	250	310
	V	0,9 —0,55	55	75	100	140	190	280	320	400
Protiletadlová děla	P	2,5 —1	40	55	80	110	150	220	300	380
	V	0,9 —0,55	50	70	100	135	180	270	360	450
Nákladní automobily	P	1,0 —0,4	60	80	130	170	230	340	450	560
	V	0,6 —0,35	70	95	140	190	250	370	500	640
Autobusy, radiové vozy	P	0,4 —0,25	90	120	180	240	300	450	600	760
	V	0,35 —0,25	100	130	200	260	350	500	710	900
Radiolokátory typu SON-4	P	0,8 —0,4	60	85	125	170	230	330	475	580
	V	0,6 —0,35	70	95	140	190	250	370	600	760
Nízkovodní dřevěné mosty	P	3 —1,3	35	45	70	95	125	190	230	300
	V	1,4 —0,7	45	55	80	110	140	220	290	400
Zákopy a okopy (bez obložení)	P		75	90	125	160	200	270	330	420
	V	0,4 —0,8	65	80	110	140	175	240	340	430
Zákopy a okopy (s obložním)	P		55	70	90	115	145	200	250	315
	V	1 —1,5	40	50	70	90	110	150	190	240
Pohotovostní úkryty	P		50	65	85	105	135	185	230	290
	V	1 —2	35	45	65	80	100	135	170	215
Úkryty lehkého typu	P		40	50	65	85	105	145	180	230
	V	2 —3	30	35	50	60	75	105	130	160
Úkryty těžkého typu	P		25	30	40	50	65	90	110	140
	V	5 —10	20	20	30	40	45	60	80	100

Poznámka: Větší hodnota tlaku potřebného k vyřazení platí pro ráži 10 tun, menší pro ráži 1000 tun. Tato rozdílnost tlaků vyplývá zejména z proměnlivosti doby působení tlakové vlny.

mm H a 4 oddílů 175 mm K) bude z celkového počtu 316 hlavních představovat 22 až 48 hlavních.

Podle norem a zásad platných pro SEV počítají v armádě USA pro zabezpečení útočné operace armádního sboru s přidělením 30—60 jaderných dělostřeleckých granátů. Vyčleněné hlavně mohou tudíž v průběhu útočné operace odpálit po 1—2 dělostřeleckých granátech s jadernou náloží, ve výjimečných případech po 3 granátech.

Při uplatnění zásady, že střelba jadernou municí v rámci divizního dělostřelectva bude vedena decentralizovaně po četách a v rámci sborového dělostřelectva decentralizovaně po oddílech, můžeme počítat s tím, že v rozhodujícím období všeobecné jaderné války mohou děla jednoho nepřátelského svazku vést současně do čtyř jaderných úderů a síly celého armádního sboru až 26 jaderných úderů. Za předpokladu, že tyto úderové soustředí na rozhodujícím směru činnosti a to 16 úderů ráží 0,08 kt a 10 úderů ráží 1,9 kt, pak těmito úderovými může během první hodiny po úderech způsobit našemu motostřeleckému svazku, který přešel do obrany, tyto ztráty:

- jadernými granáty ráže 0,08 kt
 - plně vyřadit dvě VS praporů a dvě VS pluků prvního sledu,
 - zničit živou sílu 2—3 dělostřeleckých oddílů,
 - způsobit ztráty 40—60 % u 6—8 motostřeleckých rot;
- jadernými granáty ráže 1,9 kt
 - zničit živou sílu 3—4 dělostřeleckých oddílů,
 - plně vyřadit 3—4 tankové rot,
 - zničit dvě velitelská stanoviště.

Z toho vyplývá, že při koordinovaném sladení cílů napadení může vytvořit mezeru v naší sestavě o šířce kolem 10 km a do hloubky 2—3 km a zničením orgánů velení a úderné síly dělostřelectva na tomto směru pak vytvořit velmi výhodné podmínky pro zasazení značných sil.

Tato zjednodušená úvaha myslím dosti přesvědčivě ukazuje, že použití velmi malých ráží klasickým dělostřelectvem ne-

lze v žádném případě podceňovat. I v období vedení války bez použití jaderných zbraní musíme maximální pozornost věnovat ničení těchto prostředků, zejména pak technických jednotek a skladů jaderné munice pro tyto klasické dělostřelecké systémy. Centralizované použití těchto prostředků může zásadním způsobem ovlivnit nejen poměr sil, ale i vytvořit podmínky pro plnění úkolů nejen v taktickém měřítku, ale i úkolů operačního charakteru.

Z údajů v tabulkách a z propočtů dále vyplývá:

1. Vyřazení nekryté živé síly nebo živé síly na nákladních automobilech a OT všech typů, za předpokladu jejich rovnoměrného rozmístění na celé zasažené ploše bude probíhat tak, že během prvních 10—15 minut po výbuchu bude vyřazena živá síla na jedné čtvrtině až jedné třetině zasažené plochy. V průběhu první hodiny po výbuchu dojde k vyřazení živé síly z další třetiny až poloviny zasažené plochy a v průběhu jednoho až dvou dnů pak k vyřazení zbytku živé síly.

2. Při použití velmi malých ráží bude nekrytá živá síla vyřazena ve většině případů na ploše, která přesahuje plochu vyřazení organické bojové techniky 2 až 4krát. Tzn., že zejména v pohybových fázích boje bude po použití nepřítelem velmi malých a malých ráží značný nedostatek živé síly ve srovnání s bojeschopnou bojovou technikou.

3. Ukrytí živé síly v okamžiku výbuchu v okopech a nejjednodušších úkrytech poskytuje spolehlivou ochranu a snižuje ztráty na minimum. Proto prvořadou povinností velitelů všech stupňů musí být zakopávání vojsk a bojové techniky.

4. Z charakteru účinků dále vyplývá, že malé a velmi malé ráže jaderné munice může nepřítelem používat převážně na ničení bodových malorozměrných cílů, živé síly, zejména nekryté a vojska na přesunu.

5. Radioaktivní zamoření nebude při jednotlivých pozemních jaderných úderech podstatným způsobem ovlivňovat radiaci situaci, zejména při použití ráží do 0,5 kt.

K ZABEZPEČENÍ VOJSK MATERIÁLEM PHM

Služba pohonných hmot a maziv, jako jedna z významných týlových služeb v dnešní technicky vyspělé ČSLA, patří k nejmladším službám naší armády vůbec. Letos oslaví 25. výročí svého vzniku. Přitom některé její významné obory, jako plnění dálková potrubní doprava pohonných hmot a zabezpečení ČSLA speciálními palivy mají v ČSLA historii ještě kratší.

Až do r. 1950 byla služba PHM součástí technických složek. Rozvíjela se omezeně, nejednotně a odděleně u pozemních vojsk a letectva. Teprve po vítězství pracujícího lidu v r. 1948, v rámci budování nové ČSLA po vzoru Sovětské armády, byl doceněn význam této služby pro zabezpečení soudobé armády. Služba PHM byla osamostatněna a s významnou pomocí Sovětské armády v přípravě odborných kádřů, při tvorbě její organizace, v předání základních odborných předpisů, zkušeností, poznatků, s pomocí při technickém a materiálním vybavení — zahájila svoji činnost.

V naší službě PHM úzce navazujeme na slavné tradice služby PHM Sovětské armády, která již ve Velké vlastenecké válce prokázala svoji mimořádnou důležitost pro zabezpečení soudobých technicky vyspělých armád. Navazujeme na její historické úspěchy např. při siožitém zabezpečení vojsk Rudé armády PHM v obklíčeném Leningradu, při neméně obtížném

zásobování Černomořského loďstva, rychlých tankových a mechanizovaných vojsk Rudé armády, zejména v konečné fázi Velké vlastenecké války. Byla to Sovětská armáda, která jako první z bojujících armád druhé světové války pochopila mimořádnou důležitost zásobování vojsk PHM. Byla to Sovětská vláda, která dokázala ve složitém válečném období reagovat na požadavky technického rozvoje své armády, koncentrovat zdroje, síly a prostředky nejen na vybudování mohutného palivářského průmyslu, těžbu ropy, ale i včasnou dopravu PHM bojujícím vojskům na velké vzdálenosti.

Tyto historické slavné tradice Služby PHM Sovětské armády jsou stálým zdrojem poučení, zkušeností a poznatků pro všechny pracovníky služby PHM v naší ČSLA. Na nich, stejně jako na zkušenostech zabezpečení Čs. armádního sboru bojujícího po boku Rudé armády ve Velké vlastenecké válce, rozvíjíme nové tradice naší služby. Stále více rozšiřujeme spolupráci se službou PHM Sovětské armády a ostatních armád Varšavské smlouvy a je nám ctí, že v mnohých směrech, zejména v rozvoji technických prostředků jsme nejen dosáhli úrovně, vybavenosti a vyspělosti Sovětské armády, ale že náš socialistický průmysl je schopen podílet se na modernizaci technického vybavení služby PHM nejen Sovětské armády, ale i dalších armád Varšavské smlouvy.

Za 25 let od svého vzniku prošla služba PHM v ČSLA prudkým revolučním vývojem. V růstu rozsahu její odpovědnosti za materiální zabezpečení vojsk, ale i v jejím převratném přezbrojení novými, vysoce výkonnými technickými prostředky se nejmarkantněji odráží vzestup motorizace a technické vyspělosti dnešních vojsk ČSLA.

Služba PHM se stala jednou z rozhodujících materiálních složek armády, na níž závisí úspěch operací vojsk všeho druhu. Dnes prakticky není v armádě druh vojska, zbraně, služby, jejíž manévry, pohyb nebo vlastní činnost by mohla probíhat nezávisle na potřebě kvalitních pohonných látek a maziv. O vzestupu významu služby PHM pro zabezpečení bojové činnosti vojsk konec konců hovoří sám fakt, že materiál PHM již dnes tvoří 50 % zásob materiálu všeho druhu, který v průběhu operace musíme vojskům přisunout.

Složitost zásobování vojsk PHM je o to větší, že k jejich skladování, přepravě, přečerpávání a manipulaci je třeba speciálních prostředků, na jejichž technické úrovni a připravenosti jejich obsluhy úměrně závisí odpovědnost služby PHM.

Zabezpečení vojsk materiálem PHM je s růstem motorizace armád, dynamiky bojů a operací stále složitější. Nemůžeme je řešit starými klasickými prostředky jako např. sudy, baňkami a ručními čerpadly. Proto služba PHM věnuje tak mimořádnou pozornost svému technickému rozvoji. Automobilní cisterna — plnicí techniky se postupně stává hlavním prostředkem doplňování motorové techniky, automobilní cisterna — přepravník hlavním prostředkem přepravy PH v armádě a vojskovém týlu, stálý produktovod v kombinaci s polním dálkovým potrubím hlavním prostředkem přepravy PH v operačním týlu, pružný velkoobal kapacit od 25—100 m³ i více a polní motorické čerpadlo o výkonu 75 m³ a více m³/h hlavním prostředkem skladování a manipulace s PH.

Vzestup spotřeby PHM bojujících vojsk vyvolává i radikální změny v objemu vytvářených rezerv zásob PHM v zázemí, v technologii skladování PHM, jejich vyskládňování a přepravě za vojsky. Neustále rostou požadavky na objemy, odolnost, mechanizaci skladovacích a vyskládňova-

cích prací teritoriálních skladů PHM, jejich vysoce výkonnou vnitroskladovou dopravou PH, příjmovou a výdejovou schopnost. Revoluční změny prodělává i přeprava PH po teritoriu z hlubokého zázemí. Klasický způsob přepravy PH železničními cisternami stále více nahrazují produktovody, tj. nejen výkonnější, ale i ekonomicky výhodnější a odolnější prostředky PH. Jen pro srovnání: v SSSR v roce 1963 produktovody přepravily 30,8 % všech ropných produktů, v roce 1970 40,2 % a v letošním roce je plánováno produktovody přepravit již 54,6 % všech produktů ropy. Za stejnou dobu klesne objem přepravy ropných produktů po železnici z 58,7 % na 39,2 %.

V celém systému zabezpečení bojové techniky vojsk PHM sehraává stále větší roli i požadavek zachování vysoké kvality a čistoty PHM. Tento požadavek vyvolává potřebu neustále zdokonalovat povrchovou ochranu technických prostředků služby PHM pro přepravu, skladování i manipulaci s PH, zdokonalovat prostředky filtrace i laboratorní systém kontroly kvality PHM na všech rozhodujících zásobovacích stupních.

Tak dopravně zásobovací systém služby PHM co do svého rozsahu, objemu, sortimentu a požadavků na kvalitu se neustále vyvíjí v souladu s rostoucími požadavky vojsk s dopady do organizace služby PHM všech zásobovacích stupňů, jejich technického vybavení, ale i s dopady na vyšší kvalitu přípravy kádrů nejen služby PHM, ale i velitelů, technických a týlových orgánů vojsk.

Dopravně zásobovací systém služby PHM v době branné pohotovosti státu tvoří celý komplex vzájemně návazných řídicích a výkonných orgánů jednotlivých zásobovacích stupňů od výroby až po výdejnu PHM jednotky, s různorodými typy skladů PHM, útvarů, jednotek a prostředků pro dopravu PHM, zařízení a prostředků pro kontrolu kvality PHM a opravy techniky služby PHM.

Hlavní výkonné prvky dopravně zásobovacího systému služby PHM tvoří:

A. Na teritoriu státu:

Velkosklady PHM vojenských okruhů. Jejich úkolem není jen udržovat předepsaný normativ zásob PHM pro úhradu

spotřeby PHM polních a teritoriálních vojsk, realizovat plán vyskladnění těchto druhů zásob do železničních a automobilních cisternových prostředků, ale plnit i další mimořádně závažné úkoly pro vytvoření a obnovu bojeschopnosti celého dopravně zásobovacího systému polních a teritoriálních vojsk jako:

- zmobilitovat polní velkosklady, dílny a laboratoře PHM vojsk polního sledu velení a v průběhu operace jim uhrazovat ztráty specialistů a techniky PHM,

- plynule zásobovat PHM všechna vojska dislokovaná a přesunující se přes území teritoria. Vytvářet pro ně výdejny PHM nejen ve vlastním skladu, ale podle konkrétních potřeb i na železnici a státním produktovodu,

- realizovat další opatření v analogii mírové činnosti jako přebírat a u-skladňovat zásoby PHM došlé z výroby nebo dovozu: ve svém spádovém obvodu plnit úkoly kontrolního systému kvality PHM, čištění a údržbu palivových hospodářství útvarů, údržbu a opravy technického materiálu PHM atd.

Velkosklady PHM FHR. Jejich úkolem je udržovat a do železničních a automobilních cisternových prostředků podle plánu a mimořádných požadavků ČSLA vyskladňovat vyčleněné množství PHM, popř. zabezpečovat přímý výdej těchto PHM dopravně zásobovacím jednotkám polních a teritoriálních vojsk ČSLA a přesunujících se vojsk přes území státu.

Vyčleněné distribuční sklady n. p. BENZINA — n. p. BENZINOL tvoří doplňkovou část sítě velkoskladů PHM na území státu, zejména v těch částech území, kde není velkosklad PHM vojenského okruhu FHR. Slouží především k přímému odběru PHM pro bojující nebo přesunující se vojska.

Posádkové sklady PHM a sklady PHM na letištích v přífrontovém pásmu mají mimořádný význam pro úhradu spotřeby PHM bojujícím vojskům v první a druhé den operace, tj. do doby rozvinutí polního zásobovacího systému polních vojsk. V dalším období nejen tyto, ale i ostatní vybrané posádkové sklady PHM plní svoji funkci v analogii mírových povinností, tj. uhrazují spotřebu PHM menších přesunujících se jednotek přes území státu a plní funkci posádkové výdejny pro teritoriální vojenské úřady a zařízení.

Výdejny PHM etapních stanic na vybraných silničních tazích území státu slouží k úhradě spotřeby PHM malých skupin vozidel přesunujících se přes území státu. Jsou vytvářeny na předem určených benzinových stanicích n. p. BENZINA - n. p. BENZINOL a za jejich obsluhu, vytváření a plynulé doplňování stanoveného normativu zásob zodpovídá n. p. BENZINA - n. p. BENZINOL.

Zástupci vojenské správy služby PHM na vybraných závodech a pohraničních překládkových prostorech přejímají materiál PHM pro ČSLA co do množství a kvality a zajišťují jejich přepravu polním a teritoriálním vojskům.

Orgány vojenské správy na státním produktovodu a ve skladech FHR kontrolují realizaci předem plánovaných a mimořádně schválených požadavků MNO na využití státního produktovodu k dopravě PH ve prospěch bojujících vojsk. Kontrolují rovněž plnění výše uvedených úkolů velkoskladů pohonných hmot.

Kromě těchto výkonných orgánů dopravně zásobovacího systému služby PHM na území státu stále mimořádně důležitou roli bude hrát železniční doprava, zejména z výroby, z velkoskladů vojenských okruhů a FHR do polních skladů.

V perspektivě se plánuje ještě s vytvořením dalších prvků dopravně zásobovacího systému služby PHM na teritoriu jako:

- polních potrubních jednotek určených pro dočasné překládkové prostory a dočasné nasazení v místech narušení státního produktovodu nebo pro budování z tohoto produktovodu odbočky do dočasných výdejních míst PHM,

- polních dílenských a obnovovacích jednotek určených pro obnovu zařízení služby PHM na území za vojsky.

B. V operačním týlu polních vojsk:

Polní velkosklady PHM stupně vyšší svaz a svaz určené pro přebírání zásob PHM dopravovaných z vyššího zásobovacího stupně pro dočasné skladování a výdej PHM do dopravních jednotek na PH vlastního nebo nižšího zásobovacího stupně.

Všechny polní sklady mají shodnou organizační strukturu i základní materiální vybavení. Umožňují dočasně vyčlenit 1 až 3 oddělení k samostatné činnosti

nebo k posílení příjmové, skladové a výdejové schopnosti jiného polního skladu PHM i k úhradě ztrát polních skladů PHM nižšího stupně. Liší se pouze určením (část těchto polních skladů PHM je určena výhradně pro zásobování vojsk leteckými pohonnými hmotami), druhem skladovacích obalů (ocelové převozní nádrže na PH, pružné vaky na PH) prostředky pro vnitroskladovou přepravu PH (sklady jsou propojeny polním potrubím na PH). Především se ale liší schopnost manévrov vlastními organickými prostředky (část z nich je plně pohyblivá, část nepohyblivá).

Polní sklady PHM mají samostatné oddělení pro zásobování přímo podřízených útvarů a zařízení daného velitelského stupně. Rozvíjejí se na okrajích prostorů polních základů a z nich si přímo podřízené útvary a zařízení odebírají pohonné hmoty vlastními prostředky.

Prapory potrubní dopravy PH jsou důležitým prostředkem dopravy PH operačního týlu. Mají mimořádný význam zejména pro dopravu PH přes území s omezenou komunikační sítí (horské, zalesněné a bažinaté prostory) a pro dopravu PH v rozsáhlých zamořených prostorech.

I když dosud svým objemem přepravy (700 m³/den o jedné potrubní lince) je polní dálkové potrubí pouze doplňkovým prostředkem přepravy PH v operačním týlu, po jejím perspektivně plánovaném přezbrojení potrubím většího průměru se stane páteří dopravy PH z teritoria do operačního týlu.

Automobilní cisternové útvary frontu a armády tvoří dnes základ dopravy PHM až do svazku vto a jejich význam zejména v důsledku dynamiky operací a časových změn ve směrech hlavního úsilí vojsk neustále poroste.

Pro tuto funkci automobilní cisternové útvary postupně vybavujeme speciálními velkoobjemovými prostředky pro přepravu PHM a zbavujeme malých obalů — především sudů na PH, které prodlužovaly nejen dobu nezbytnou k naložení přepravovaných zásob, ale i jejich předání nižším zásobovacím stupňům.

Rovněž tak teritoriální a polní sklady služby PHM operačního týlu technicky uzpůsobujeme požadavku naplnit (vyprázdnit) jeden acpr o kapacitě 1500 m³ za 4–5 hodin.

Počty automobilních útvarů pro dopravu PHM v operačním týlu vychází, stejně jako počty a kapacity polních skladů PHM tohoto stupně, ze zásady zabezpečit plynulý přísun PHM minimálně v rozsahu průměrné denní spotřeby polních vojsk po celou dobu a na celou hloubku operace.

Polní dílenské prostředky služby PHM organizačně přiřazené k polním velkoskladům PHM jsou určeny k běžným a jednotným opravám obalové a přečerpávací techniky služby PHM zásobovacích vojsk.

Běžné a jednotné opravy účelového zařízení automobilních cisteren na PHM organizují dílenské prostředky tankové a automobilní služby. Generální opravy techniky PHM zabezpečují výrobní a opravárenská zařízení národního hospodářství.

Polní pojízdné laboratoře na PHM jsou rovněž organizačně přiřazené k polním velkoskladům PHM. Jsou hlavním prvkem kontrolního systému kvality PHM u polních vojsk. Zatímco přenosné laboratoře PL-2, jimiž je vybaven vojskový týl, jsou určeny ke kontrolním rozborům kvality PHM, pojízdné laboratoře jsou vybaveny pro úplné rozboru a jsou hlavním funkčním orgánem služby PHM polních vojsk, který připravuje odborné posouzení a návrhy na využití kvalitativně neprovozených, znehodnocených nebo kořistních zásob PHM v průběhu operace. Pojízdné laboratoře pracují buď v polních základnách nebo vyjíždí přímo ke zdroji zásob PHM, o jejichž využití mají odborně rozhodnout.

C. Ve vojskovém týlu dopravně zásobovací systém tvoří svazkové a útvarové polní sklady PHM a dopravně zásobovací jednotky na PHM.

Vzhledem k charakteru soudobého boje vyznačujícího se velkou dynamičností, manévrovostí, častými změnami bojové situace, musí být výkonné prvky dopravně zásobovacího systému služby PHM vojskového týlu plně pohyblivé, schopné kdykoliv následovat bojující svazky a útvary a tyto zabezpečovat v průběhu jejich bojové činnosti.

Zásobovací stupeň svazek plní tři základní úkoly:

— přebírá zásoby PHM přisunuté z vyššího zásobovacího stupně pro celý

svazek (nebo PHM odebírá u vyššího zásobovacího stupně) a tyto zmanipulovává do menších obalů v souladu s potřebou přisunu PHM podřízeným útvarům a jednotkám;

— přisunuje PHM podřízeným útvarům svazku nebo pro ně připravuje zásoby PHM k odběru v divizním skladu PHM;

— bezprostředně zabezpečuje vlastní výdejnou PHM přímo podřízené součásti velitelství svazku.

V současné době sklad PHM vševojskového svazku zaujímá klíčové postavení v dopravně zásobovacím systému služby PHM, zejména ve zmanipulování PHM přisunutých ve velkých přepravních prostředcích na PH do obalových prostředků menšího objemu, z nichž v rámci vojskového týlu se zpravidla PHM vydává do motorové techniky. Hlavním prostředkem skladování a současně přepravy PH na stupni svazku se má perspektivně stát velkoobjemový přepravník na PH (AC — přepravník a nádrž převozná NP-5 a 7 m³). Počty sudů a baněk na PHM se budou radikálně snižovat. Zůstanou zachovány pouze pro skladování a přepravu maziv, pro výdej PHM přímo podřízeným součástem velitelství svazku a v omezeném rozsahu pro přisun PH podřízeným útvarům s cílem maximálně omezit přečerpávání PH z velkých do malých obalů na stupni útvaru.

Závěrem k tomuto zásobovacímu stupni chci dodat, že svazkovým skladem PHM a dopravní jednotkou na PH nejsou vybaveny všechny svazky ČSLA — především ty, které mají brigádní organizaci. Převážná část brigád druhů vojsk a služeb nemá tyto zásobovací prvky služby PHM svazkového charakteru, ale o tyto objemové kapacity i skutečnou výši pohyblivých zásob PHM je posílen stupeň útvar. Tyto útvary zpravidla odebírají PHM z výdejních míst, které tvoří operační stupně v souladu s velitelskou podřízeností i dislokací a jen výjimečně jsou zabezpečovány přisunem péčí nadřízeného zásobovacího stupně.

Zásobovací stupeň útvar je základním a rozhodujícím prvkem přímého zabezpečení motorové techniky PHM. Plní zpravidla dva základní úkoly:

— přebírá přisunované PHM z vyššího zásobovacího stupně (nebo je od něho odebírá) a zmanipulovává je do plnicích

prostředků služby PHM (AC — plničů, sudů a baněk);

— přímo vydává PHM do motorové techniky všech svých součástí.

U msp a tp plní ještě třetí úkol — přisunuje PHM do praporních výdejen msp a tpr popř. tyto dočasně svými prostředky posiluje.

Pro tyto úkoly je daný stupeň organizačně a technicky vybaven útvarovým skladem PHM a dopravní jednotkou na PHM, se kterou tvoří neoddělitelný, plně pohyblivý celek. I u tohoto zásobovacího stupně dožívají staré skladové a současně plnicí prostředky — sudy a baňky. Vzhledem k neustálému růstu motorizace vojsk a tím i růstu požadavků na výši pohyblivých zásob PHM, rychlost a objem přebíraných i vydávaných PH do motorové techniky přikročila služba PHM k postupnému přezbrojování dopravně zásobovacích prvků PHM útvarů, i praporních výdejen PHM novými, vysoce výkonnými a produktivnějšími prostředky. Po vzoru Sovětské armády, ale i ostatních technicky vyspělých armád, hlavním prostředkem přepravy a skladování PH na stupni útvar bude v perspektivě přepravník na PH reprezentovaný zpravidla automobilní cisternou a převoznou nádrží na PH objemu 3,5 a 7 m³. Hlavním prostředkem doplňování motorové techniky bude v perspektivě automobilní cisterna — plnič. Sudy a baňky se stanou pouze doplňkovým prostředkem pro přímý výdej PH do motorové techniky. Jejich hlavní použití bude zaměřeno především na přepravu a skladování maziv a zvýšení objemu základních nádrží na PH u motorové techniky.

Závěr

Služba PHM ČSLA za 25 let od svého založení plně v sobě odráží revoluční vzešlap technické vyspělosti a bojové připravenosti nejen vojsk ČSLA, ale všech armád států Varšavské smlouvy.

Právem se této, dnes jedné z rozhodujících materiálních složek, dostalo ve všech armádách Varšavské smlouvy plného docenění a všestranné podpory.

Všichni pracovníci služby PHM jsou si vědomi dosahu své odpovědnosti za obranu své země a proto nejen v polní, ale i v mírové přípravě vyvíjí maximální snahu o naplnění cílů a úkolů vojenské politiky KSČ.

Úspěšně navazují na tradice služby PHM Sovětské armády, Čs. armádního sboru a vytváří každý na svém úseku novodobé tradice služby PHM založené na uvědomělosti, aktivitě a iniciativě jednotlivců i celých kolektivů.

Mezi tyto novodobé tradice služby PHM patří nejen úspěšně zabezpečená operační cvičení armád států Varšavské smlouvy na území ČSSR, vzorně připravená a úspěšně zabezpečená součinnostní cvičení vševojskových, leteckých i odborných svazků a útvarů služby PHM ČSLA s útvary a svazky spojeneckých armád, vzestup bojové, mobilizační a odborné připravenosti všech svazků, útvarů, zařízení a vojskových prvků služby PHM, ale dosahované výsledky v plnění plánu bojové a politické přípravy, v rozvoji iniciativy a aktivity specialistů služby PHM na všech stupních.

Jsmo hrdi na to, že naše služba byla iniciátorem jedné z prvních týlových socialistických soutěží — soutěže „O nejlepší útvar v hospodaření s materiálem

PHM v ČSLA“ a že tato soutěž v celé ČSLA nejen probíhá nepřetržitě již 15 let, ale že stále výrazněji ovlivňuje vedle ekonomiky hospodaření s PHM i bojovou pohotovost vojsk a vztah vojáků - specialistů služby PHM a řidičů k socialistickému majetku. Tato soutěž pomohla odstranit dřívější absolutní nadspotřebu PHM u motorové techniky ČSLA a dnes má hlavní podíl na úsporách PHM, které každoročně v celé ČSLA dosahují kolem 15 miliónů Kčs. Snižují se škody a ztráty na materiálu PHM a realizují se úsporná opatření.

Vzestup počtu kolektivů soutěžících o titul „Brigáda socialistické práce“ v našich odborných útvarech a zařízeních, vzestup počtu novátorů a zlepšovatelů, celkový vzestup politické angažovanosti a iniciativy našich funkcionářů u vojsk vytváří předpoklady pro další úspěšný rozvoj služby PHM, úspěšný rozvoj úrovně zabezpečení výcvikových, bojových a mobilizačních úkolů ČSLA službou PHM v souladu s úkoly strany, vlády a velení ČSLA.

Dělostřelectvo při útoku v horách

Při útoku v horách můžeme používat všech druhů dělostřelectva. Bojové úkoly v horách však nejlépe plní plukovní, divizní dělostřelectvo a minomety, které jsou nejlépe přizpůsobeny k manévru ve složitých terénních podmínkách.

Zkušenosti z války ukázaly, že úspěch bojového použití dělostřelectva ve značné míře závisí na tom, jak dělostřelci znají celkově a jednotlivě zvláštnosti horského terénu, ve kterém bude probíhat útok, na vycvičenosti k plnění bojových úkolů ve zvláštních podmínkách horského terénu a na dostatečném množství speciálních úprav jak výstroje, tak i materiálu k usnadnění činnosti vojsk při použití zbraní a bojové techniky. Nedostatečné prostudování terénu dělostřeleckými veliteli a sebemenší zanedbání přípravy a vybavení útvarů se mnohem více projevují, než v normálních podmínkách. Mohou podstatně snížit účinnost použití dělostřelectva a minometů, zvýšit ztráty a snížit tempo útoku vojsk.

Je velmi důležité, aby všichni vojáci a v první řadě velitelé nejen znali ty těžkosti, které dělostřelectvo bude mít při útoku v horách, a dokázali je překonávat, ale aby si také osvojili všechno to, co napomáhá plnění bojových úkolů ve specifických podmínkách, a ty těžkosti, se kterými se střetává nepřítel při organizaci a vedení obrany v horách.

Počítáme např. s tím, že horský terén ztěžuje nebo dokonce znemožňuje voj-

skům v obraně rychle přenášet palbu podpůrných prostředků z jedné cíle a směru na druhé. Vznikají potíže při manévru podpůrných jednotek a záloh v období přípravy a vedení protiztečí. V mnoha případech nemůže obrana vést palbu plochou dráhou střely. Těžké podmínky pro zemní práce vyžadují mnoho času na ženijní vybudování obranných čar. Snadno dostupné nebo zalesněné hory umožňují vojskům vést rozhodné a nenadálé útoky na několika směrech.

Hory jsou nejen vážnou překážkou pro útočící vojska, ale v řadě případů i pro vojska v obraně. Tyto překážky musíme dobře prostudovat a využít je ke zvýšení účinnosti bojové činnosti dělostřelectva. Je také velmi důležité znát obecné zásady a zvláštnosti organizace obrany v horách.

Obrana v horách je budována zpravidla na směrech, které jsou nejlépe dostupné pro útočící vojska. Hlavní úsilí je soustředováno k udržení přechodů, průsmyků, křížovatek cest a velkých osad. Základ obrany tvoří systém opěrných bodů, které často zahrnují i pevnůstky. Na výhodných přirozených čarách jsou budovány opevněné rajóny a uzly obrany, které se opírají svými křídly o horské masívy nebo jiné těžko dostupné úseky terénu. V obraně v horách jsou používány ve značném rozsahu minometné výbušné zátarasy, včetně min s jadernými náplněmi, zejména na důležitých silničních směrech, na horských přechodech a v průsmycích.

Všechno to má podstatný vliv na bojové použití dělostřelectva v průběhu útoku.

Jednou ze zvláštností činnosti dělostřelectva v horách je nutnost častějšího vedení dělostřelecké přípravy útoku, poněvadž nepřítel při odchodu má výhodné podmínky k rychlému postupnému zaujetí obrany na mezilehlých čarách, jejichž prolomení vyžaduje silné palebné působení útočníka.

Při rozboru zkušeností z bojového použití dělostřelectva v Karpatech, zdůrazňoval maršál Sovětského svazu A. A. Grečko zejména jednu zvláštnost: poměrně často bylo nutné vést dělostřeleckou přípravu útoku, protože nepřítel se v průběhu noci mohl opevnit na nových mezilehlých čarách. Útok vojsk na tyto čáry byl zahajován krátkou dělostřeleckou přípravou, která usnadňovala pěchotě další postup a zabezpečovala jí úspěch.

Nehledě na to, že samotné hory a zvláštnosti organizace obrany nepřítel

podstatně ovlivňují charakter činnosti dělostřelectva, základní zásady bojového použití zůstávají stejné jako v obyčejných podmínkách.

Mezi tyto zásady patří:

— rozhodný manévř palbou, jednotkami a útvary s cílem soustředování dělostřelectva na hlavním směru ke splnění nejdůležitějších bojových úkolů v nejvýhodnějším uskupení;

— úzká součinnost dělostřelectva s mostostřeleckými a tankovými jednotkami, letectvem a nepetržitost dělostřelecké podpory vojsk v útoku;

— pevnost a nepetržitost řízení palby a manévru;

— zabezpečení přesnosti a včasnosti vedení palby.

Zvláštnosti bojového použití dělostřelectva při útoku v horách je účelné hodnotit z hlediska realizace zejména těchto zásad.

Soustředování dělostřelectva

k průlomu obrany nepřítel je důležitou zásadou jejího bojového použití a má své opodstatnění i za útoku v horách. Omezené množství směrů a cest dostupných pro útok umožňuje nepříteli soustřeďovat k jejich udržení značné síly a prostředky a na těchto směrech organizovat pevnou a hlubokou obranu. Jen rozhodným manévrem dělostřelectva na hlavní směr můžeme dosáhnout potřebné převahy nad nepřítel při průlomu obranných postavení a opevněných prostorů, jejichž obehnutí v průběhu bojové činnosti, vzhledem k velmi členitému terénu, nebude zpravidla možné.

Proto průlom opevněných postavení a rájůnů bude častým úkolem vojsk při útoku v horách. Organizace bojového použití dělostřelectva při průlomu takových opevnění a postavení bude složitým procesem, který vyžaduje od dělostřeleckých velitelů a štábů všech stupňů značné vypětí a tvůrčí práci k soustředění velkého množství dělostřelectva v pásmu útoku, dovedné rozmístění dělostřelectva v palebných postaveních a vytvoření účelného uskupení, které odpovídá zvláštnostem situace.

Jako příklad možného rozsahu soustřeďování dělostřelectva v horách můžeme uvést zkušenosti z Karpatsko-dukelské operace, ve které byly velké naděje vkládány zejména do dělostřelectva. Při přípravě této operace 82,2 % celkového množství dělostřelectva 38. armády bylo soustředěno na směr hlavního úderu, vět-

šinou v pásmu útoku 101. střeleckého sboru. Hustota dělostřelectva dosahovala 140 i více hlavních na 1 km fronty. Považujeme za důležité poznamenat, že manévř takového množství dělostřelectva byl skutečně skrytý a zabezpečil dosažení taktického překvapení.

Rozsah soustřeďování dělostřelectva bude v každém konkrétním případě závislý na podmínkách situace a zejména na rozsahu úkolů dělostřelectva, na nutnosti posílit dělostřeleckými a minometnými jednotkami obházení odřady a výsadky, a při průlomu opevněného prostoru i úderné skupiny (odřady).

Propočty a zkušenosti Velké vlastenecké války ukazují, že ve většině případů potřebné množství dělostřelectva a minometů při útoku v horách je značné a často vznikají potíže při vyhledávání palebných postavení dělostřelectva, které manévrem je vyváděno k úseku průlomu. Východisko může být v rozmístování dělostřelectva do hloubky, v dokonalém prostudování terénu a ve využití těžko dostupných prostorů a horských vrcholů pro palebná postavení.

Využití na první pohled nedostupných výšin k rozmístění dělostřelectva, zejména kanónového má celou řadu podstatných výhod:

1. Mnohé úkoly z těchto postavení mohou být plněny přímou palbou.

2. Zvětšuje se postřelovaná hloubka obrany nepřítel.

3. Rozmístění dělostřelectva v podobných prostorech může být pro nepřítele velkým překvapením.

Jako příklad takové činnosti dělostřelectva můžeme uvést bojové použití dělostřeleckých útvarů a jednotek v Karpatech. V říjnu 1944 vojáci 196. dělostřeleckého pluku, vyzbrojeného 76 mm kanóny, za 11 hodin zabezpečili vytažení 21 děl s municí a 28 nákladních aut do nadmořské výše 1183 m s využitím popruhů, kladek, lan a zdvihačů, v situaci, kdy všechny cesty byly nedostupné pro všechny druhy přepravy.

Plánujeme-li manévry dělostřelectva a jeho palbu nesmíme zapominat, že v horách je tato činnost spojena se značnými potížemi. Ve všech případech manévry vyžaduje značně více času a úsilí, než v rovinatém terénu. Proto v průběhu úto-

ku manévru používáme v omezeném rozsahu a v řadě případů nebude vůbec možný.

Manévry dělostřelectva ovlivňují:

— vedení bojové činnosti útvarů, dokonce i jednotek na samostatných a izolovaných směrech,

— slabě rozvinutá silniční síť, množství velkých stoupání, klesání a serpentín s malými poloměry zatáček,

— velká složitost a často i nemožnost přesunu dělostřelectva mimo cesty,

— horské závaly, sesuvy, padání kameňů, zničené cesty způsobené silnými dešti, sněhem a záměrným ničením nepřítelem (různými druhy náloží),

— řídký vzduch ve velkých výškách, který snižuje výkonnost motorů dělostřeleckých tahačů a dopravních vozidel.

Uskupení dělostřelectva

V horách vytváříme zpravidla předem s přihlédnutím k úkolům, které bude plnit v průběhu útoku do celé jeho hloubky. To je podmíněno potížemi a v řadě případů i nemožností nového rozdělení dělostřelectva a manévru jednotkami (útvary) po směrech v průběhu bojové činnosti. S přihlédnutím k těmto zvláštnostem v září 1944 při útoku v Karpatech většina dělostřelectva 1. gardové a 38. armády byla soustředěna ve skupinách podpory pěchoty a v divizních dělostřeleckých skupinách. To zabezpečovalo samostatnou činnost střeleckých pluků a divizí, tolik potřebnou za útoku v horském a zalesněném terénu. Protože nepřítel vzhledem k nedostatečnému množství cest může použít jen omezený počet tanků, snižuje se i počet protitankových záloh.

Vytváříme-li dělostřelecké uskupení, musíme podrobněji uvažovat o kvalitativním složení dělostřelectva. Požadavek současného ničení nepřítele do celé taktické hloubky obrany a nutnost palebné podpory činností obcházejících odřadů zvyšuje potřebu dalekonosného dělostřelectva. Úkol zničit pevnůstky vyžaduje dělostřelectvo s velkou průbojnou silou granátů a nutnost ničení nepřítele a jeho palebných prostředků na odvrácených svazích výšin, v úžlabinách, soutěskách a v kaňonech — houfnicové dělostřelectvo a minomety. Do sestavy obcházejících odřadů a výsadek musíme vyčleňovat jen lehké nebo speciální horské dělostřelectvo a minomety, které mohou být použity v těžko dostupném terénu, nepřístupném pro obyčejné dopravní prostředky.

Útvary a jednotky, které působí v horských dolinách a na náhorních ro-

vinách, je účelné přidělovat kanónové dělostřelectvo a vojskům, která útočí na směrech s prudkými změnami výšek přidělovat především houfnicové dělostřelectvo a minomety. Přitom, abychom neztěžovali organizaci velení a zásobování, zejména municí, nesmíme dopustit narušování organizační celistvosti dělostřeleckých útvarů. V závislosti na konkrétním úkolu musí být podle možnosti uchována na úrovni pluk (samostatného oddílu).

Těsnou součinnost dělostřelectva se vševojskovými jednotkami a trvalou podporu vojsk při útoku v horách organizujeme ve složitých podmínkách.

Do zahájení útoku dosahujeme součinnost vzájemnou znalostí úkolů a způsobů jejich plnění, zabezpečením spolehlivého spojení, organizováním společných rekonoskací, určením společných orientačních bodů a signálů, společným kódováním map, způsobů určování cílů atd. V průběhu útoku ji zabezpečujeme zejména společným rozmístěním vševojskových a dělostřeleckých velitelů na místech velení a vzájemným bezprostředním stykem. Účinnost tohoto řešení dokazují zkušenosti Velké vlastenecké války. Jen společným rozmístěním vševojskových a dělostřeleckých velitelů můžeme zamezit nedorozuměním a zabezpečíme rychlost při určování cílů, úplné vzájemné pochopení, včasné a přesné určování a splnění dělostřeleckých palebných úkolů.

Na zaměštáních a cvičeních bohužel často vznikají komplikace, způsobené různými typy prostředků přesunu a stupněm jejich průchodnosti na bojišti, která mají

k dispozici jednotliví velitelé dělostřeleckých, motostřeleckých a tankových jednotek. Zejména nemůžeme připustit takový stav u jednotek vyčleněných do sestavy obcházejících odřadů.

Vševojskové jednotky prvního sledu při útoku v horách, které obcházejí nebo obchvacují opěrné body a jednotlivé výšiny, často bojují samostatně, v odtržení od hlavních sil ve velké vzdálenosti. Součinnost dělostřelectva s takovými jednotkami je stejně složitá jako s obcházejícími odřady. Proto do zahájení útoku tyto jednotky posílujeme horským dělostřelectvem, PTRS a minomety. Palebnou podporu v takových případech zabezpečujeme soustředěnou palbou plukovních dělostřeleckých skupin a dělostřelectva nadřízených velitelů na vyžádání.

Do sestavy jednotek, které působí v odtržení od hlavních sil, a do obcházejících odřadů vždy zařazujeme důstojníky dělostřelce, vybavené prostředky průzkumu, rádiového spojení k vyžádání a opravám paleb dělostřeleckých skupin.

Zkušenosti z bojového použití dělostřelectva v Karpatech ukazují, že jen horské minometné pluky se soumary, část plukovního dělostřelectva a jednotlivé baterie protitankových dělostřeleckých pluků mohly překonávat úseky terénu mimo cesty. Ostatní dělostřelectvo procházelo Karpaty po cestách. I v soudobých podmínkách, bez ohledu na existenci mohutných dělostřeleckých tahačů, značná část dělostřelectva bude nucena přesunovat se hlavně podél cest.

V souvislosti s tím orientace přesunu dělostřelectva za bojovými sestavami vojsk v útoku nabývá na zvláště důležitém významu. Hlavním předpokladem řešení tohoto úkolu je správné plánování přesunu dělostřelectva, přesná práce regulační a pořádkové služby na osách přesunu a udělení přednosti dělostřeleckým jednotkám při přesunu před útvary a jednotkami jiných druhů vojsk.

Nepetržité ničení nepřítele palbou při útoku v horách je ve značné míře závislé na včasné volbě, vyhledání a přípravě palebných postavení. Tato práce je velmi složitá, náročná na čas, vyžaduje dokonalou připravenost a promyšlenou práci průzkumných skupin. Jejich složení závisí na konkrétních podmínkách; jsou však početnější, než při vedení boje v rovinatém terénu. Objasňujeme to potřebou při vyhledávání vhodných palebných postavení a při přípravě příjezdových cest, dále značným rozsahem ženijních prací prvního pořadí.

Aby byly vyhledány a připraveny prostory palebných postavení, je nutné dělostřelecké průzkumné skupiny přemísťovat bezprostředně za bojovými sestavami prvního sledu vojsk v útoku nebo je přemísťovat do nových palebných postavení vrtulníky.

V horách, více než v rovinatém terénu, se uplatňují děla, tanky a SHD všech ráží vyčleněné pro přímou střelbu. Tyto prostředky, rozmístěné na nejdůležitějších výšinách, mohou ničit cíle přímou střelbou na vzdálenost, která převyšuje dálku přímého výstřelu. Setřime tím munici a zkvatňujeme součinnost s pěchotou a tanky v útoku. Použití dělostřelectva pro přímou střelbu v horách potvrzují i zkušenosti z bojů v Karpatech, kde dělostřelectvo přímou střelbou zničilo pozorované palebné prostředky a pevnůstky na předním okraji a v bližší hloubce obrany nepřítel. Pro tento druh palby byly často přibírány i 152 mm kanónové houfnice se speciální protibetonovou municí.

Přímou palbou dělostřelectva a protitankovými řízenými střelami budeme ničit objekty obrany, živou sílu a palebné prostředky na přivrácených svazích. Přitom budeme mít možnost opravovat palbu podle výbuchů (dopadu střel); to pochopitelně značně zvyšuje její účinnost. Zvláště účinná je přímá střelba z různých směrů při podpoře úderných skupin v průběhu průlomu opevněných rajónů.

Velení dělostřelectva v horách

V průběhu bojové činnosti je charakterizováno několikánásobným přechodem bojové činnosti od centralizovaného způsobu velení k decentralizovanému a opačně. To vyplývá z nutnosti často organizovat dělostřeleckou přípravu s následujícím přechodem k palebné podpoře a doprovodu jednotek pěchoty a tanků, které útočí na samostatných směrech. Tuto myšlenku potvrzuje bojová činnost dělostřelectva v Karpatech, kde nutnost jeho decentralizace byla vyvolána potřebou zabezpečit účinnou palebnou podporu pluků a divizí na samostatných směrech. Toto podmiňovalo další zvláštnost použití dělostřelectva, tj. vedení dělostřelecké přípravy útoku na různých směrech podle zvláštního grafikonu a v různé době.

Centralizované vedení dělostřelectva budeme organizovat především při průlomu obranných čar a opevněných prostorů a v průběhu odrážení silných protiztečí nepřítel. Přitom řízení palby v horách je složité, protože přes některé vrcholy a horské hřbety nemůžeme vést vždy palbu;

vyskytuje se kromě toho značné množství prostorů, které nemůže všechno nebo část dělostřelectva postřelovat; jsou potíže s určování cílů, poznáváním vlastních vojsk atd.

Organizace centralizovaného velení v horách vyžaduje větší množství spojovacích prostředků než v rovinatém prostoru v důsledku značných vzdáleností mezi jednotlivými prvky bojové sestavy a nutnosti rozvíjet v řadě případů doplňko-

vé retranslační stanice. K dosažení pevnosti velení dělostřelectva je také výhodné organizovat zdvojení různých spojovacích prostředků, protože v horském terénu dochází k velmi častým dlouhodobým přerušením zejména rádiového a radio-reléového spojení v důsledku bouřek, magnetických vlivů, lijáků a sněhových bouří ve vysokohorských prostorech. Na kamenitějším terénu dochází kromě toho častěji k přerušení linkového spojení.

Vysoké palby

dělostřelectva a minometů při útoku v horách můžeme dosáhnout jen za předpokladu výtečné speciální přípravy důstojníků a všech vojáků. To vyplývá z toho, že

— cíle a jednotlivé prvky bojové sestavy dělostřeleckých jednotek, zvláště palebná postavení a pozorovatelné jsou obvykle rozmístěny v různých výškách;

— tlak vzduchu s přibývajícím výškou je nižší, ale délka letu střely za jiných stejných podmínek se zvětšuje;

— meteorologické podmínky se podstatně a rychle mění, což zkracuje časy upotřebitelnosti, rádius činnosti a přesnost meteorologického pozorování.

Negativní vliv na přesnost palby má také slabě rozvinutá topogeodetická síť a chyby vzniklé přenášením podkladů do map. Snižují přesnost topogeodetického připojení postavení a určení koordinát cílů. Projevuje se také nesoulad měření na mapě se skutečnými vzdálenostmi v terénu. Hory svými ozvěnami mimoto snižují přesnost práce jednotek zvukoměrného průzkumu a složitý povrch terénu ve značné míře omezuje využívání prostředků radiotechnického průzkumu.

S těmito podmínkami musíme počítat při plánování a přípravě palby dělostřelectva a v závislosti na konkrétní situaci a podmínkách terénu volíme takové způsoby přípravy palby soustředění a ničení, které vyloučí nebo zeslabí negativní vlivy

těchto faktorů. Současně s tím v libovolných podmínkách a s použitím nej přesnějších způsobů přípravy prvků využíváme všech možností k zastřelení před zahájením ničení. To umožňuje vyloučit náhodné chyby a hrubé nedostatky.

Ke snížení vlivu náhlých změn meteorologických podmínek v horách organizuje se častěji než v obyčejných podmínkách sendování atmosféry a vydávání meteorologických podkladů. V řadě případů, v podmínkách výrazných horských terénních tvarů a nestálého počasí, meteorologické podklady získané meteorologickými stanovišti oddílů jsou spolehlivější a přesnější, než podklady získané meteorologickou stanicí, značně vzdálenou od palebných postavení.

Protože vliv horských podmínek silně snižuje účinnost úplné přípravy, za jeden ze základních způsobů stanovení prvků střelby k ničení v horách můžeme považovat přenesení palby ze zastřelených pomocných cílů. K obnovení prvků střelby při přechodu k ničení můžeme široce využívat podkladů od zastřelených děl.

Čistý rozředěný vzduch v horách, možnost volby pozorovatelů se značným převýšením nad cílem a stupňovitě vybudování obrany vytváří výhodné podmínky pro pozorování výsledků palby na velkou vzdálenost; to umožňuje včas opravovat palbu. Těto možnosti musíme široce využívat ve všech případech, včetně období dělostřelecké přípravy útoku.

Organizace a vedení dělostřeleckého průzkumu

má také své zvláštnosti. Zejména počítáme s tím, že možnosti dělostřeleckého průzkumu v horách ve srovnání s rovinatým terénem se nejen snižují, ale často i zvyšují. Musíme jen zvýšit počet pozorovatelů, dovedně využívat významné a důležité vrcholy a svahy přivrácené k nepříteli.

Práce průzkumu v horách je usnadněna tím, že nepřítel má velmi málo vhod-

ných prostorů terénu k rozmístění míst velení, palebných postavení dělostřelectva, taktických prostředků jaderného napadení a k soustředění záloh. Je proto snadnější určit prostory zvláštní pozornosti, které jsou prakticky dány samotnými podmínkami terénu. Zvláštnosti terénních tvarů, odrážení rádiových a zvukových vln, časté mlhy a další příčiny mohou nenadále a podstatně omezit možnosti kteréhokoliv

druhu průzkumu, nebo způsobit chyby při určování koordinát cílů. Proto v horách široce praktikujeme doplňování jednoho druhu průzkumu druhým a nejtěsnější jejich součinnost. Tak např. protože vedení zvukového průzkumu v horách je často velmi složité a koordináty cílů získáváme se značnými chybami, musí pracovat jednotky tohoto druhu průzkumu ve velmi těsné součinnosti s optickým a radiolokačním průzkumem.

Zkušenosti ukazují, že optický průzkum při dovedném rozmístění pozorovatelů a s využitím soudobé techniky dosahuje v horách velmi dobrých výsledků. Rozmístění pozorovatelů stupňovitě v různých výškách, na dominantách, v pásmech sousedů a usměrnění pozorovatelů na přesně určené prostory zvláštní pozornosti (vzhledem k terénním tvarům) umožňují rychle a dostatečně přesně určit koordináty cílů do značné hloubky.

Velmi důležité ve všech případech je předvídat rozmístění pozorovatelů stupňovitě v různých výškách, protože v horách bývají často mlhy ve vrstvách, které zakrývají buď úpatí, nebo vrcholy hor. Protože hory neumožňují vždy organizovat sdružené pozorování, zvyšuje se význam

průzkumu z jednoho místa s využitím dálkoměru.

Horský terén ve většině případů umožňuje úspěšně používat k průzkumu vrtulníky pro řízení palby. Vrtulníky s využitím úžlabin, nízkých dolin a vrcholů, které je chrání před pozorováním ze strany nepřítelů, mohou se skrytě přiblížit k přednímu okraji a vést průzkum z kratších vzdáleností než obvykle, a proto přesněji.

Na závěr chceme ještě jednou zdůraznit, že horský terén není nepřekonatelnou překážkou pro vojáky těchto dělostřeleckých jednotek, útvarů a štábů, kteří si dobře osvojili jejich zvláštnosti a jsou dobře vycvičení ke splnění stanovených úkolů ve zvláštních podmínkách horského terénu. Proto musíme již v míru zaměřit výcvik dělostřeleckých jednotek a útvarů na přesnost a plnění bojových úkolů v horách. Příprava vojsk bude neefektivnější, bude-li probíhat v horských výcvikových prostorech a na speciálních dělostřeleckých taktických cvičištích.

Uvedeno ze sovětského tisku

z kapitalistických armád

VLIV VĚDECKOTECHNICKÉHO ROZVOJE NA VÝSTAVBU A VYZBROJOVÁNÍ ZÁPADNÍCH ARMÁD

Převratný vynález jaderných zbraní a vývoj jejich nosičů sice velmi výrazně ovlivnilojenství na Západě již brzo po druhé světové válce, avšak teprve od začátku šedesátých let dochází v souladu s rozvíjející se vědeckotechnickou revolucí k zásadním kvalitativním změnám v celé výstavbě a vyzbrojování západních armád. Přitom jaderné zbraně jsou již jen součástí celého procesu, jehož hnací silou je věda a s ní spojená technika. Tento vědeckotechnický komplex ale přináší i řadu vážných problémů, zčásti objektivního charakteru, zčásti poplatných kapitalistickému řádu.

Z hlediska výstavby a vyzbrojování, zejména v rámci NATO, má zvláštní význam problematika vojenských rozpočtů, výzbroje, výzkumu a vývoje, jejíž zvládnutí spolu s efektivním využitím vědy se stává stále více alfou a omegou dalšího růstu bojové síly kapitalistických armád; navíc to má pro Západ neobyčejnou důležitost v podmínkách snižování napětí v Evropě, kdy nepřichází v úvahu otevřená militarizace se svými kvantitativními faktory, ale kvalitativní skrytá forma zbrojení, která je nebezpečnější, neboť uniká dosavadním způsobům nazírání. Typickým projevem skryté militarizace je vojenský výzkum a vývoj a zavádění špičkové techniky (neboli oblasti nejvíce spojené s vědou), zatímco tradiční ukazatelé, jako reálná výška vojenských rozpočtů, početní stav ozbrojených sil a hlavní výzbroje, délka základní vojenské služby, počty divízií aj. jsou sice i nadále důležitým, ale přece jen druhořadějším kritériem podstaty vývoje na Západě. Naopak, vývojová tendence kvantitativních ukazatelů spíše stagnuje nebo dokonce mírně klesá.

Vojenské rozpočty

Na Západě dochází k situaci, že vojenské rozpočty již nestačí křýt ve větším či menším rozsahu byt sebeoprávněnější požadavky velení. Způsobuje to rychle postupující inflace, růst cen bojové techniky a zvětšující se podíl výdajů na běžnou činnost na úkor nákupu výzbroje.

Podplukovník ing. Josef Hrdlička

Vojenské výdaje členských zemí NATO se např. v posledních dvaceti letech zvýšily zhruba čtyřikrát (z toho USA 1,7krát), avšak jejich reálná hodnota jen asi 1,4krát.

Rychlý nominální růst vojenských rozpočtů poznamenává především inflace, která dosahuje v průměru 3 až 9 % ročně. Podíl vojenských rozpočtů na hrubém národním produktu však vykazuje převážně klesající trend: v průměru poklesl za 20 let ze 6 na 3,35 %, neboli vojenské rozpočty rostou pomaleji než hrubý národní produkt. Tato okolnost není projevem mírumilovnosti západního světa, ale výsledkem tlaku pokrokových sil, politiky socialistického tábora a dále hospodářských potíží, které znemožňují větší stupňování vojenských výdajů.

Pokud se týče růstu cen bojové techniky, vyplývá z technického pokroku, který představuje reálný cenový nárůst asi o 4 % ročně, a ze zrychlující se inflace. Jinými slovy, nová generace zbraňových systémů je v běžných cenách minimálně dvakrát, ale většinou ještě dražší než předcházející, přičemž k obměně dochází za 10—15 let. Zároveň mimo oblast této obměny vznikají zcela nové druhy zbraňových systémů a některé jiné druhy zanikají; výsledkem jsou výdaje navíc, pro-

tože technika je velmi nákladná. Proto výdaje na výzbroj ve svém součtu rostou o něco rychleji než dovoluje vojenský rozpočet.

Co do struktury vojenských rozpočtů, přibližuje se podíl výdajů na běžnou činnost (platy, provoz, údržba, výcvik, výstroj, proviant aj.) ke hranici 70 %, kterou západní odborníci považují za kritickou. Ze zbývajících 30 či více procent připadá kolem 10 % na výzkum, vývoj a infrastrukturu, asi 13—16 % na nákup výzbroje pro pozemní síly a letectvo a 4—7 % na nákup námořní techniky. Toto proporcionální rozdělení zůstává přibližně zachováno i za příznivější rozpočtové struktury, kdy na nákupy výzbroje připadá větší podíl než oněch 20 %.

Proto se uskutečňují úspěšná a racionalizační opatření, která mají řešit rozpor mezi požadavky na rozpočet a jeho možnostmi. Patří k nim např. reorganizace ministerstev obrany (vytváření jednotného technického úseku) a vojsk, snížení míry zisku ve zbrojní výrobě a duplicit, rozšíření standardizace a mezinárodní spolupráce, zvětšení sériovosti výroby a zisků ze zbrojního vývozu, využití vědy k dosažení některých rozpočtových položek do civilních ministerstev apod.

Problematika výzbroje

Nákladnost a složitost moderní výzbroje, její vývoj a výroba, vztah mezi jejím množstvím a kvalitou, to jsou důležité faktory, které v mnoha směrech ovlivňují koncepci výstavby a vyzbrojování západních armád.

Již uvedené minimálně dvojnásobně vyšší ceny nové bojové techniky, ve srovnání se starou generací, se nutně promítají dále, neboť např. nákladový vztah mezi vývojem, výrobou a provozem je všeobecně 1 : 3 : 6. Přitom účinnost nové techniky se zvyšuje asi o 25—30 %. Nákladnost u moderních zbraňových aj. systémů vyplývá ze zvýšení produktivity výroby, která např. u letounů stoupla proti období 2. světové války až o 2600 %, a dále z elektronického vybavení, které nezřídka představuje u špičkové techniky 30—60 % ceny. Náročnost na přesnost výroby např. v leteckém průmyslu je někdy taková, že není výjimkou, aby na jednoho kvalifikovaného dělníka připadal jeden kontrolor. Kromě toho je úzkým profilem sestavování elektronických komponentů v kompaktní celek, které je nakonec rozhodující pro tempo výroby. Praxe potvrdila, že zatímco jednoduchou

techniku (dělostřeleckou, ženijní, automobilní, pěchotní) je možné vyrábět masově tempem řádově tisíc kusů měsíčně, činí u složek zbraňových kompletů (letouny, samohybné PL systémy, bojové tanky) tempo jen několik desítek kusů, a to i v nejvyspělejších zemích. Příklady:

- západoněmecký samohybný obrněný PL systém Gepard (PLDvK 35 mm) se vyrábí maximálním tempem 20 kusů měsíčně a celková série je 520 kusů,

- u bojového tanku Leopard bylo měsíční tempo zvýšeno z počátečních 20 na 50 kusů, přičemž celková objednávka je 4329 kusů;

- americké bojové vozidlo pěchoty MICV se plánuje jen v počtu 1200 kusů, nově vyvíjený tank pro osmdesátá a devadesátá léta XM-1 ve 3312 kusech;

- letounů Mirage různých typů bylo vyrobeno asi 1500 kusů a měsíční produkce se pohybovala kolem 15 kusů.

Výroba obvykle nestačí krýt poptávku, která se rychle rozšiřuje též vlivem ohromných finančních možností rozvoje vojenských zemí, které těží ropu. Z jednodušší výroby můžeme uvést měsíční produkci amerických PTRS TOW 1100 kusů, PTRS

Milan ve francouzsko-západoněmecké spolupráci 1200 kusů. Celková série TOW má dosáhnout 54 tisíc, u Milan 80–100 tisíc kusů.

Vzhledem k nákladnosti a pracnosti nejsou západní armády již schopny vytvářet mobilizační zálohu z nejmodernějších zbraňových systémů, ale jen z vyřazované, druhořadé nebo jednoduché výzbroje. K nahrazení ztrát v době míru je k dispozici operativní záloha ve výši do 10 %. Z náročnosti výzbroje vyplývá i zvyšující se podíl vojáků z povolání. Profesionalizace dosahuje v celkovém průměru běžně 50–60 %, tzn., že v polních operačních silách je podstatně vyšší. V důsledku toho může Západ přistoupit ke zpracování základní služby na 15 i méně měsíců, protože voják základní služby vykonává zpravidla již jen pomocnou činnost.

Omezený počet moderní techniky a její obsluhy má za následek, že je v kratší době nenahraditelná. Rovněž není možné rychle rozvinout zbrojní výrobu, jak to ukázala svým způsobem poslední válka na Blízkém východě v r. 1973, kdy překvapující izraelské ztráty letounů a tanků nebylo možné ani dodávkami z USA pohotově nahradit, protože prostě nebyla potřebná dispoziční zásoba. Nebyla však ani náhrada za piloty letounů F-4 Phantom, ačkoli jejich nábor probíhal i v zahraničí s nabídkou 5000 dolarů měsíčně.

Další potíž způsobuje náročnost a složitost bojové techniky v poměru bojových a zabezpečujících sil. Např. v r. 1972 činil v americké armádě podíl bojových sil jen 59 %; důrazným opatřeními se jej podařilo v r. 1973 zvýšit na 61 %, v r. 1975 na 64 %. Konečným cílem má být 71 % v r. 1977, což se považuje za maximum. Z opatření ke snížení podílu zabezpečovacích složek můžeme uvést:

- různé organizační změny, uplatnění moderní výpočetní techniky a racionalizace;

- postupný přechod na stavebnicové zbraňové aj. komplety, kdy při poruše může obsluha vyměnit vadný díl;

- zavádění diagnostických prvků jako nedílné součásti složitější bojové techniky má zajistit spolu se zmíněnou stavebnicovou konstrukcí provozuschopnost v poli a zabránit neúměrnému zvyšování požadavků na odbornost obsluhy i na počet zabezpečujících složek. Diagnostická soustava (zahrnuje čidla automatické kontroly činnosti hlavních agregátů a vývod pro namátkovou kontrolu) nemá stát více než 10 % ceny příslušného zbraňového či jiného systému a umožňovat i podprůměrné obsluze zjistit alespoň

95 % závad. K dosažení racionalizace se vytváří na úrovni opravárenských zařízení základna unifikovaných náročnějších diagnostických přístrojů místo dosavadního velkého počtu různých typů.

Významným rysem zaváděné a vyvíjené bojové techniky je její elektronifikace, která postihuje nejen náročnou, ale postupně i jednodušší techniku a je konečným kritériem technické úrovně toho kterého zbraňového či jiného systému. Souvisí to s velmi rychlým pokrokem v elektronice, který nejlépe charakterizuje počet elektronických součástek, umístěných v 1 litru nějakého zařízení. Asi do poloviny padesátých let to bylo 40–200 součástek, s nástupem polovodičů ve 2. polovině padesátých let již 2000 kusů, později vlivem miniaturizace 30 000 kusů a nyní při uplatnění integrovaných obvodů 100 i více tisíc součástek v 1 litru. Ve svém součtu tak začíná elektronika představovat činitele strategického charakteru.

V souvislosti s rozvojem elektroniky vzniká i nová kategorie ve vojenství, kterou je tzv. elektronická válka. Zahrnuje souhrn opatření, která směřují k vyřazení sensorových, zbraňových, spojovacích a elektronických systémů protivníka a k ochraně vlastních systémů proti jeho prostředkům. Týká se prakticky celé využitelné oblasti elektromagnetického vyzařování a není bez zajímavosti, že se pracuje i na způsobech běžného optického pozorování. Důležitost prostředků elektronické války byla v plné míře potvrzena i na Blízkém východě při střetnutí moderní bojové techniky. Nutnost protielektronických opatření si již vynucuje reálná změna v koncepci bojové techniky, neboť protielektronické prvky začínají tvořit její integrovanou součást.

Zvláštní pozornost věnují západní státy problematice kvantity a kvality výzbroje. Vcelku je vojenská technická politika NATO podřízena koncepci „kvality před kvantitou“, přijaté v r. 1971. Jejím praktickým vyjádřením mají být spíše menší, vysoce profesionalizované operační síly vyzbrojené spířkovou technikou, zabezpečované v týlu, resp. v zápolí a na vedlejších směrech pomocnými, většinou mobilizovanými silami s druhořadou výzbrojí. Je to v podstatě koncepce výzbroje dvojího standardu.

Silnou stránkou koncepce je skutečně výkonná technika. Ale jsou tu i ty druhé, neméně významné její slabé stránky, které nemůžeme přehlížet. Je to přetechňovanost a tudíž menší spolehlivost zbraňových systémů, protože celková spolehlivost se rovná součinu spolehlivosti dů-

ležitých součástí. Např. při 50 součástech o spolehlivosti 99 % je celková spolehlivost zbraňového systému jen asi 60 %; její zvyšování cestou vícenásobnosti (zdvojením až zečtyřnásobením) nejdůležitějších prvků systému či dalším stupňováním spolehlivosti součástí přináší velké až nepřiměřené výdaje. Řešení problému stavebnicovými konstrukcemi a pomocí téměř automatizované diagnostiky dozná širšího uplatnění až v 80. letech. K tomu přistupují další slabé stránky koncepce, jako nenahraditelnost, nemožnost vytvářet mobilizační zálohu či rychle rozvíjet masovou výrobu nejmodernější techniky atd. Ale ani požadavek nejlepší techniky pro polní síly nemůže být vždy dodržen; elitářství výzbroje je někdy odbouráváno z důvodů finančních či jiných, jak to dokumentují různé zrušené vývojové projekty sice velmi účinné, ale i pro Západ příliš drahé techniky, jako byl např. tank MBT-70, vyvíjený ve spolupráci USA a NSR, dále americký tank XM-803 apod.

Nezaujímá západní odborníci často problematickou až riskantní koncepci kvality před kvantitou kritizují a poukazují na výhodnější pojetí výzbroje v ozbrojených silách Varšavské smlouvy. U západní koncepce je nutno totiž kromě třídního aspektu vidět především otázku maximálního zisku. Podstata je v tom, že vzhledem k úsporným rozpočtovým opatřením ztrácí obyčejná zbrojní výroba svou přislovečnou přitažlivost, protože míra zisku bývá již menší než v civilní výrobě (v USA činí 6 % u vojenské a 12 % u civilní výroby). Následkem toho je, že desetitisíce menších zbrojních dodavatelů dává přednost produkci civilní, zatímco maximální zisk se stal doménou velkých zbrojních monopolů, které jediné jsou schopny vyvíjet a vyrábět špičkové zbraňové systémy, kde mohou uplatnit vyšší míru zisku, nebo které vyrábějí sice běžnou výzbroj, ale ve velkém množství a tudíž mají velký zisk z obrátu.

Ještě donedávna roztržštěná zbrojní výroba na Západě, která se vyznačovala malosériovostí, velkými konkurenčními duplicitami, nepatrnou standardizací atd. se začíná stále více konsolidovat v koaličním nebo alespoň mezinárodním rámci. Je to v daných podmínkách jediná možnost, jak bez mimořádných ohromných nákladů dosáhnout dalšího podstatného zvýšení bojové síly. Členské země NATO přikračují k využití značných rezerv: důkladnými analýzami dospěly k závěru, že jen velkosériovost sama o sobě přinese snížení cen bojové techniky o 25 % a široká standardizace zvýšení bojové síly o 30 %. Pro

celý tento v kapitalistickém táboře nebyvalý proces využití rezerv nestačilo ovšem jen jejich vědecké zjištění, protože byly zrůny všeobecně i předtím, ale nyní k němu dozrály podmínky. Žádná země již není schopna z důvodů finančních, kapacitních i technologických sama rozvíjet efektivní zbrojní autarkii, byť se jednalo o Spojené státy americké.

Prozatím se utvářejí v NATO dvě zbrojní oblasti: USA a západoevropské členské státy uskupené v EUROGROUP (Belgie, Dánsko, Holandsko, Itálie, Lucembursko, Norsko, NSR, Řecko, Turecko, V. Británie) od listopadu 1968; při tom je zajištěna úzká spolupráce evropských partnerů s Francií. Tyto dva celky, USA a EUROGROUP, přecházejí pozvolna od ostré konkurence spíše na souběžnou činnost. Jsou pro to dva důvody:

— Drahá americká výzbroj, která je poplatná globální strategii USA, nevyhovuje vždy dobře evropským státům, které potřebují techniku uzpůsobenou evropskému válečníku a tudíž poněkud lacinější a poměrně jednodušší.

— Státy EUROGROUP dosáhly s využitím spolupráce takové zbrojní technické úrovně, že se v řadě odvětví staly prakticky rovnocenným partnerem USA. Tato okolnost však Spojené státy nepřijímají vždy s pochopením, protože obchod je obchod. Nepřekvapuje proto teorie interdependencie, kterou se snaží americký ministr obrany prosadit jako závaznou směrnicí pro NATO. Spočívá v tom, že vždy pouze jeden členský stát má být pověřen vývojem a výrobou bojové techniky pro ostatní. Tím by si USA pochopitelně zachovaly své hegemonní postavení ve zbrojní výrobě. Tento skrytý manévr však narazil na rozhodný odpor EUROGROUP.

Významnou oblastí realizace zbrojní výroby je stupňující se vývoz, který je ve většině případů ve státních rukách; v USA vlivem různých omezení připadá na soukromé vývozce jen asi 10 % a v posledních letech se v některých zemích (jako v USA, V. Británii nebo Francii) jeho obrát ročně až zdvojnásobuje. Americký zbrojní vývoz např. dosáhl v r. 1974 výše 8,26 miliard dolarů, z čehož připadlo na Irán 3,79 miliard, Izrael 2,11 miliard, Saudskou Arábii 587 milionů, Řecko 434 milionů, NSR 218 milionů, Španělsko 147 milionů, Kanadu 93 milionů, Tchaj-wan 88 milionů, jižní Koreu 81 milionů, Chile 68 milionů, V. Británii 45 milionů a Francii 21 milionů dolarů. Objem britského zbrojního vývozu se v období 1964–73 zvýšil téměř čtyřikrát (ze 121 milionů liber v r. 1964 na cca 400 milionů v roce

1973) a představuje více než třetinu britské zbrojní výroby. Fantastické zbrojní zakázky, které nemají v Evropě obdoby, uzavírají některé země, které produkují ropu. Zbrojní vývoz se tak v současné době stává důležitým zdrojem zisků, nemluvě o jeho politickém a hospodářském do-

sahu. Kromě toho musíme velký zbrojní vývoz brát v úvahu při hodnocení zbrojní kapacity té které země, kterou může značně rozšiřovat a kompenzovat do jisté míry malosériovost zbrojní výroby pro vlastní potřebu, jak je tomu např. ve Francii či Švédsku, Švýcarsku aj.

Vojenský výzkum a vývoj

Úspěchy SSSR v raketové, jaderné, ale zvláště v kosmické technice vedly v roce 1957 k rozhodnutí představitelů NATO mobilizovat vojenský i civilní vědeckovýzkumný potenciál. Přijata opatření se týkala zvýšení úlohy centrálních orgánů paktu, které se zabývají výzkumem a vývojem, dále rozvinutí mezinárodní spolupráce, využití integrovaných evropských aj. organizací pro potřeby vojenského výzkumu a vývoje, a konečně doporučení členským zemím, aby na rozvoj vědy, výzkumu a vývoje věnovaly alespoň 2 % hrubého národního produktu. Agresivní podstatu tohoto úsilí nejlépe vyjádřilo v r. 1960 memorandum vědeckého výboru, který je nejvyšším vědeckým orgánem paktu, kde se doslova říká: „Všechny západní země a vlastně všechny země na světě musí uznat, že základní a aplikovaný výzkum je povolán k tomu, aby v blízké budoucnosti sehrál hlavní roli v expanzi národů. Z tohoto hlediska dnes představuje věda politickou a sociální sílu rozhodující důležitosti.“ Tolik memorandum, které však nezůstalo jen na papíře.

I když na vojenský výzkum a vývoj vydávají v současné době imperialistické země necelých 10 % vojenského rozpočtu, pracuje v něm až kolem poloviny celkového vědeckovýzkumného potenciálu jednotlivých zemí. V podmínkách vědeckotechnické revoluce se vojenský výzkum a vývoj stává nejvlastnějším a při tom skrytým projevem militarizace, jakousi obdobou studené války. Snaží se totiž nutit socialistické země k velmi nákladným protipatřením, a tím je vyčerpávat. Malé kapitalistické státy vyčleňují na výzkum a vývoj jen asi 1 % vojenského rozpočtu, s výjimkou Švédska, které dosud neopustilo koncepci poměrně širokého vlastního zbrojního vývoje, neboť má zajištěn vývoz do mnoha zemí světa a nadto zaujímá jakousi vedoucí roli ve vybírozování neutrálních zemí. Zvláštní postavení se svými: přibližně 5 % má NSR, kde poměrně nízké procento rozpočtu na výzkum a vývoj je důsledkem zákazu vývoje strategických zbraní a řady dalších omezení; situaci nemění výrazněji ani okolnost, že pakt poskytuje NSR některé výjimky.

Z nákladů na výzkum a vývoj připadá v hlavních západních zemích 10–18 % na výzkum a 82–90 % na vývoj; co do spektra výzkumných úkolů je asi 65 % přírodovědného a technického charakteru.

Pro západní státy přestal být vojenský výzkum a vývoj ztrátovou záležitostí. Podrobnými analýzami v USA bylo zjištěno, že je šestnáctkrát efektivnější než civilní, protože je nucen pracovat s určitým stupněm rizika a hlavně je dotován velkými částkami ve srovnání s civilními možnostmi. Přitom jeden zbraňový systém přináší 30–40 zcela nových objevů. Předání poznatků k využití civilní oblasti v řadě zemí přímo stanoví zákon. V této souvislosti, i důvodů časových, se upouští od striktního utajování podřadnějších skutečností. Tak např. v NSR je utajováno 2 % úkolů, přičemž úkoly zadávané vysokým školám a institutům jsou zcela odtaženy, vývoj zadávaný soukromým firmám je utajován ze 4 % a ve vojenských zařízeních ze 14 %. Všeobecně na Západě plní 70 i více procent úkolů vojenskovýzkumná a vývojová civilní zařízení.

Velká pozornost se věnuje mezinárodní spolupráci, která se rychle prohlubuje přesto, že takto řešený výzkum a vývoj je pomalejší a až o 25–50 % nákladnější. NSR realizuje již přes 50 % výzkumných a vývojových výdajů formou mezinárodní dvou i vícestranné spolupráce. Žádná země není již schopna obsáhnout vojenský výzkum a vývoj plně do celé šířky a hloubky. V poslední době se ukazuje silící tendence vytvořit v NATO jednotnou centralizovanou vojenskou výzkumnou a vývojovou základnu. Požaduje se i zapojení malých států, aby podle svých možností přispěly k posílení koalice na straně jedné, a ke zkvalitnění své vlastní vědeckovýzkumné a vývojové základny na straně druhé. Obdobně se nepokládá za správné, aby malý stát jen bojovou techniku nakupoval, byť to pro něho bylo ekonomicky sebevýhodnější, ale aby ji též vyráběl, třeba licenčně.

Vzhledem ke stále důraznějším úsporným opatřením se k vývoji nového zbraňového systému přiklání převážně již jen v případě závažných inovací, jinak se

dává přednost modernizaci zavedeného systému. Vývoj sám se ve srovnání s dřívějším prodlužuje u složitější techniky a dosahuje zhruba 6—8 let, ale i více. Je snaha maximálně omezit duplicity, což se do značné míry začíná dařit, ačkoli stále ještě duplicitní údaje na vývoj představují ročně v Severoatlantickém paktu minimálně 1 miliardu dolarů, tj. 800—1000 tanků Leopard. Naproti tomu se duplicita považuje za správnou do prototypového stadia, aby se pro další vývoj mohl vybrat z konkurenčních projektů ten lepší, resp. využít předností obou.

Značný důraz ve výzkumu je kladen na rozvoj přírodních věd, které jsou nehlubším zdrojem poznání a základem technických věd a techniky vůbec. Základní výzkum tak zakotvil některými svými obory pevně i v ozbrojených silách, kde vesměs přicházel v úvahu jen aplikovaný výzkum. V popředí zájmu je matematika, která má význam zejména pro balistiku, kybernetiku, statiku, technickou matematiku, dále fyzika, která se prudce rozvíjí. Přitom pro vojenskou techniku je zvláště důležitá elektronika, telekomunikace, termika, jaderná fyzika, mechanika, dynamika, magnetismus, fyzika pevných látek, optika aj. Konečně ke sledovaným a rozvíjeným oborům patří i astronomie, geografie, geofyzika, bionika, chemie, biologie a lékařství. Stále více se však dostávají do popředí společenské vědy, které dříve participovaly jen okrajově. Při tomto naznačeném vědním rozsahu se však pečlivěji sledují kritéria efektivnosti vědeckovýzkumné činnosti; zejména se dbá na využitelnost prací a na efektivnost vynakládaných finančních prostředků.

Západní odborníci zdůrazňují, že bez soustavného účelného použití vědy není možné budovat moderní ozbrojené síly. Velký význam přikládají vědeckým rozborům, dlouhodobému plánování, prognó-

zování, operačnímu výzkumu, koncepční činnosti a uplatnění vědy v životě vojsk, zvláště při výcviku a materiálně technickém zabezpečení. Důležitost v mnoha armádách přikládají sice malým, ale kvalifikovaným střediskům operačního výzkumu, která jsou autonomní, řeší rozbor strategických plánů a zásob, živění války, účelnosti zbrojních programů atd. a nahrazují tak zpětnou vazbu, která v armádách převážně chybí. Jejich důležitost je dokumentována i tím, že např. výběr všech 10 odborníků pro středisko západoněmecké armády byl postaven na roveň úkolu státní důležitosti. Je to pochopitelné, protože vliv činnosti střediska se projevuje nejen v bojeschopnosti vojsk, ale promítá se i do stamiliónových až miliardových hodnot vojenských programů.

Vojenský výzkum a vývoj na Západě vyžaduje naši maximální pozornost; hlavně však takové programy, které nezřídka mají charakter tajných zbraní, resp. mohou být použity i v době míru. Je to mimo jiné ovlivňování počasí ve světovém měřítku, jsou to laserové zbraně působící průrazností svého paprsku a vhodné již proti vzdušným a perspektivně i proti pozemním cílům a jejichž prototypy můžeme očekávat během příštích 2—3 let (nemalých úspěchů v laserové technice dosáhla NSR), dále neutronové zářiče, miniaturní jaderné nálože o účinku několika desítek tun TNT a použitelné případně i k sabotážním účelům, jsou to dvousložkové výbušniny s velkým kombinovaným plošným účinkem (tlakovým, toxickým, zápalným), kdy pomocí pum nebo raket plněných „neškodným“ etylenoxidem (jedna složka) se vytvoří na cíli aerosolový oblak, který po smísení se vzduchem (druhá složka) získá vysoce brisantní výbušné vlastnosti a přivede se k výbuchu. Rozpracovávají se otázky psychologické války apod.

Západ zdaleka nevyčerpal své militaristické možnosti, a to ani v případě, že reálný růst vojenských rozpočtů nedozná výraznějšího vzestupu. Výstavbu a vyzbrojování západních armád musíme vidět jako neuzavřený proces, podmiňovaný stále více dynamikou vědeckotechnického rozvoje a s ní spojenou rychle pokračující integrací.

ŘÍZENÁ STŘELA LANCE JAKO OBJEKT PRŮZKUMU

**Plukovník doc.
ing. František Cvrček, CSc.**

Po zavedení řízené střely Lance (dále jen Lance) do výzbroje armády USA a bundeswehru vznikla nutnost zkoumat možnosti našeho průzkumu ke zjištění této kvalitativně nové zbraně. I když v současné době jde v praktickém použití Lance bezpochyby teprve o stadium prvních názorů, které blízká budoucnost praxe v ledačems může pozměnit, můžeme již na tomto stupni poznatků učinit některé závěry.

Z technického hlediska jde o vyvinutý systém, jehož eventuální zlepšující změna může nastat asi až po dalších pěti letech. Do této doby se můžeme v plné míře opírat o dosavadní údaje. Změny mohou a také určitě nastanou v takticko-operačním smyslu, totiž v oblasti ujasňování si místa a úlohy Lance v boji a operaci. Z toho plyne pak měnlivost názorů na takové otázky, jako je třeba vzdálenost prostoru bojového rozmístění od předního okraje, počet oddílů na určitém stupni, počet odpalovacích zařízení v jednotce, velikost prostoru bojového rozmístění a centralizované či decentralizované použití součástí jednotky atd.

Průzkum bude těmito proměnlivými veličinami především ovlivněn v oblasti velikosti prostorů bojových rozmístění, vzdáleností od předního okraje a způsobem použití jednotlivých baterií Lance. Zatím se však pokusím zkoumat všechny tyto problémy na základě podkladů známých a platných v roce 1975.

Za základ všech dalších vývodů bereme ten případ, kdy Lance je v prostoru bojového rozmístění. Přesun a rozmístění v jakémkoli soustředění mimo boj nejsou typické z hlediska jevové stránky prostředku a vztahují se na ně všechna kritéria, která používáme pro průzkum jakékoli jednotky na přesunu či v prostoru soustředění. Jediné, co tyto případy odlišuje, je přítomnost speciální techniky s charakteristickým tvarem a obrysem.

V prostoru bojového rozmístění se Lance vzhledem k průzkumu projevuje těmito podstatnými znaky:

- palbou,
- charakteristickým uspořádáním prvků bojové sestavy,
- obrysy a tvary jedinečné techniky,
- přípravnými pracemi v prostoru bojového rozmístění,
- stereotypem činnosti v zaujatém prostoru bojového rozmístění,
- rozměrem prostoru bojového rozmístění,
- adekvátním terénem,
- vzdáleností prostoru bojového rozmístění od předního okraje,
- vztahem místa prostoru bojového

rozmístění k jiným prvkům sestavy svazku (svazu),

- rádiovým spojením,
- zásobováním,
- zvýšeným střežením prostoru bojového rozmístění.

Všechny tyto projevy můžeme přesně charakterizovat jak k možnostem zjištění, tak k možnosti tvorby hypotézy o předpokládaném prostoru bojového rozmístění Lance.

Palba

Odpálení rakety představuje akustický a optický vjem. Z hlediska pozorování tohoto jevu je důležitá přímá viditelnost, protože dosud žádným způsobem nemůžeme jen podle záblesku nad terénem určit ani přibližně palebné stanoviště. Spolu s rozptýlením a časovou omezeností optického efektu zde vystupuje i nečekanost momentu jeho vzniku. Ve dne pak nemusí ani k zachycení zrakem dojít vůbec.

Zvukový projev odpálení můžeme charakterizovat podobným způsobem. Technické prostředky, např. zvukoměrné, nejsou s to odpálení rakety registrovat ani tehdy, kdyby byly v jejich průzkumném dosahu. To u Lance ostatně nepřijde v úvahu. Zachycení zvuku odpálení uchem je sice možné (do jisté vzdálenosti), ale pro nečekanost momentu vzniku zvuku a pro zpoždění zachytu vzhledem k rychlosti šíření zvuku prostředím nemůžeme dát žádné přijatelné a využitelné výsledky. Proto jak optický, tak zvukový projev odpálení rakety na palebném stanovišti může být průzkumově využit jen orientačně, a to jen tehdy kdy:

- zjišťující osoba je v prostoru nebo nad prostorem palebného stanoviště a trvale na něj zaměřuje pozornost,
- zachyt je uskutečněn zcela náhodně.

Optický projev (záblesk, záře, osvit) je přesně zjistitelný jen za podmínky přímé vzdálenosti na odpalovací zařízení. Přesněji a logičtěji vysvětleno, jde o přímou viditelnost na místo dosud nezjištěného odpalovacího zařízení, kdy právě optický projev je prozradí. To je např. tehdy, kdy zařízení je za přirozenou nebo umělou maskou. V jiném případě může optický projev jen potvrdit nebo upřesnit širší prostor výskytu řízené střely. Využití akustického projevu je prakticky bezcenné.

Charakteristické uspořádání prvků bojové sestavy

Vnitřní struktura prostoru bojového rozmístění oddílu i baterie má dosti sta-

bilní rysy. Prostor bojového rozmístění oddílu zahrnuje:

- tři prostory bojového rozmístění baterie,
- VS oddílu,
- technické postavení oddílu,
- (dočasné technické postavení oddílu),

- velitelskou baterii,
- baterii služeb.

Prostor bojového rozmístění baterie pak zahrnuje:

- dva prostory hlavních a záložních palebných stanovišť,
- velitelské baterie,
- technické postavení baterie,
- zbytek baterie.

Tyto prvky pak jsou uspořádány i ve stejném pořadí vzhledem od předního okraje. Znalost jednotlivých prvků sestavy, jejich funkce, vzájemné vzdálenosti a sčítání umožňuje zejména tvorbu hypotézy, v případě zjištění jednotlivého prvku, jak vypadá celý zbytek prostoru bojového rozmístění. To je důležité pro volbu epicentra vlastního jaderného úderu, pro stanovení kilotonáže a dalších opatření ke zničení celého objektu.

Průzkumově vzato má toto uspořádání ten význam, že předem usnadňuje orientaci vlastního průzkumu na postih těch prvků, které se jeví jako nejméně utajitelné nebo ne nejstabilnější. Ve své podstatě má uspořádání bojové sestavy Lance stejný význam pro průzkum, jako kterékoli dosavadní uspořádání sestavy raket, ať již je to Honest John, nebo byl Sergeant. Proto také i způsoby průzkumu použité v této oblasti jsou stejné.

Obrysy a tvary jedinečné techniky

Za jedinečnou bojovou techniku můžeme v sekci Lance (t. j. podstata jednotky) považovat:

- tažené odpalovací zařízení (u tažené varianty použití),
- samohybné vozidlo s odpalovacím zařízením,
- montážní pásové vozidlo,
- přepravník,
- trojnožka na zdvihání střely,
- kontejnery (tři typy),
- vlastní řízená střela.

Všechny další druhy speciální techniky sekce jsou z jevového hlediska průzkumově nejzjistitelnější pro svůj nepatrný rozměr nebo umístění na jednom z uvedených prvků.

- Jde o takovou techniku jako:
- programové zkušební zařízení,
- odpalovací přenosný pult,
- dva teodolity atd.

Samohybná vozidla jsou upravenou verzí OTM 113-A1 a pro jiné účely než u jednotek Lance se nepoužívají. Totéž platí o jedinečnosti přepravníku, podvozku pro tažené odpalovací zařízení i kontejnerech a trojnožce.

Ostatní bojová technika jednotky Lance patří k běžným typům hromadně používaných i na jiných místech.

Jádrem jedinečné techniky je proto na palebném stanovišti, vyčkávacím stanovišti a technickém postavení. Faktická přítomnost může být současná nebo postupná (v rámci oddílu). Nejstabilnějším místem výskytu je technické postavení, dále vyčkávací postavení až konečně nejmenlivější — palebné stanoviště.

Všechny typy uvedené techniky můžeme zjistit jak pozemním a vzdušným pozorováním, tak vzdušným snímáním. Musí proto však být vytvořeny určité podmínky. Ty jsou stejné, jako v případě zjišťování Honest John.

Zásobování

Pod tímto pojmem máme na mysli jen zásobování jadernou municí a řízenými střelami. Vedle momentu příjezdu a odjezdu zásobovacích vozidel do určitého prostoru si musíme všimnout i charakteru těchto vozidel.

Dosavadní poznatky neumožňují učinit ještě konečný a jistý závěr. Známe, že dosavadní způsob takového zásobování se v NATO řešil ze dvou míst. Předně to byly sklady jaderné munice a dále pak sklady raket. Rakety vyžadovaly vesměs speciální přepravníky, jaderná munice mohla být dopravována pod krytem standardních vozidel. U Lance půjde s velkou pravděpodobností o jiný případ. Známe, že přeprava Lance se obecně děje jedním ze čtyř způsobů:

- na samohybném přepravníku na odpalovací zařízení,
- na přepravníku na odpalovacím zařízení taženém 2,5t autem,
- v montážním vozidle,
- v kontejnerech na dopravních automobilech.

Poslední případ (na kontejneru v rozloženém stavu) bude patrně případem, který se použije při zásobování ze skladů. To potom ale bude znamenat, že vzhledem k malému rozměru kontejneru je možnost jeho ukrytí na některém standardním typu nákladního vozu. Jedinečná technika bude tedy průzkumu skryta. Zbývá pak jen fakt příjezdu a odjezdu zásobovacích vozidel do určitého prostoru, což samo o sobě není žádným důležitým demaskujícím příznakem ke zjištění prostoru bojového rozmístění Lance.

Přípravné práce v prostoru bojového rozmístění

Hlavním demaskujícím projevem je v tomto směru oblast topograficko-geodetické přípravy. Jde o vyměření palebných stanovišť a záložních stanovišť, což při šesti odpalovacích zařízeních v oddíle znamená činnost nejméně na dvanácti místech. I když toto vyměření proběhne na velké ploše (asi 10×10 km), přece bude trvat delší dobu i na jednom místě. Počítá se s 1—6 hodinami na jedno místo podle úrovně výchozích podkladů. Spolu s tím je zřejmé, že zjištění takové činnosti v hloubce nemůže sloužit ničemu jinému, než potřebám použití jednotky Lance. Tyto práce jsou však postižitelné jen pozemním pozorováním, a to ještě z bezprostřední blízkosti.

Vedle vyměřovacích prací můžeme pak využít zjištění rekognoskační činnosti a uzavírání vyhrazeného prostoru. To jsou však již jen zcela náhodně zjistitelné veličiny.

Stereotyp činnosti v zaujatém prostoru bojového rozmístění

Činnost v prostoru bojového rozmístění můžeme vzhledem k vlastní řízené střele rozdělit do těchto oblastí:

- smontování střely,
- překládka střely,
- přesun střely,
- zamíření střely,
- kontrola a odpálení střely.

Vedle manipulací se střelou dochází i k řadě dalších činností. Ty však ve své podstatě jsou konány s technikou, která není demaskující. Je to např. pohyb standardních vozidel, rekognoskace, bojové zajištění atd.

Klíčem ke zjištění a středem průzkumného zájmu jsou proto operace, ve kterých je použito jedinečné techniky, která se nevyskytuje nikde jinde než u sekce Lance. Smontování střely se děje v technickém postavení. To je v tom případě, že střela je dosud v kontejnerech, nebo je i na odpalovacím zařízení či montážním vozidle, ale bez stabilizačních křidélek.

K překládce střely rovněž dochází v technickém postavení. To je v tom případě, kdy je střela vyjímána z montážního vozidla na tažené odpalovací zařízení. Další překládka je možná při dodání střely ze skladu. To se bude dít pomocí montážního vozidla v prostoru technického postavení oddílu.

Přesun střely uvnitř prostoru bojového rozmístění přichází v úvahu mezi technickými postaveními, vyčkávacími postaveními a palebnými stanovišti.

Zamíření, kontrola a odpálení střely je operace konaná na palebném stanovišti. Známe, jak dlouho tato činnost trvá — do 20 minut.

Veškerou činnost se střelou v uvedené smyslu dělá základní prvek sestavy a tím je sekce. Představuje to vedle zmíněné techniky šest mužů.

Přesuny střel, jakožto mobilní projev a montáž, překládka, zamíření, kontrola a odpálení jako stacionární projev, však z hlediska zjištění mají různou hodnotu. Jen činnost na palebném stanovišti (tj. v průběhu dvaceti minut) probíhá v otevřeném terénu. Všechna ostatní místa jsou pod krytem přirozené masky či umělých opatření. Také pohyb (přesun) má v různých případech různou možnost zjištění. Prakticky jen část zájezdu na palebné stanoviště se děje na odkrytém terénu, všechny ostatní přesuny jsou pod přirozeným skrytem proti pozemnímu pozorování a pokud je možné i proti vzdušnému. Co do délky přesunů můžeme uvažovat o hodnotách minutového řádu. Proto postižení této skutečnosti vzdušným průzkumem bude spíše věcí náhody, než plánovitě činnosti. Jediná výjimka je činnost spjatá s palebným stanovištěm; je však omezená krátkostí této operace.

Rozměr prostoru bojového rozmístění oddílu a baterie

Zatím můžeme u oddílu Lance počítat s rozměrem 8—12 km × 6—9 km a u baterie 2—3 km × 3—5 km. Význam této veličiny je třeba především vidět v souvislosti s vhodným terénem a ve vztahu k jiným prvkům bojové sestavy, rozmístěným přibližně ve stejné hloubce od fronty (tj. 15—20 km). Rozměr je tedy činitel eliminující a využívá se ho při hypotéze o možném prostoru bojového rozmístění Lance ještě v době plánování průzkumu.

Adekvátní terén

Přes nedostatky v údajích o použití Lance můžeme již nyní stanovit řadu požadavků vzhledem k využitelnosti terénu pro prostor bojového rozmístění.

Předně musí být zajištěn hladký příjezd a odjezd, a to nejen dopředu a dozadu. Malá početnost lidí a techniky v sekci nic neznamena. Jde o celý komplex zbraňového systému a jeho chod v boji. Tento chod vyžaduje takový terén, který by měl:

- přirozenou masku vůči vzdušnému průzkumu,
- dostatečný počet komunikací uvnitř prostoru bojového rozmístění, rovněž

skrytých před vzdušným průzkumem (aspoň v převážné části),

— odkrytá místa pro volbu palebných stanovišť a záložních stanovišť,

— žádné překážky nebo možnost jejich rychlého vzniku činností druhé strany (mosty, průchod úzkým profilem, možnost závalů atd.),

— pokud možno stejnou nadmořskou výšku v celém prostoru (řádově několika-metrové tolerance),

— stejnorodost terénu v celém prostoru bojového rozmístění.

Na první pohled je zřejmé, že již jen pouhé studium mapy poskytuje možnost vytýpat takto vhodný terén. To v době, kdy ještě žádné jiné údaje o Lance nebude mít průzkum k dispozici. Vzhledem k velké ploše rozmístění jednotky nebude proto takovýchto možných prostorů nikdy mnoho.

Velkou pomocí by bylo vzdušné snímání takto vytýpaných prostorů, na jehož základě by mohlo dojít k eliminaci či naopak usměrnění a zúžení do prostorů podezřelých.

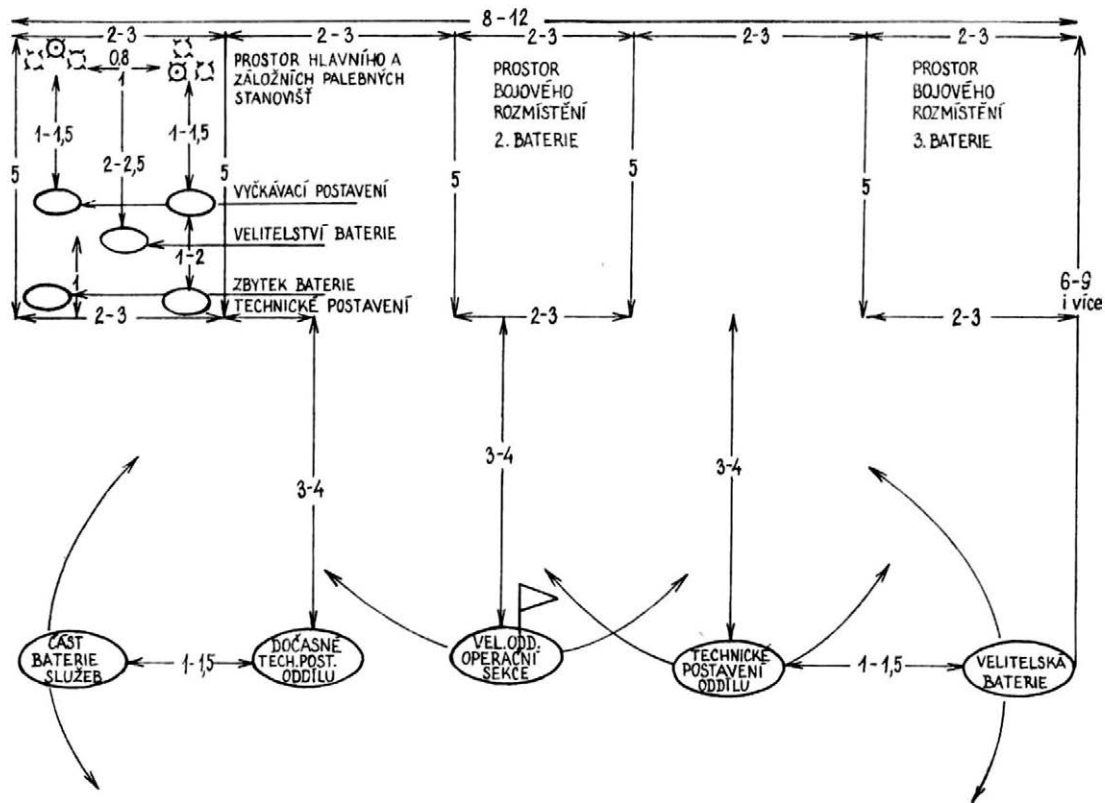
Vzdálenost prostoru bojového rozmístění od předního okraje

Spolu se vztahem umístění jiných jednotek je velmi podstatný údaj i o vzdálenosti jednotky Lance od předního okraje fronty. Nemůžeme ovšem očekávat, že za každých okolností bude dodržena střední hodnota. Dnes je to 15—20 km. V žádném případě však (kromě naprosté dezorganizace sestavy nepřítele) nemůžeme předpokládat nějakou dvojnásobnou nebo ještě větší odchylku. Vzdálenost má své zdůvodnění z hlediska balistického i operačně taktického. Můžeme proto k ní celkem spolehlivě přihlídnout. Tato vzdálenost nejen slouží plánovacím úkolům průzkumu co do prostoru, ale také vyděluje stupně a druhy průzkumu, které můžeme použít. Zatím to znamená použití všech druhů vzdušného průzkumu, průzkumných skupin divize a skupin hloubkového průzkumu divize i armády, rádiového průzkumu divize a armády a někdy i průzkumných skupin pluku. Jiný a zatím nejasný je problém předsunování jednotlivých baterií; je nutné vyčkat na přesnější zprávy.

Vztah místa prostoru bojového rozmístění k jiným prvkům sestavy

Uvážíme-li předpokládanou vzdálenost od předního okraje (20 km), pak musíme mít na zřeteli, co všechno kolem této vzdálenosti může ještě být rozmístěno.

(Vzdálenosti v km)

Předně je to komplex brigádních týlů, druhý sled a zálohy divize, v obraně velitelské stanoviště divize, v útoku týlové velitelské stanoviště divize a některé složky týlu divize. Prioritu ve výběru prostoru má jasně jednotka Lance. Spolu s tím pak musíme předpokládat, že ve vybraném prostoru ani v jeho blízkosti nebudou jiné z uvedených prvků sestavy. Neboli, kde se tyto objeví, nemůžeme očekávat blízkou přítomnost jednotky Lance. Tato zásada bude stroze dodržována jak v období příprav, tak v dynamice boje. Můžeme proto vycházet z toho, že objevení uvedených prvků sestavy je přímým vodítkem pro upřesňování prostoru bojového rozmístění Lance. To je důležitý poznatek jak pro inclování a řízení průzkumu, tak pro počáteční tvorbu hypotézy o sestavě nepřítelů.

Přihlédneme-li pak k vhodnému terénu pro jednotku Lance, situace se ještě ujasní. Jen na první pohled se totiž zdá, že prostor možného výskytu Lance je obrovský. To je ovšem jen formální možnost, ve skutečnosti takových míst mnoho není.

Rádiové spojení

Bez ohledu na změny v organizačním začlenění jednotky Lance bude vždy existovat rádiové spojení mezi jejím velitelem a jeho nadřízeným. To může být velitel divize nebo velitel sboru. Rádiové stanice však budou vždy v jedné z těchto sítí (možná v obou současně). Kromě toho je nutné vnitřní spojení v prostoru bojového rozmístění. I když můžeme předpokládat, že toto spojení je možné řešit prostředky omezeného dosahu (s působností jen uvnitř prostoru bojového rozmístění oddílů), přece tomu tak nebude u všech. Hlavním bodem zájmu však zůstane velitelská rádiová stanice.

Samozřejmě nemůžeme očekávat nějaká přesná zjištění, která umožní např. realizovat vlastní jaderný úder, ale průzkumný podklad to bude a velice důležitý stupeň. Jen totiž v přípravě bojové činnosti může Lance realizovat úder bez korespondence. V dynamice boje nemůže rádiová stanice mlčet.

Zvýšené střežení prostoru bojového rozmístění

Přímé bojové zajištění, které se usku-
tečňuje silami jednotky Lance, není nijak zvlášť demaskujícím projevem. Spíše přichází v úvahu možnost využití faktu střežení v prostoru silami zvláštního určení. Je však třeba mít na zřeteli, že toto střežení se bude dít velmi obezřetně, protože jinak

by se projevilo jako demaskující činitel a ne prostředek ochrany a utajení. Je otázkou, jak často můžeme vůbec průzkumem tuto činnost postihnout, protože on sám by neměl žádným aktivním způsobem s těmito silami přijít do styku. Průzkum má k dispozici jen prostě pozorování, které kolem obvodu poměrně velké plochy možného prostoru bojového rozmístění mnoho nezjistí. Je jisté, že vyhrazení prostoru jako nedostupného a neprůchodného pro jiné jednotky se řeší vnitřními nařízeními v období plánování a žádné jiné jednotky pak do těchto míst ani nevstupují. Zvýšené střežení prostoru se pak řídí činností skrytě rozmístěných hlídek, které zadržují jen jednotlivé a spíše náhodně projíždějící či procházející jednotky či osoby. Takováto činnost je pak samozřejmě z průzkumného hlediska těžko postižitelná. Poněkud větší naději skýtají informace od místního obyvatelstva, jichž se rovněž zákaz vstupu samozřejmě týká. To je pak ale spíše oblast působnosti agenturního průzkumu. Celkově můžeme konstatovat, že tento fakticky existující projev přítomnosti jednotky Lance je postižitelný velmi těžko, náhodně a nečteně.

Celkové zhodnocení Lance, jako objektu průzkumu

Budeme-li srovnávat dosavadní poznatky o možnostech zjištění jednotky Honest John a kdysi Sergeant s fakty kolem nového prostředku, jakým bezesporu po kvalitativní stránce Lance je, pak můžeme konstatovat, že jde o jakýsi „průměr“.

V podstatě musíme použít všechny ty průzkumné orgány, druhy a způsoby průzkumu, jako v předchozích případech proti Honest John a Sergeant. Nic nového, převratné nového neexistuje.

Předpokladem zjištění jednotky Lance je opět podrobná znalost oblastí technických a takticko-operačních normativů pro tento prostředek. Tato znalost bude závislá do jisté doby na úpravách a změnách v názorech na použití nového prostředku, což je běžná záležitost každého zbraňového systému používaného jako náhrady prostředku starého.

Nemůžeme však očekávat nějaké převratné změny proti poznatkům, známým již dnes.

Na závěr uvádím celkové schéma **prostoru bojového rozmístění** oddílu Lance, které obsahuje podstatné závěry článku a může sloužit potřebám průzkumu, vyhodnocení i ničení tohoto velmi důležitý a perspektivního prvku bojové sestavy nepřítelů.

15 ROKOV VOJSKA PVO POZEMNÉHO VOJSKA

Generálmajor ing. Karol Seneši

Vo svojom vystúpení na celoarmádnej porade predsedov základných organizácií KSČ v ČSLA minister národnej obrany ČSSR, armádny generál ing. Martin Dzúr povedal „Cieľavedomé uskutočňovanie vojensko-politickej línie XIV. zjazdu, opierajúce sa o priaznivé vonkajšie i vnútorné faktory, sa prejavuje v tom, že ČSLA sa buduje na pevných ideových marxisticko-leninských a internacionálnych základoch. Vďaka sústavnej starostlivosti ÚV KSČ disponuje dnes všetkým nutným pre úspešné vedenie bojovej činnosti a rozvíja sa ako súčasná moderná armáda. Je vybavená a doplňovaná najmodernejšou bojovou technikou a dokonalými zbraňami, zabezpečujúcimi jej veľkú palebnú a údernú silu, manévrovosť a odolnosť voči účinkom zbraní hromadného ničenia.“

Tieto slová sa v plnom rozsahu vzťahujú na vojsko protivzdušnej obrany pozemného vojska. Za posledné roky prešlo takými kvalitatívnymi zmenami, ktoré môžeme bez zveličovania nazvať revolučnými. Ovšem nejde len o technické vybavenie. Výsledky v plnení úloh rozkazu ministra národnej obrany vo výchove a výcviku u väčšiny útvarov, morálnopolitický stav a disciplína, to všetko svedčí o tom, že príslušníci vojska protivzdušnej obrany uvedomele, s veľkým úsilím a pracovným nadšením plnia uložené úlohy pri upevňovaní obranyschopnosti našej socialistickej vlasti. Svojou poctivou prácou v tomto roku si vytvorili dobré podmienky pre postup do budúceho roku. Príslušníci vojska protivzdušnej obrany chcú v budúcom roku výsledkami svojej práce podporiť rokovanie XV. zjazdu Komunistickej strany Československa a na jeho počesť dosahovať len výborné a dobré výsledky.

V tomto roku si príslušníci vojska protivzdušnej obrany pozemného vojska pripomínajú pätnáste výročie svojho vzniku. Vznik vojska protivzdušnej obrany v roku 1960 bol objektívne vyvolaný prudkým rozmachom množstva a kvality prostriedkov vzdušného napadnutia protivníka a rastom počtu objektov, ktoré treba brániť na podstatne väčších priestoroch a rozhodne väčšími silami než tomu bolo doteraz. Zložitost problémov a úlohy pred ktorými protivzdušná obrana vojsk stála, si vyžiadali vytvorenie samostatného druhu vojska v čele so štábom, ktorý by bol schopný všetky otázky riešiť komplexne a s potrebnou perspektívou navrhovať konkrétne opatrenia. Nebolo možné ďalej oddaľovať vytvorenie vojska protivzdušnej obrany s naliehavosťou a objektívnou nutnosťou.

Skúsenosti z Veľkej vlasteneckej vojny, z vojny v Kórei, bojov vo Vietname a na Strednom východe ukázali, že potenciálne možnosti prostriedkov vzdušného napadnutia môže zmarif len dobre organizovaná protivzdušná obrana, ktorá má potrebné sily a prostriedky so všestranným zabezpečením. Zlúčením všetkých pzemčných síl a prostriedkov protivzdušnej obrany pod jedným velením k 1. októbru 1960, došlo k vytvoreniu vojska protivzdušnej obrany pozemného vojska ako samostatného druhu vojska. Týmto aktom boli vytvorené základné predpoklady pre maximálne využitie bojových možností palebných síl, prostriedkov prieskumu a velenia.

Aj keď si v tomto roku pripomínáme iba 15. výročie vzniku vojska, neznamená to, že by naše útvary a zväzky nemali bohaté bojové tradície. Príslušníci vojska protivzdušnej obrany sa hrdó hlásia k bojovým tradíciám, založeným na aktívnej účasti v boji proti fašizmu po boku slávnej Sovietskej armády. Vo vojsku protivzdušnej obrany sú pokračovatelia bojových tradícií jednotiek a útvarov bojujúcich v rámci 1. československého armádneho zboru i Slovenského národného povstania a niektorých tradícií aj z obdobia pred 2. svetovou vojnou. V tejto súvislosti treba pripomenúť protiletadlové útvary, ktoré sú nositeľkami čestných názvov — Proskurovský, vyznamenaný Radom červenej hviezdy, Žaškovský, Karpat-ský a Fatranský, vyznamenaný medailou 20. výročia Slovenského národného povstania. Zväzok Gottwaldovej protiletadlovej batérie medzinárodných brigád vo Španielsku, vyznamenaný Radom červenej hviezdy. Je našou povinnosťou neprestajne mladým príslušníkom vojska ukazovať a pripomínať tieto slávne bojové tradície, založené útvarmi a jednotkami, budovanými v rámci 1. čs. armádneho zboru v ZSSR. Tieto jednotky prešli najťažšími bojovými skúškami na sovietsko-nemeckom fronte, z Novochoperska až na pôdu oslobodenej vlasti. Plným právom sa preto stali základom protiletadlových jednotiek a útvarov československej armády a tradície, ktoré vznikli v priebehu ich bojovej cesty, sú základom bojových tradícií vojska protivzdušnej obrany.

V úplných pätnástich rokoch existencie vojska protivzdušnej obrany rozhodujúca väčšina veliteľov, náčelníkov, príslušníkov štábov a jednotiek čestne plnila náročné úlohy vo zvyšovaní bojovej pohotovosti a pripravenosti štábov a jednotiek na ničenie vzdušného nepriateľa. Svojou svedomitou, každodennou poctivou prácou ďalej rozmnožovali bojové tradície voj-

ska. K nim sa zaraďujú predovšetkým príslušníci 2. protiletadlového proskurovského pluku, 2. rádiotechnického pluku, vyznamenaného štátnym vyznamenaním Za vynikajúcu prácu a Radom červenej hviezdy a mnohé ďalšie útvary.

Naši velitelia, politické orgány a stranícke organizácie si plne uvedomujú, že zvyšovanie bojovej pohotovosti a pripravenosti je nepretržitý proces. Vysokú úroveň dosiahneme len zodpovedajúcim stupňom riadiacej a organizátorskej práce, kvalitným plnením výcvikových úloh, požadovanou úrovňou taktickej, odbornej a ostatných druhov príprav. Pritom sú si vedomí, že jej základom je vysoký morálnopolitický stav všetkých príslušníkov útvaru, všestranná bojová a politická pripravenosť.

Za 30 rokov budovania našej armády od oslobodenia v protiletadlových delostreleckých a rádiotechnických útvaroch, ktoré tvoria základ vojska protivzdušnej obrany, nastali výrazné zmeny. V povojnových rokoch vo výzbroji útvarov a jednotiek bola v prevažnej miere technika koristného pôvodu. Iba časť jednotiek bola vyzbrojená 37 mm PLK sovietskej konštrukcie a výroby. Na začiatku päťdesiatych rokov za účinnej pomoci Sovietskeho zväzu boli protiletadlové jednotky, pluky, protiletadlové divízie a brigády vyzbrojené sovietskou bojovou technikou, sčasti vyrábanou u nás v licenci. V značnom rozsahu bola dodávaná aj technika československej konštrukcie a výroby. Tieto zbrane plne zodpovedali a aj dnes zodpovedajú požiadavkám kladeným na účinný boj s nepriateľským letectvom v súčinnosti s ďalšími zbraňovými systémami.

Zásadný kvalitatívny obrat vo výzbroji vojska protivzdušnej obrany nastáva na začiatku sedemdesiatych rokov. Do výzbroje rádiotechnických útvarov pre zabezpečenie spoľahlivého prieskumu vzdušného nepriateľa a riadenia paľby bola začlenená moderná radiolokačná technika. Svojimi parametrami, manévrovosťou, odolnosťou proti rádiotechnickému rušeniu plne zodpovedá požiadavkám súčasnej protivzdušnej obrany. Do výzbroje protiletadlových útvarov boli zavedené vysoko účinné protiletadlové raketové komplety, riadenie paľby ktorých je plne automatizované. Z tohto stručného výpočtu niektorých faktorov je zrejme, že bojové možnosti, účinnosť a efektívnosť vojska protivzdušnej obrany je podstatne vyššia, než tomu bolo pred 10—15 rokmi.

Vojsko protivzdušnej obrany je schopné ničiť palebnými prostriedkami nepria-

teľské letectvo pilotované i riadené na diaľku. Palebné možnosti našej techniky umožňujú ničiť vzdušné ciele v rozsahu od malých až do stratosférických výšok, v rozsahu všetkých rýchlostí súčasných nepriateľských lietadiel, za všetkých meteorologických podmienok, vo dne aj v noci, za rádiotechnického rušenia protivníka všetkého druhu. Príslušníci vojska protivzdušnej obrany vynakladajú veľké úsilie na zvládnutie tejto techniky, aby hlbokým osvojením si techniky, znalosťami pravidiel streľby, riadenia paľby a zásad bojového použitia dokázali maximálne využiť bojové možnosti týchto vysoko účinných prostriedkov.

Vďaka sústavnej starostlivosti Ústredného výboru KSČ, pozornosti, ktorú velenie armády venuje vojsku protivzdušnej obrany sa docielilo, že protivzdušná obrana pozemných vojsk plne zodpovedá súčasným požiadavkám na ňu kladeným.

Prí riešení radu závažných problémov v útvoroch a zväzkoch vojska protivzdušnej obrany neprestajne nám významne pomáhajú sovietsky súdruhovia vo všetkých oblastiach výstavby, výchovy a výcviku. Názorným príkladom tejto pomoci sú dodávky najmodernejšej techniky s vysokými bojovými možnosťami. Takisto príprava kádrov na sovietskych školách, nezištné poskytovanie skúseností z výchovy a výcviku a mnohé ďalšie oblasti sú názorným potvrdením týchto skutočností. Sústavná pomoc a nezištné poskytovanie poznatkov z bojovej a politickej prípravy sovietskymi súdruhmi, systematické a dôsledné využívanie sovietskych skúseností v útvoroch vojska protivzdušnej obrany značnou mierou prispeli k dosahovaniu dobrých a výborných výsledkov v príprave vojsk a štábov. Aký význam má využívanie bohatých skúseností sovietskych súdruhov, sa markantne v našom vojsku prejavilo v posledných rokoch. Vďaka využitiu týchto skúseností bolo možné pomerne v krátkom čase dosiahnuť zvládnutie zložitých rádiolokačných, počítačích, palebných a ďalších zariadení, ktorými je charakterizovaná a bez ktorých sa nemôže obísť súčasná protiletadlová delostrelecká a raketová technika.

Ako si príslušníci vojska protivzdušnej obrany osvojujú súčasnú techniku, aké majú teoretické ale hlavne praktické zručnosti a návyky, ako sú schopní využiť jej vysoké bojové parametre v poľných podmienkach, v zložitom teréne, mali možnosť v tomto roku predviesť veleniu ČSLA v čele so súdruhom ministrom národnej obrany ČSSR, armádnym generálom ing. Martinom Dzurom, ktorého tiež sprevádzali predstavitelia štábu Spojen-

ných ozbrojených síl armád Varšavskej zmluvy. Účasť velenia ČSLA na taktickom cvičení je dôkazom, akú pozornosť velenie armády venuje otázkam protivzdušnej obrany a vojsku PVO pozemného vojska. Je to pre nás veľká česť ale hlavne záväzok. Povzbudivé slová súdruha ministra, ocenenie doterajšej práce, ale i kritické poukazanie na nedostatky, rady, v čom treba zlepšovať úroveň pripravenosti vojska, to všetko nás zaväzuje. Vynasnažíme sa svojou prácou v priebehu budúceho roku ukázať, že chceme byť v čele, v jednom rade s tými, ktorí budú prijímať socialistické záväzky na počesť XV. zjazdu Komunistickej strany Československa a budú dosahovať len výborné a dobré výsledky v príprave budovateľov a obrancov drahej socialistickej vlasti.

Velitelia, komunisti i zväzáci, príslušníci politického aparátu, technických a tylových jednotiek, ktorým bola zverená protiletadlová raketová technika, sa už radili, ako dosiahnuť čo najlepšie výsledky v budúcom roku na počesť XV. zjazdu KSČ. Na aktívne zvolanom náčelníkom politického oddelenia, kriticky, náročne ale objektívne vyhodnotili dosiahnuté výsledky, posúdili svoje možnosti a navrhli aj konkrétne metódy a opatrenia, spolu s komunistami z vyššieho štábu a MNO, ako a čo najlepšie v duchu posledných plén ÚV KSČ splniť úlohy a dosiahnuť len výborné a dobré výsledky.

Príslušníci vojska protivzdušnej obrany si plne uvedomujú, že v súlade s líniou májového pléna ÚV KSČ z r. 1974, jedným z hlavných činiteľov zvyšovania bojovej sily armády, popri sústavnom upevňovaní jej morálneho ducha, je dokonale zvládnutie bojovej techniky a jej efektívne využitie. Velitelia a štáby sú si vedomí, že učebne výcvikový proces, jeho plánovanie vyžaduje hlboké premýšľanie, cieľavedomosť, dôsledný metodický postup od prípravy jednotlivca k precvičovaniu zladenosti obslúh, baterií, oddielov a plukov. Zložitá protiletadlová technika zvyšuje význam pevných, stmelených, vysoko disciplinovaných a uvedomelých bojových kolektívov. Značne sa zvyšuje zodpovednosť každého vojaka pri úspešnom plnení palebnej úlohy batériou, oddielom a plukom. Zničením cieľa nezabezpečuje len pripravený jednotlivec, ale iba výborní jednotlivci vo výborne pripravenom a zladenom kolektíve palebnej a technickej jednotky a oddielu. Pri použití súčasnej techniky jeden nekvalitne pripravený vojak môže zmarifikovať splnenie bojovej úlohy.

Je správne chápaná vzrastajúca úloha každého vojaka pri obsluhu súčasných zložitých technických zariadení. Zvlášť ale

vzrastlá úloha veliteľa a najmä veliteľa vojaka z povolania. Zložitosť bojovej techniky kladie vysoké nároky na prípravu veliteľských, technických i politických kádrov. Preto je správna snaha zvýšiť úroveň veliteľskej prípravy, dať ju do súladu s potrebami praxe. Zvýšiť úroveň metodologickej prípravy a vykonávať ju tak, aby všetci vojaci z povolania, ale najmä mladí velitelia boli pripravení na vedenie zložitých zamestnaní.

V útvaroch vojska protivzdušnej obrany sa rozvíja veľké úsilie za hlboké, výborné zvládnutie bojovej techniky, osobitne dôstojníkmi a práporčíkmi. Oni sú rozhodujúcou súčasťou kolektívov pri vedení bojovej činnosti. Je nesporné a v praxi dokázané, že len pri výborných znalostiach veliteľských, politických a technických kádrov môžeme dosiahnuť výborné znalosti bojovej techniky ostatnými príslušníkmi útvaru a vychovať, pripraviť z nich pevné, stmelené kolektívy.

Vysoký efekt vo výchove a výcviku, využití každej hodiny bojovej a politickej prípravy dosiahneme len dobrou organizátorskou a riadiacou prácou. Preto v štáboch, v útvaroch a jednotkách našla široké uplatnenie metóda kritickej analýzy. Vyhodnotenie dosiahnutých výsledkov, podiel na nich každého jednotlivca, príčiny nedostatkov, materiálových a technických možností a v čom treba podstatne zlepšiť prácu, to je základ, z ktorého vychádzali v útvaroch pri plánovaní nového výcvikového roku. Ide o to, aby plány zodpovedali stanoveným cieľom pre každé obdobie a rozhodujúce etapy výcviku v nich (napr. bojové streľby, taktické cvičenia a pod.). V mesačných plánoch sa zameriavajú na to, aby každá hodina výcviku bola vysoko efektívne využitá.

Skúsenosti nás poučili, že čas stratený nekvalitne vykonaným zamestnaním nie je možné nahradiť a „šturmovanie“ pred koncom výcvikového obdobia nezabezpečí získanie trvalých znalostí a praktických návykov v obsluhu a bojovom použití techniky. Táto skutočnosť je zvlášť dôležitá pri výcviku operátorov rádiolokátorov, obslúh počítačov, i meričov a ďalších špecialistov. Úsilie veliteľov zameriavame predovšetkým na cieľavedomé a náročné velenie, organizovanie a riadenie celého procesu socialistickej výchovy a výcviku podriadených, na presné plnenie poriadkov a rozkazov a upevňovanie náročného vojenského režimu v útvaroch a jednotkách.

Stranícke organizácie v našich útvaroch vyvíjajú veľké úsilie, aby v duchu novembrového pléna ÚV KSČ z r. 1974 pine podporili veliteľov, ktorí dôsledne uskutočňujú politiku strany, sú nároční, stavajú pred seba a svoje vojenské kolektívy vysoké ciele, dokážu viesť podriadených a odvážne bojujú proti všetkým nedostatkom vo výchove a výcviku.

Účinnou a v praxi osvedčenou metódou, ktorú chceme aj v nastávajúcom výcvikovom roku plne využiť pre zvýšenie úrovne bojovej a politickej prípravy, na prehĺbenie kvality výcviku a socialistickej výchovy je široko rozvinutá a cieľavedome riadená socialistická súťaž. Sme presvedčení, že socialistická súťaž na počesť XV. zjazdu Komunistickej strany Československa, aktivita komunistov, zväzákov i nestraníkov v plnení úloh, ako prejav podpory zjazdových uznesení, je pevnou základňou z ktorej chceme vychádzať pri dosahovaní ešte lepších a výraznejších výsledkov pri plnení úloh vo výcvikovom roku 1975—1976.

OZBROJENÉ SÍLY SOVĚTSKÉHO STÁTU

Vojenské vydavatelství ministerstva obrany SSSR vydalo v roce 1974 knihu ministra obrany SSSR maršála Sovětského svazu A. A. Grečka „Ozbrojené síly sovětského státu“, v roce 1975 její druhé doplněné vydání. Je to svým způsobem ojedinelé dílo, které ve 12 kapitolách podává svědectví o Sovětských ozbrojených silách od jejich zrodu až po současnost, včetně významu bojového přátelství socialistických armád. Přitom kniha není historií Sovětských ozbrojených sil, ale ukazuje především prameny nevyčerpatelné bojové síly Sovětské armády a vojenského námořnictva, zákonitosti jejich vítězství, charakter působení těchto zákonitostí v soudobých podmínkách i v možné válce, jestliže se jí reakční imperialistické kruhy pokusí vnutit Sovětskému svazu.

V 1. kapitole „Armáda zrozená Velikým Říjnem“ autor zdůrazňuje, že zrod a rozvoj Sovětských ozbrojených sil a jejich hrdinná bojová cesta je pevně spjata s činností komunistické strany a V. I. Lenina, který rozpracoval a vědecky zdůvodnil vojenský program proletářské revoluce, učení o obraně socialistické vlasti a základní principy výstavby vojenské organizace proletariátu. Rozvíjeji myšlenky K. Marxe, B. Engelse a V. I. Lenina o tom, že obrana revoluce je objektivní nutností, která vyplývá ze zákonitostí společenského rozvoje a zvláštností třídního boje mezi socialismem a kapitalismem.

Podrobně rozebírá vytvoření Rudé armády a vojenského námořnictva a organizaci vítězství v občanské válce, kdy naprostým krachem skončil první pokus světového imperialismu o svržení vlády sovětů ozbrojenou cestou. Rudá armáda se ctí prošla nejdůležitější etapou své cesty — formování a upevňování v boji s cizí intervencí a vnitřní kontrarevolucí.

V této kapitole rozebírá principy výstavby ozbrojených sil. K základním z nich patří: řízení ozbrojených sil komunistickou stranou, třídní přístup k výstavbě ozbrojených sil, jednotu armády a lidu, věrnost proletářskému internacionalismu, kádrová organizace armády a námořnictva, centralizace řízení ozbrojených sil, nedílná velitelská pravomoc, vysoká uvědomělá vojenská kázeň a stálá připravenost země a jejích ozbrojených sil k odražení agrese.

2. kapitola „Na stráži socialismu“ se zabývá cestou, kterou prošly Sovětské ozbrojené síly v období od skončení občanské války do začátku Velké vlastenecké války, bojovou činností v průběhu války a jejími výsledky. Jsou to především otázky zvyšování bojové síly armády a

námořnictva, jejich technického vybavení, zdokonalování organizační struktury, výcviku a výchovy vojáků a rozvoje sovětské vojenské vědy. Výsledkem obrovské práce komunistické strany a všeho sovětského lidu bylo to, že v předvečer Velké vlastenecké války mnohonásobně vzrostla bojová síla armády a námořnictva. Svými bojovými kvalitami se Sovětská armáda mohla vyrovnat nejsilnějším kapitalistickým armádám a svým morálním duchem je mnohonásobně převyšovala. Jinými slovy, v předválečných pětiletkách byly vytvořeny všechny rozhodující předpoklady k úspěšnému odrazení imperialistické agrese. Činnost ozbrojených sil v průběhu Velké vlastenecké války to plně potvrdila. Autor ukazuje výsledky bitev u Moskvy, Stalingradu, na severním Kavkaze, u Kurska, v Berlínské operaci i na Dálném Východě.

Z vítězného zakončení války vyplynula i tato hlavní poučení:

- vítězství sovětského lidu a porážka fašistických a militaristických sil byly historicky podmíněným, zákonitým jevem;

- válka odhalila skutečného viníka agrese, tj. mezinárodní imperialismus a se vši naléhavostí nastolila požadavek zabránit rozpoutání nové, ještě krvavější světové války, zkrátit agresivní imperialistické síly a zabezpečit mír na naší planetě;

- minulá válka odhalila nejcharakterističtější a zvláště nebezpečný způsob rozpoutání války imperialismem;

- sovětské vojenské umění jako vojenské umění socialistického společenského zřízení má nesporné přednosti před vojenským uměním odumírajícího kapitalistického světa.

Ve 3. kapitole „Na nové etapě“ autor zdůrazňuje, že přestože po druhé světové válce došlo k oslabení celého kapitalistického systému a k rozšíření a upevnění socialistických pozic, neznamená to, že je odstraněno nebezpečí nových válek. Proto KSSS a sovětský lid dělají vše pro další růst bojové síly armády a námořnictva. Současná etapa vojenské výstavby je charakterizována dalším zvyšováním vedoucích úloh komunistické strany ve veškeré činnosti ozbrojených sil. Je to objektivní zákonitost. Je určena podmínkami, za nichž se řeší otázky neustálého upevňování obranyschopnosti země.

Dále ukazuje, k jakým kvalitativním změnám došlo ve všech složkách ozbrojených sil. A protože všechno, co lid vytvořil, musí být spolehlivě uchráněno, vystupuje do popředí jako příkaz doby vysoká bojová pohotovost. Uvádí, že hlav-

ními složkami bojové pohotovosti Sovětských ozbrojených sil jsou

- vysoké morálně bojové kvality všech příslušníků, jejich vycvičenost, kázeň, organizovanost a fyzické zocelení;

- vybavení armády a námořnictva soudobými zbraněmi a bojovou technikou, udržování těchto zbraní a techniky v dokonalém stavu;

- vysoká úroveň vojenské a speciální přípravy velitelských kádří, jejich schopnost velet vojskům, dovedně řídit jejich činnost, organizovat a zabezpečovat plynulé zásobování materiálními prostředky;

- připravenost politických orgánů, stranických organizací a všech komunistů slovem i osobním příkladem inspirovat vojáky ke splnění bojových úkolů.

Dále hovoří o tom, že obranyschopnost země nepředstavuje jen sílu armády a námořnictva. Jejimi důležitými faktory jsou stav ekonomiky, vědy a techniky, počet a kvalita obyvatelstva a jeho připravenost k možné válce. To vše se koncentruje v bojové síle armády a námořnictva, v jejich vysoké bojové pohotovosti.

Ve 4. kapitole „**Lidový charakter Sovětských ozbrojených sil**“ hovoří o tom, že tato zvláštnost nové armády vyplývá ze samotné podstaty sovětského socialistického státu jako státu pracujících, z třídní podstaty a předurčení Sovětských ozbrojených sil jako nástroje socialistických vymožeností, z jednoty zájmů sovětského státu, jeho lidu a příslušníků armády a námořnictva. Tato kapitola ukazuje, co představují ozbrojené síly mnohonárodního státu a základní protiklad mezi socialistickou a kapitalistickou armádou, který je plně odhalen při rozboru jejich funkcí.

Sovětská armáda je armádou družby národů, které se po vítězství Velké říjnové socialistické revoluce staly rovnoprávnými. První velkou zkouškou leninské národnostní politiky byla cizí intervence a občanská válka. Na těchto zkušenostech se bratrské národy sovětské země přesvědčily, že jen společným úsilím je možno ubránit revoluci a vybudovat nový, socialistický stát.

Přesvědčivým důkazem toho je Velká vlastenecká válka, v níž projevovali neslýchané hrdinství vojáci — příslušníci všech národů a národností Sovětského svazu. Vítězství ve válce ukázalo velikou, nepřekonatelnou sílu přátelství a bratrství národů, proletářského internacionalismu a přesvědčivě potvrdilo životnost idejí o armádě nového typu — skutečně lidové mnohonárodní armádě socialistického státu.

V polovině padesátých let začala třetí etapa v životě mnohonárodních Sovětských ozbrojených sil. Je spojena se vznikem světové socialistické soustavy, neustálým upevňováním ekonomické síly Sovětského svazu na jedné straně a dalším růstem agresivity mezinárodního imperialismu na druhé straně.

Stálé upevňování jednoty armády lidu je nezvratnou zákonitostí neustálého rozvoje a zdokonalování socialistické armády. V jednotě armády a lidu je nevyčerpatelný zdroj síly a nepřemožitelnosti Sovětských ozbrojených sil.

Jednota sovětského lidu a jeho armády má pevné objektivní základy.

V 5. kapitole „Vědeckotechnický pokrok a ozbrojené síly“ autor rozebírá vliv vědeckotechnického pokroku na bojovou sílu armády a námořnictva. Zkušenosti mnoha válek potvrzují přímou závislost bojové síly armády na stavu ekonomiky, výrobních sil, včasném zavedení výsledků vědeckých a technických objevů do vojenské praxe. Nové druhy zbraní a bojové techniky naopak nutně vyvolávají změny v taktice, operačním umění, ve strategii a v organizaci vojsk. Změny ve vojenském, k nimž dochází pod vlivem nových zbraní, nezůstávají pasivními ve vztahu k vědeckotechnickému pokroku a stále na něj působí.

V padesátých letech nabyt vědeckotechnický pokrok formy vědeckotechnické revoluce, která vedla ke kvalitativním změnám výrobních sil obecně a materiálních prostředků vedení války zvlášť.

Vědeckotechnická revoluce se projevila v té či oné míře ve všech zemích. Prohřívá současně jak v socialistických, tak i kapitalistických zemích. Avšak její sociálně politické a ekonomické cíle a důsledky jsou v socialismu a kapitalismu zásadně protikladné.

Vědeckotechnický pokrok v socialistickém státě má mírový charakter. Je však samozřejmé, že nebezpečí agrese ze strany imperialismu nutí Sovětský svaz využít výsledků vědeckotechnického pokroku v zájmu upevňování obranyschopnosti vlasti. Výsledky vědy a techniky v oblasti vojenských se stále více odrážejí ve způsobech vedení bojové činnosti, působí na organizační strukturu armád a mají velký vliv na rozvoj vojenské vědy a na řešení aktuálních problémů vedení války, poskytují vojenské vědě nové prostředky a cesty zkoumání otázek vojenství.

Současná materiálně technická základna zabezpečuje Sovětské ozbrojené síly v dostatečném množství všemi soudobými druhy zbraní a bojové techniky, které jim

umožňují udržovat stále bojovou sílu na potřebné úrovni, zvyšovat bojovou pohotovost a úspěšně plnit jakékoli úkoly na souši, ve vzduchu i na moři.

V 6. kapitole „Morální duch socialistické armády“ říká autor o úloze morálního faktoru ve válce: „Pravděpodobně žádná otázka nebyla podrobně ve vojenské literatuře tak hlubokému zkoumání a tak široce vysvětlována, jako otázka úlohy morálního faktoru ve válce. A není v tom nic neobyčejného. Rozhodující silou ve válce vždy byl a zůstává člověk s jeho morálními politickými, psychologickými a bojovými vlastnostmi, které nemohou zaměnit samy o sobě žádné zbraně, žádná vojenská technika, a které nelze vytvořit uměle.“ Dále rozebírá podstatu morálního ducha, co konkrétně představuje v ozbrojených silách a proč neustále roste úloha morálního faktoru.

Jen spravedlivý charakter války rodí v lidu a v armádě obrovskou energii, vysokého morálního ducha, masové hrdinství a sebeobětování ve jménu dosažení vysokých cílů. Imperialistické války nemohou dát úspěštilé morální podněty. O tom svědčí např. zvěrstva amerických vojsk ve Vietnamu.

Nejdůležitějšími morálně bojovými vlastnostmi sovětských vojáků ve Velké vlastenecké válce byly: vysoká komunistická ideovost, hluboká oddanost straně, lidu, sovětské vlastenectví a vědomí internacionální povinnosti, bezmezná víra ve vítězství nad okupanty, masové hrdinství, vědomí osobní odpovědnosti za osud socialistické vlasti, pevná vojenská kázeň, vytrvalost, organizovanost a soudružská soudržnost jednotek a útvarů.

Dalším důležitým úkolem je výchova vysokých morálně politických a psychologických kvalit vojáků. Dosahuje se jich celým systémem bojové a politické přípravy, stranickopolitické práce, vojenské výchovy, celým způsobem armádního života.

Základem vysokých morálně politických, psychologických a bojových kvalit, hlavní povzbuzující silou, která dává vojákům odvahu, chrabrost a vede je k hrdinským činům, k masovému hrdinství ve jménu sovětské vlasti, je komunistická ideovost a uvědomělost.

V 7. kapitole „Důstojnické kádry ozbrojených sil“ zdůrazňuje, že důstojníci jsou základem, páteří armády. Na úrovni jejich přípravy, na jejich morálně politických a pracovních kvalitách závisí v rozhodující míře bojová pohotovost a bojeschopnost svazků, útvarů a lodí. Z tohoto důvodu věnuje KSSS prvořadou pozornost

přípravě a výchově důstojnických kádří. Tato kapitola objasňuje metody a způsoby přípravy kádří od vzniku Rudé armády až po současnou dobu. V důsledku opatření, která přijala strana a vláda, byl problém vojenských kádří plně vyřešen. Jen během války daly vojenské školy armádě a námořnictvu téměř 2 milióny důstojníků, kteří na bitevních polích prokázali naprostou převahu nad důstojnickým sborem hitlerovského wehrmachtu. Všechno cenné z bojových zkušeností, získaných důstojnickým sborem v letech Velké vlastenecké války, se stalo majetkem dalších generací důstojníků, a je široce využíváno při jejich přípravě v poválečných letech.

Hlavními požadavky na důstojnické kádře a na jejich přípravu v současné etapě jsou: komunistické přesvědčení a bezmezná oddanost straně a lidu, vysoká kázeň a svědomitost, iniciativa a samostatnost, velitelská vůle a organizátorské schopnosti, vysoká profesionální příprava, všeobecná i vojenskotechnická vzdělanost, umění učit a vychovávat podřízené. Tomu také plně odpovídá příprava důstojnických kádří ve vojenských školách.

Hovoří-li o důstojnících, vzpomíná i na jejich nejbližší pomocníky — praporčíky, mičmany, poddůstojníky a starší, kteří hrají důležitou úlohu při výchově a výcviku vojáků, při udržování vysoké úrovně bojové pohotovosti vojsk.

V 8. kapitole „Řízení ozbrojených sil a velení vojskům“ autor rozebírá otázky řízení ozbrojených sil a velení vojskům na základě zkušeností z Velké vlastenecké války, co tyto pojmy znamenají a jakými charakteristickými znaky se vyznačují. Dále jaké požadavky jsou kladeny v této oblasti v soudobých podmínkách, kdy prvořadým problémem velení je boj o získání času. Neméně vážným požadavkem je zvýšení kvality velení. Mimořádného významu v současné době nabývá vysoká bojová pohotovost všech článků řízení, celého systému velení. Jedním z prvořadých úkolů je dnes zabezpečení pevného velení vojskům, což předpokládá přesnost velení. Důležitým požadavkem při velení vojskům je zabezpečení jeho stálosti a utajení. Přitom je třeba mít neustále na zřeteli, že hlavní úlohu ve velení vojskům hraje velitel, jehož charakteristickým rysem musí být vysoká tvůrčí aktivita, iniciativa a samostatnost.

V současné době nabývá mimořádného významu úloha vědeckého předvídání při řízení ozbrojených sil a velení vojskům. Hlavní pozornost vědeckého vojenského předvídání je upřena na řešení těchto skupin úkolů:

1. Zkoumání perspektiv dalšího zvyšování struktury vojenského řízení ve všech článcích — strategickém, operačním i taktickém, hlubší zjištění jeho vzájemného spojení s charakterem i požadavky soudobé války, ekonomickými a vědeckotechnickými možnostmi státu, růstem bojové síly armády a námořnictva, zvyšováním jejich technického vybavení a rozvojem vojenského umění.

2. Další zdokonalování stylu práce velitelů, štábů, politických orgánů a hledání nových, účinnějších forem a metod řízení ozbrojených sil a velení vojskům.

3. Hledání nejprogressivnějších metod přijetí rozhodnutí a plánování operace a boje. S tím úzce souvisí řešení problému automatizace velení vojskům.

V 9. kapitole „Výcvik a výchova vojsk“ autor hovoří o tom, že bojové zkušenosti ukazují, že slabě připravené armády měly v bitvách vždy velké ztráty a často utrpěly porážku. Proto je vysoká připravenost vojáků důležitým základem bojové síly armády.

V soudobých podmínkách spočívá hlavní úkol bojové a politické přípravy, výcviku a výchovy vojsk v tom, aby se u každého vojáka, v každém armádním kolektivu zformovaly a stmelily vjedno jejich bojové, morálně politické, psychologické a fyzické vlastnosti a na základě toho vypracovalo vysoké bojové mistrovství, duševní odolnost, stálá připravenost snášet jakékoli válečné zkoušky, schopnost zachovat si v nejsložitějších podmínkách bojovou aktivitu a neochvějnou vůli k vítězství.

Rozhodující úloha ve výcviku a výchově vojáků patří veliteli, který připravuje své podřízené k ozbrojené obraně vlasti a také je vede do boje.

Úspěchu při výcviku a výchově vojsk je možné dosáhnout jen při dodržování principů, vypracovaných teorií i praxí sovětské vojenské výstavby, které umožňují důsledně a se znalostí věci připravovat vojska ke splnění úkolů. Těmito základními principy jsou:

— komunistická ideovost a stranickost, jednota výcviku a výchovy;

— cvičit vojska tomu, co je třeba ve válce, a to v podmínkách maximálně blízkých boji;

— uvědomělost a aktivita vojáků;

— systematická a poslušnost výcviku a výchovy;

— individuální přístup spolu s využitím zkušeností kolektivu.

Důležitým požadavkem současné doby je zdokonalování forem a metod výcviku a výchovy. Sovětské ozbrojené síly mají bohaté zkušenosti z metodiky a forem

výcviku a výchovy vojsk jak v míru, tak i za války. Hlavními formami výcviku a výchovy jsou teoretická a praktická zaměstnání v učebnách, na cvičištích a střelnicích, při vojskových cvičeních různého druhu — od taktických na úrovni rota — prapor po strategické, zahrnující všechny druhy vojsk a součástí ozbrojených sil. Autor rozebírá podrobně jednotlivé formy výcviku a výchovy se závěrem, že správné používání těch nebo oněch principů, forem a metod v konkrétních podmínkách umožňuje dosáhnout plánovaných cílů.

V 10. kapitole „O sovětské vojenské vědě“ autor zdůrazňuje, že to jsou ve vědomí lidí zobecněné zkušenosti z oblasti vojenské činnosti, systémy poznatků o válce, jejím charakteru, objektivních zákonech a zákonitostech, o vojenské výstavbě, přípravě armády i země k odražení agrese i o způsobech vedení války.

Autor ukazuje, že K. Marx, B. Engels a především V. I. Lenin mají zásluhu na tom, že vojenskoteoretické myšlení bylo postaveno na pevný vědecko-filozofický základ a stalo se skutečnou vědou.

O rozvoj sovětské vojenské vědy v pozdější době mají velkou zásluhu M. V. Frunze, B. M. Šapošnikov, M. N. Tuchačevskij a řada dalších významných sovětských vojevůdců. Svou vysokou zralost prokázala sovětská vojenská věda i sovětské vojenské umění v letech Velké vlastenecké války. Válka však nebyla jen zkouškou zralosti vojenské vědy a vojenského umění, ale i důležitou etapou jejich urychleného rozvoje. Zvlášť významný je přínos vojenské vědy v oblasti strategie, konkrétně v zobecnění a rozpracování otázek strategického útoku. Dále pak v oblasti operačního umění a taktiky.

Válka ukázala, že sovětské ozbrojené síly úspěšně zvládly všechny prostředky, formy a způsoby boje, umění jejich správného spojování, přechod od jedné k druhým v taktickém, operačním a strategickém měřítku.

Velikého rozvoje dosáhla sovětská vojenská věda v poválečných letech. Sovětské vojenskoteoretické myšlení značně přispělo k dalšímu zkoumání otázek vojenské doktríny, jejichž správné řešení dává určitou cílevědomost v přípravě země a armády k možné válce a zabezpečuje vysokou bojovou pohotovost ozbrojených sil.

Konkrétně se sovětská vojenská doktrína teoreticky i prakticky projevuje ve výstavbě ozbrojených sil, ve strategii, operačním umění i taktice, ve způsobech vedení války, operace, boje, ve výcviku a výchově vojáků.

Výsledky, dosažené sovětskou vojenskou vědou, nejsou vrcholem a posledním slovem. Celkový úkol vojenské vědy spočívá v současné době v tom, aby se současně provádělo stěžejní i aplikované zkoumání v zájmu všemožného zabezpečení rozvoje a přípravy ozbrojených sil v souladu s charakterem války, kterou mohou vnutit imperialisté Sovětskému svazu.

V 11. kapitole „Stranickopolitická práce v armádě a námořnictvu“ hodnotí autor stranickopolitickou práci jako mohutnou zbraň strany. Účinnost stranickopolitického vlivu na vojáků mnohokrát dokazují bezpříkladné hrdinské činy sovětských vojáků v občanské a Velké vlastenecké válce.

V míru je zářným projevem účinnosti stranickopolitické práce vysoký morální politický stav vojáků, jejich správné chápání a aktivní podpora vnitřní i zahraniční politiky KSSS, monolitní semknutost vojáků kolem komunistické strany, jejího leninského ústředního výboru a připravenost splnit jakékoli úkoly při obraně státních zájmů Sovětského svazu.

Stmelující silou vojenských kolektivů jsou komunisté. Proto KSSS stále — v míru i ve válce — pečuje o akceschopnost stranických organizací v ozbrojených silách. Významnou úlohu v armádě i námořnictvu při upevňování bojové pohotovosti a udržování vysokého morálního ducha vojáků plnili a plní političtí pracovníci.

Spolu s komunisty jsou vždy v prvních řadách bojovníků za vítězství idejí komunismu odchovanci slavného Leninského komsomolu. Komunistická strana považuje právem komsomol za svého přirozeného, věrného a spolehlivého pomocníka. Historie komsomolu je bohatá na hrdinské činy, na nichž je vychovávána současná mládež.

Nutnost udržování stále bojové pohotovosti ozbrojených sil ukládá maximálně využívat ohromného mobilizujícího stranickopolitického vlivu na masy vojáků. To vyžaduje neustále zvyšovat účinnost stranickopolitické práce. Hlavní místo ve stranickopolitické práci má ideově politická výchova vojáků. Cíle stranickopolitické práce bude dosaženo, jestliže její formy, metody a prostředky budou odpovídat konkrétním a složitým podmínkám situace v poli a jestliže hlavní úsilí bude přeneseno bezprostředně do jednotek.

Stranickopolitická práce vždy byla a zůstane mohutnou účinnou zbraní strany, jejíž síla byla nejednou prověřena v ohni bitev. Tato zbraň i nyní straší nepřátele socialismu.

Ve 12. kapitole „Bojové společenství armád socialistických států“ autor zdůraz-

ňuje, že podstata a obsah bojového společenství armád socialistických zemí vyplývá z leninské poučky o tom, že proti sjednocené ozbrojené frontě imperialismu musí být postavena sjednocená fronta všech pokrokových revolučních národních a internacionálních sil.

Historický vývoj přesvědčuje o tom, že bojové společenství armád socialistických států je objektivní nutností. Autor pak rozebírá principy a základy bojového společenství a uvádí, že nejdůležitější z těchto principů je třídní proletářská solidarita socialistických států. Dále pak je to princip svrchovanosti a rovnoprávnosti socialistických států a jejich armád, princip vzájemné pomoci a podpory, princip jednoty národních a internacionálních momentů při obraně socialismu. Principy spolupráce socialistických států a bojového společenství jejich ozbrojených sil mají pevné sociálně politické, ekonomické, ideové a vojenskostrategické základy.

Bojová družba armád bratrských zemí má své kořeny již v prvních letech sovětské vlády. Vojáci — internacionalisté bojovali na frontách občanské války bok po boku se sovětskými vojáky. Tento bojový svazek se pak rozvíjel a upevňoval v bitvách Velké vlastenecké války. V poválečném období se vojenská spolupráce socialistických zemí dále rozvíjela. Z hlediska obsahu, historických podmínek a řešených úkolů je ji možno rozdělit na dvě etapy, které mají své zvláštnosti.

První etapa je od skončení Velké vlastenecké války do vzniku Varšavské smlouvy. Druhá etapa začala vznikem Varšav-

ské smlouvy a je charakteristická aktivnější účastí každé socialistické země při upevňování celkové obranné síly bratrského svazku.

Autor podrobně rozebírá zvláštnosti jednotlivých etap a v závěru ukazuje, jaká je společná činnost armád Varšavské smlouvy pro další upevňování bojového společenství.

Závěr

Při psaní této knihy se autor — podle jeho slov — snažil ukázat ušlechtilý charakter ozbrojených sil sovětského socialistického státu, jejich vysokou bojovou sílu, bezmeznou oddanost lidu, komunistické straně, světlým ideálům komunismu, připravenost postavit se v kterýkoli okamžik na rozhodný odpor jakémukoli nepříteli, který se opováží sáhnout na celistvost a nedotknutelnost posvátných hranic vlasti.

Autor se domnívá, že kniha pomůže nejen sovětskému čtenáři, ale i přátelům v zahraniční správně pochopit prameny vysokých morálně bojových kvalit příslušníků Sovětských ozbrojených sil, základy jejich bojové síly a nepřemožitelnosti v bitvách s imperialistickými agresory.

Rozsah i hloubka řešení výše uvedených problémů, jejichž význam v současné době neustále roste, bude bezesporu významnou pomocí příslušníkům ČSLA a především všem funkcionářům, jejichž úkolem je tuto problematiku dále rozpracovávat.

OBSAH ROČNÍKU 1975

O B E C N Á T E O R I E

VM číslo strana

generálporučík PhDr. Václav Horáček		
Požadavky dneška i budoucnosti: odpovědnost, kvalita, náročnost	10	3
plukovník gšt. ing. Ján Martinský		
Leninské principy obrany socialistické vlasti	4	16
podplukovník Karel Schaller		
Základní aspekty vojenské politiky KSSS	9	16
plukovník ing. Miloslav Buzek		
Některé metody plnění závěrů pléna ÚV KSČ z května 1974 v oblasti bojové pohotovosti	2	20
plukovník ing. Jaroslav Vinař		
major ing. Jiří Florián		
Květnové plénum ÚV KSČ a jeho odraz v procesu velení	5	8
plukovník ing. Miloslav Buzek		
Realizace závěrů pléna ÚV KSČ z května 1974 v oblasti bojové pohotovosti ČSLA	1	19
podplukovník Gejza Berec		
Úlohy stranickopolitické práce pri zvyšovaní bojovej pohotovosti	5	18
plukovník ing. Miloslav Buzek		
Význam vysoké uvědomělé kázně pro zabezpečení nepřetržité bojové pohotovosti ČSLA	6	26
podplukovník PhDr. Bohumil Hnízdo, CSc.		
Třídní charakter vědeckotechnického rozvoje vojenství	10	9
podplukovník PhDr. Bohumil Hnízdo, CSc.		
Sociálně politické aspekty rozvoje vědeckovýzkumné činnosti v ČSLA	8	9
podplukovník ing. Jiří Křížek		
Ideově výchovné působení učitele v taktice	7	3

podplukovník Gejza Berec		
Straníckopolitická práce v procese výcviku a výchovy	7	8
podplukovník PhDr. Bohuslav Kukla		
Diferenciace výchovy vojáků k obraně socialistické vlasti	8	16
plukovník doc. ing. František Cvrček, CSc.		
Úloha kolektivu při rozhodování	8	3
podplukovník Alois Zlatníček		
Jednota teorie a praxe v činnosti velitelského sboru	6	3
podplukovník Arnošt Kučera		
K uplatňování jednotného a družného úsilí	6	10
plukovník doc. ing. František Cvrček, CSc.		
Současné problémy průzkumu	4	23
Místo, úloha a obsah vojenské problematiky na Konferenci o bezpečnosti a spolupráci v Evropě	3	26
generálporučík V. I. Zemskov, CSc.		
Důležitý faktor vítězství ve válce	9	3
podplukovník PhDr. Josef Kůta		
Rozhodující podíl SSSR na vítězství ve druhé světové válce	4	3
podplukovník PhDr. Alois Michňák, CSc.		
Druhá světová válka jako válečná praxe	9	10
podplukovník JUDr. Milan Špičák, CSc.		
Zamyšlení nad třiceti lety	1	3
plukovník PhDr. Vladislav Rybecký, CSc.		
Základy obranyschopnosti ČSSR	5	13
podplukovník PhDr. Bohumil Hnízdo, CSc.		
Vliv naší národní a demokratické revoluce na kontituování ČSLA jako armády nového sociálního typu	4	10
podplukovník PhDr. Stanislav Vodička		
KSČ — vedoucí síla v boji proti fašismu v národní a demokratické revoluci	3	18
podplukovník JUDr. Milan Špičák, CSc.		
KSC — vedoucí síla poválečné výstavby ČSLA	5	3
podplukovník PhDr. Bohumil Hnízdo, CSc.		
Úloha ozbrojeného boje v naší národní a demokratické revoluci	1	6
PhDr. Pavol Drška		
Košický vládní program k výstavbě novejšie československej armády	2	3
podplukovník PhDr. Bohumil Hnízdo, CSc.		
Některá poučení národnostního a sociálního zápasu našich národů	2	14
Jan Klimeš		
Vedoucí úloha KSČ v Květnovém povstání českého lidu	3	11
podplukovník PhDr. Karel Adam		
Boje 1. čs. armádního sboru v SSSR na území Československa	2	9

podplukovník doc. PhDr. Oldřich Mahler, CSc.		
Ostravská operace	1	13
podplukovník PhDr. ing. František Nesvadba, CSc.		
Pražská operace Sovětské armády	3	3
plukovník Václav Krejčík		
Některé otázky vojenského umění Sovětské armády v mandžuské operaci	7	14

VOJENSKÉ UMĚNÍ

generálmajor doc. ing. Oldřich Kvapil, CSc.		
Některé problémy soudobého velení	5	23
plukovník doc. ing. Miroslav Stránský, CSc.		
podplukovník ing. Tomáš Miniberger		
Využití heuristiky v rozhodovacích procesech	4	51
podplukovník ing. Miloš Pock		
Využití mechanizace a automatizace v procesu velení	9	31
podplukovník ing. Jiří Křížek		
K přemísťování míst velení	8	35
plukovník ing. Jaroslav Vinař		
podplukovník ing. Václav Jilma		
Racionalizace dokumentační činnosti při přípravě operace	4	31
generálmajor ing. Jaromír Jašek		
Zkušenosti ze zpracování cvičení	7	19
generálmajor ing. Pavel Figuš		
Ku stylu práce velitelů útvarů	6	42
generálmajor ing. Jaromír Jašek		
K obklíčování a ničení nepřítele	10	15
Podplukovník ing. Josef Vltavský		
Vytváření úderných uskupení v útočné operaci	9	21
podplukovník ing. Josef Vltavský		
Použití druhého sledu armády v útočné operaci	2	36
plukovník doc. ing. František Cvrček, CSc.		
Průzkumové zabezpečení prvního jaderného úderu	6	15
plukovník ing. František Skopec		
K vyhodnocování jaderných výbuchů	8	39
podplukovník ing. Zdeněk Hron, CSc.		
Bojové možnosti kombinovaného výsadku	1	40
plukovník gšt. Zdeněk Bažant		
K dalekým přesunům vojsk	8	21
podplukovník Alois Horák		
Pořádková služba při násilném přechodu řeky	8	31

plukovník ing. Zdeněk Kodeš		
Odolnost — důležitá podmínka úspěchu obrany	10	28
podplukovník ing. Vladimír Tesař		
Manévr silami a prostředky v obraně	9	25
plukovník gšt. ing. Zdeněk Bažant		
Protiúder v obranné operaci	1	31
plukovník ing. Vincent Vasilko		
Ničení protiúderného uskupení nepřítel	10	21
podplukovník MUDr. Jaroslav Hronek PhDr. Miroslav Štekl, CSc.		
Podmínky soudobého boje a jejich vliv na psychiku člověka	5	53
plukovník ing. Ladislav Jaček		
Ozbrojené síly ČSSR	5	31
generálmajor ing. Ludvík Ondrůj, CSc.		
Zhodnocení vlivu dávek ozáření na obyvatelstvo	3	60
plukovník ing. František Páleník, CSc.		
Ženiční opatření k odstranění následků jaderných úderů na teritoriu státu	5	34
plukovník ing. František Páleník, CSc.		
Ženiční zabezpečení teritoria	1	46
plukovník ing. František Páleník, CSc.		
Ženiční opatření k likvidaci vzdušných výsadek na teritoriu státu	7	52
podplukovník ing. Evžen Mach		
Součinnost s orgány teritoria při týlovém zabezpečení bojové činnosti	8	68
podplukovník ing. Jan Blumenstein		
Frontové letectvo ve vzdušné operaci	8	44
podplukovník ing. Stanislav Hořejší		
Letectvo v útočné operaci vševojskové armády	10	39
podplukovník ing. Zdeněk Melichar, CSc.		
Bojová činnost stíhacího bombardovacího letectva	7	43
plukovník ing. Otakar Vlach, CSc.		
K činnosti stíhacího letectva v protivzdušné obraně státu	4	55
podplukovník ing. František Filip ing. Petr Mayer		
K optimalizaci rozhodnutí leteckého velitele	3	44
podplukovník doc. ing. Čestmír Jirsák, CSc.		
K účinnosti a hospodárnosti raketových úderů	4	64
podplukovník ing. Rudolf Král		
K řízení bojové činnosti ADS	9	37
plukovník ing. Josef Brož, CSc.		
RVD při odrážení protiúderu nepřítel	10	34
plukovník ing. Josef Brož, CSc.		
RVD v boji s radioelektronickými prostředky nepřítel	7	38

podplukovník ing. Rudolf Král		
Bojové použití protitankových záloh v útočném boji	6	47
podplukovník ing. Jaromír Lank, CSc. major ing. Luboš Podhrázký		
Boj s protitankovými vrtulníky nepřítelů	2	39
podplukovník ing. Vladimír Zúška		
Zabezpečení manévru bojových sestav	8	51
podplukovník ing. Milan Vašínka		
Možnosti plavidlové přepravy v ČSLA	2	58
podplukovník ing. Viktor Záborský, CSc.		
Racionální využití přívozových soulodí	6	58
plukovník ing. Stanislav Florián		
Zjišťování a vyhodnocování radiační situace	1	54
generálmajor ing. Ludvík Ondřej, CSc.		
Režimové podmínky pro pobyt vojsk v pásmech radioaktivního zamoření	2	63
plukovník ing. František Votava		
K použití jaderných náloží malých ráží	10	46
plukovník ing. Miroslav Lakomý		
Zásady chemického zabezpečení přesunu	9	49
plukovník ing. Julius Petrok		
Informace o nové pomůcce Chem-51-8	4	89
podplukovník ing. Josef Brázda, CSc.		
Radiotelefonní spojení v polním systému velení	9	45
podplukovník ing. Josef Bergman podplukovník ing. Ladislav Dušil		
Zásady operačního maskování	1	23
podplukovník ing. Jaroslav Pech		
Organizace a vedení radioelektronického boje ve vševojskovém boji	2	25
podplukovník ing. Jaroslav Pech		
Organizace radioelektronického boje v armádní útočné operaci	3	31
podplukovník ing. Jaroslav Pech		
Organizace radioelektronického boje v armádní obranné operaci	6	33
podplukovník ing. Jiří Ričl		
Technické zabezpečení dalekých přesunů	3	52
podplukovník ing. Jiří Ričl		
Tankové a automobilní technické zabezpečení v útočné operaci	2	46
podplukovník ing. Jiří Ričl		
Tankové a automobilní technické zabezpečení v obranné operaci	8	56
generálmajor ing. Zdeněk Jašek		
Bojové vozidlo pěchoty	9	55
plukovník ing. Josef Vančura, CSc.		
Význam a úloha dopravy v bojové pohotovosti armád Varšavské smlouvy	4	78

	VM číslo	Strana
podplukovník ing. Ondřej Majer, CSc. Automatizovaný systém řízení MTZ ČSLA	5	38
podplukovník ing. Zdeněk Zeman Výzkumné úkoly týlového zabezpečení	6	67
plukovník ing. Jiří Říha Týlové zabezpečení soudobého boje	1	61
podplukovník ing. Zdeněk Hron, CSc. Týlové zabezpečení vrtulníkového výsadku	5	46
podplukovník ing. Zdeněk Hron, CSc. Týlové zabezpečení vrtulníkového výsadku	7	57
(Dokončení z čísla 5) podplukovník ing. Ladislav Pomikálek Zkušenosti z nakládání pohyblivých zásob u msd	9	78
plukovník ing. Bořivoj Jelínek K zabezpečení vojsk materiálem PHM	10	51
podplukovník ing. František Páviša Řízení výzbrojního zabezpečení vojsk v poli	4	73
podplukovník ing. Vok Malínský, CSc. Předcházení důsledkům znečišťování prostředí na zásobování vodou	4	92

Z E S O C I A L I S T I C K Ý C H A R M Á D

Zákony války	9	61
Bojová pohotovost	5	63
Vojenskovodecký výzkum	6	71
Zkušenosti z přípravy štábů	4	81
Souběžné plánování	3	71
Předvídání	7	65
Nepřetržitost útoku	1	65
Tempo útoku	8	73
Dělostřelectvo při útoku v horách	10	57
Teorie týlu	2	71

I N F O R M A C E

podplukovník ing. Josef Hrdlička Vliv vědeckotechnického rozvoje na výstavbu a vyzbrojování západních armád	10	63
podplukovník ing. Miloš Pelikán Řízení a vedení průzkumu v důsledku reorganizace armády NSR	2	77
major Jaroslav Vincenc K současné vojenské politice Francie	7	71

plukovník doc. ing. František Cvrček, CSc.		
Řízená střela LANCE jako objekt průzkumu	10	69
podplukovník ing. Inocent Hrabkovský		
Řízení cvičení na taktickém stupni velení	3	84
podplukovník Miroslav Horáček		
major ing. Jan Řehák		
Výpočet možného úsilí nepřátelských prostředků vzdušného napadení proti ČSSR	7	76
generálmajor ing. Jaroslav Jašek		
podplukovník ing. Břetislav Janík, CSc.		
Vojenská terminologie	3	79
Vojenská terminologie	6	79
Vojenská terminologie	8	79
generálmajor ing. Karol Seneši		
15 rokov vojska PVO pozemného vojska	10	75
podplukovník ing. Josef Pátra		
30 let výchovy kádrů ženijního vojska	3	87
generálmajor ing. Ján Franko		
25 let chemického vojska ČSLA	7	85
Zasedání k 25. výročí časopisu Vojenská mysl	5	69
plukovník ing. Ján Lipták, CSc.		
Niektoré problémy organizácie a dislokácie československej armády v rokoch 1945—1949	6	83
Niektoré problémy organizácie a dislokácie československej armády v rokoch 1945—1949	7	80
(Dokončení z čísla 6)		
Dějiny druhé světové války 1939—1945	2	83
Dějiny druhé světové války 1939—1945	5	73
(1. díl)		
Dějiny druhé světové války 1939—1945	8	85
2. díl. V předvečer války		
plukovník ing. Miroslav Nedvěd, CSc.		
Generální štáb v letech války	1	78
plukovník ing. František Čvanda		
Ozbrojené síly sovětského státu	10	79
generálmajor ing. Jaromír Jašek		
podplukovník ing. Břetislav Janík, CSc.		
Základní principy operačního umění a taktiky	9	72
podplukovník PhDr. Bohuslav Kukla		
K problémům převýchovy	9	75
Informace o habilitačních pracích	7	88
Kandidátské disertační práce	9	67
Tematický plán na rok 1976	9	80
Obsah ročníku 1975	10	85

СОДЕРЖАНИЕ

Генерал-лейтенант Вацлав Горачек

Требования сегодняшних дней и будущности – ответственность, качество и требовательность

3

В связи с решением ЦК КПЧ о созыве XV съезда КПЧ, автор выдвигает основные и решающие задачи предсъездовой компании: оценка задач поставленных XVI съездом КПЧ в области обороноспособности страны и направление усилий по усовершенствованию деятельности до начала съезда.

Подполковник Богумил Гниздо, кандидат общественных наук

Классовый характер научно-технического развития военного дела

9

Автор показывает особенности научно-технического развития в сфере социальной политики государства, ее использование и злоупотребление ею в капиталистическом обществе. Он правильно подчеркивает коренные различия в подходе к научно-техническому развитию в социалистическом обществе.

ВОЕННОЕ ИСКУССТВО

Генерал-майор Яромир Яшек

Окружение и уничтожение противника

15

Автор, ссылаясь на примеры окружения и уничтожения фашистских войск Советской Армией в Великой Отечественной войне, разбирает формы и способы оперативного и тактического окружения в современных условиях, исходя при этом из опыта последних учений проведенных в ЧНА.

Полковник Винцент Василко

Уничтожение контратакующей группировки противника

21

Автор, исходя из основных положений уставов армии США, сначала разбирает главные принципы выдвижения американского корпуса и на основе этого рассматривает задачи огневой системы общевойсковой армии, которая была вынуждена временно перейти в оборону, а также уничтожение противника на далеких подступах, организацию ракетно-ядерного удара армии и контрподготовку.

Полковник Здзек Кодеш

Устойчивость – важное условие успеха войск в обороне

28

Автор рассматривает главные показатели, которые обеспечивают устойчивость обороны. По его мнению к ним относятся: выбор подходящего района обороны, способность противостоять ракетно-ядерным ударам, ударам авиации и огню артиллерии, способность подразделений, частей и соединений вести прочную, круговую оборону во взаимодействии с соседями и самостоятельно, эффективное и хорошо организованное управление войсками, недопустимость безнаказанного ведения разведки противником и обеспечение войск всем необходимым для ведения оборонительных боевых действий.

Полковник Йосеф Брож, кандидат военных наук

Ракетные войска и артиллерия во время отражения контрудара противника

34

Автор разбирает некоторые проблемы, связанные с действиями ракетных войск и артиллерии, при отражении войсками контрударной группировки противника в ходе наступательной операции. Он показывает место и решающую роль ракетных войск и артиллерии в общей системе уничтожения противника и рассматривает некоторые способы ее боевого использования.

Подполковник Станислав Горжейши	
Авиация в наступательной операции общевойсковой армии	39
Автор разбирает состав фронтовой авиации, возможные варианты боевых действий, направленных в пользу общевойсковой армии и задачи, выполняемые в наступательной операции и во время авиационной поддержки наземных войск.	

Полковник Франтишек Вотава	
Некоторые вопросы применения ядерных зарядов сверх малого калибра	46
Автор, на основе тактико-технических данных и способов применения ядерных зарядов сверх малого калибра войсками НАТО, разбирает поражающие факторы этих средств.	

Полковник Борживой Елинек	
Обеспечение войск ГСМ	51
Автор в связи с 25-ой годовщиной службы ГСМ разбирает транспортно-запасную систему как полевых, так и территориальных войск, ее основные элементы в оперативном и войсковом тылу, а также на территории страны.	

ИЗ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИХ АРМИЙ

Артиллерия при наступлении в горах	57
(Из советской печати)	

ИНФОРМАЦИИ

Подполковник Йосеф Грдличка	
Влияние научно-технического развития на строительство и вооружение армий запада	63
Автор рассматривает значение и проблематику военных бюджетов, вооружения, исследовательской работы и развития, совместно с эффективным использованием науки, в свете дальнейшего повышения боевой мощи капиталистических армий.	

Полковник Франтишек Цврчек, кандидат военных наук, доцент	
Управляемая ракета „ЛАНС“, как объект разведки	69
Автор, исходя из существующих данных о управляемой ракете „Ланс“ и о ее боевом применении в капиталистических армиях, разбирает демаскирующие признаки и возможности обнаружения этого боевого средства.	

Генерал-майор Карол Сенеш	
Пятнадцать лет войска ПВО наземных войск	75
Автор вспоминает возникновение войска ПВО ЧНА, указывает на его роль и значение в современных условиях, дает оценку выполнения задач и в основных чертах ставит задачи на дальнейшее время.	

Полковник Франтишек Чванда	
Вооруженные Силы советского государства	79
Автор в статье информирует читателей о книге Маршала Советского Союза А. А. Гречко, которую выпустило Военное издательство Министерства обороны СССР в Москве в 1974 году.	

Указатель статей, помещенных в журнале „Военская мысль“ за 1975 год.	85
---	-----------